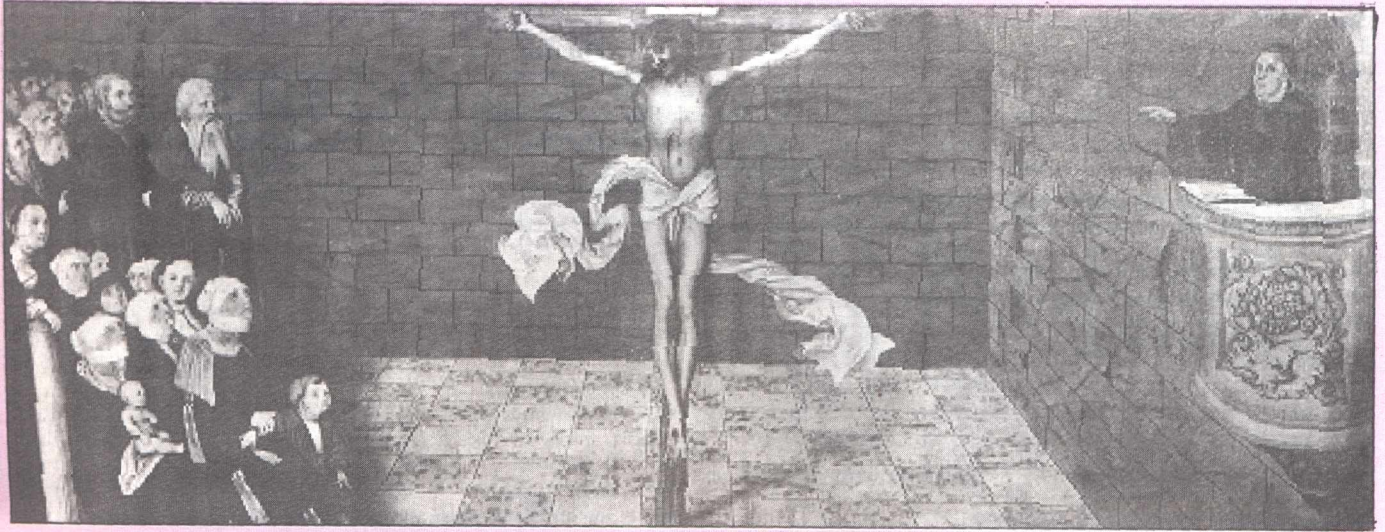

Lelkipásztor

Evangelikus Lelkészi Szakfolyóirat

A TARTALOMBÓL:

D. Szabó József

**Ötéves az Ökumenikus Tanulmányi
Központ**

A lelkész magányossága és erőforrása

**A spiritualitás jelentősége a lelkészek
életében**

Az idősgondozás speciális problémái

Esperesek manapság

71

1996/3

TARTALOMJEGYZÉK

Vigyázatok magatokra és az egész nyájra...

Datum et mandatum – HK –	81
Deméné Smidéliusz Katalin: Evangélikus Amor Sanctus	82
Gloria Profana – Madocsi Miklós –	83

Tanuljunk együtt

Luther utolsó prédikációja	84
Sümeghy József: D. Szabó József	84
Luther kontra Erasmus	86
Wellter Sándor: Luther „De servo arbitrio”-jának aktuális üzenete	87

Kitekintés az ökumené világába

D. dr. Nagy Gyula: Egyházi Világhíradó	92
Ötéves az Ökumenikus Tanulmányi Központ (ÖTK)	96
Együtt tanulunk ökumenikus közösségekben – Dr. Karasszon István –	98

Lelkészszemmel

Megszünt az EVT havilapja	99
Az ember túlságosan korán hal meg	99
Félek meghalni... – HK. –	99
A Játék és Muzsika 10 percben	100
A lelkes magányossága és erőforrása – Simonfay Ferenc –	100
A spiritualitás jelentősége a lelkészek életében – Fodor Viktor –	101
Így is lehet	103

Tanít az egyháztörténet

Már késő... – D. Koren Emil –	104
Egy levél a múltból	105
Casaroli bíboros titkos küldetése – Nagy Csaba –	105

A teológia szomszédságában

A háttér kész krimi – Dr. Bodrog Miklós –	107
Bálint Éva: Az idősgondozás speciális problémái	108

Fórum

Hála – panasz – kérés – Csapó Margit –	110
„Nem tettek különbséget...” – Dr. Zsigmond Árpád –	111

Az igehirdető műhelye

Nagycsütörtök – Koskai Erzsébet –	112
Nagypéntek – Ifj. Cselovszky Ferenc –	113
Nagyszombat – Ifj. Cserháti Sándor –	114
Húsvét vasárnap – Csepregi Béla és Karl Jánosné, Csepregi Erzsébet –	114
Húsvét második napja – Johann Gyula –	115
Húsvét utáni első vasárnap – Ócsai Zoltán –	116
Húsvét utáni második vasárnap – Kertész Géza –	116

Temetési igehirdetések

Baráth József temetésén – Zügn Tamás –	117
Fábray István temetésén – Gáncs Péter –	118

Gyülekezeti szolgálat – lelkesi közélet

Esperesek manapság (2) – Kalácska Béla –	117
Mit csinál az esperes ma – Tolna-Baranyában (3.) – Krähling Dániel	120

Az 1996. évi Lelkipásztor számain, az első borítólapon id. Lucas Cranach oltárképének részlete (wittenbergi városi templom 1547) található. A prédikáló Luther nyitott Bibliából a megfeszített Krisztust hirdeti. A kép tulsó oldalán az igehallgatók: közöttük Luther felesége (Káta asszony) és kisfia Jánoska (Hänschen). A művész a kor szokása szerint önmagát is megfestette a képen (fehérszakállú öreg). A szárnyasoltár e predellájának kompozíciója az igehirdetésről vallott evangélikus felfogást hirdeti. Egész évben meditációs anyagunk lehet – Luther halála 450. évfordulóján.

LELKIPÁSZTOR

Evangélikus Lelkesi Szakfolyóirat

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: dr. Hafenschner Károly, 1052 Budapest, Deák tér 4. Tel.: 137-8966

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt.

Kiadja: a Magyar Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24.

Felelő kiadó: Tóth-Szóllós Mihály

Készült a domiprint® gondozásával. 96/3.

Előfizetési díj: havi 250,- Ft, fél évre: 1500,- Ft, egy évre: 3000,- Ft.

Külföldi előfizetések:

Szomszédos országokba (postaköltséggel együtt): évi 4000,- Ft.

Egyéb külföldi országokba: sima csomagként: évi 35 USD, vagy 52 DEM (postaköltséggel)

légipostával: 48 USD, vagy 72 DEM (postaköltséggel)

ISSN 0133-2821

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra...

Datum et mandatum

Nem sajtóhiba a Lelkipásztorban ez a cím, hanem e szavak eredeti formájával az *eredeti jelentésre kívánok utalni*. –

Aligha lehet tömörebben kifejezni egész lelkészi szolgálatunk, sőt keresztény emberi hivatásunk lényegét, mint e két szóval és a köztük levő kötőszóval. Egyszerűségében ez az összekapcsolás feledhetetlen meditációs anyag is lehet gondolkodni szerető Olvasóinknak!

A **datum** szó *kettős jelentésű*: jelent *időt és helyzetet*. Időt jelöl, ahogyan gyakran használjuk: levélen, iraton, keltezés, időpont jelölésére, meghatározott év, hónap, nap rögzítésére. A dátum megjelölése fontos naptárunkban. Zsúfolt életünk elképzelhetetlen rögzített dátumok nélkül. Elkészünk, lemaradunk találkozókról, megbántunk embereket, elszalasztunk lehetőséget, ha nem figyelünk bejegyzett dátumainkra. Latin származéknyelvekben (pl. angol) szerelmeseink randevúját is jelenti. Másfelől a **datum** helyzetet, adottságot is kifejezhet: az adott situációt, ami van (es ist gegeben), a datur szintén=adatik, a non-datur=ami nincs (vö. az ateizmus, vagy a szekularizáció ismert jelszava: et si deus non daretur). A datum tehát az adott helyzet, ha magyarban kevéssé ismerős is, ez a jelentéstartalma.

Meditációnkban mindkét jelentést – az időt és az állapotot – egyaránt használom.

A **mandatum** egyértelműbb, gyakoribban használt szó, bár többféle árnyalata lehetséges: pl. megbízás, megbízatás, megbízólevél társadalmi, politikai, kereskedelmi területen, felhatalmazás, sőt utasítás, esetleg parancs. Századunk történelmében pl. a volt Népszövetség megbízta a győztes hatalmakat az első világháború után a volt német és török területek igazgatására: mandatumot kaptak. A második világháború után az ENSZ mandatumába került pl. az afrikai Namibia. A protektorátust politikai kifejezésként nem használták szívesen, mert az az ország függetlenségét csorbító, védnökség alatt álló államot jelentette volna.

Ha már értjük a két kifejezést, izlelgetve a gazdag jelentéstartalmat, úgy megindulhat fantáziánk és a jézusi tanítvány életének világába helyezhetjük, mai összefüggéseire figyelve. *Mind az egyes tanítvány, mind az egész egyház jelentős feladata lehet, hogy felismerje és komolyan vegye mind a datumot, mind a mandatumot.*

– A **datum** most a huszadik század vége, pontosabban 1996, vagyis négy évvel a századforduló előtt vagyunk, sőt az új évezred kapujában. Ha valakinek van még ideje és ereje visszatekinteni az elmúlt esztendőre, észreveheti, mi minden történt az elmúlt évben velünk és körülöttünk. Az egyre gyorsuló időben a jelenlegi esztendő sem ígér kevesebb eseményt! A ráknézűduló információáradat naponta szolgál már-már alig megemészthető eseménnyel, meglepetéssel, váratlan történéssel. Milyen színes szóvá lett a *ma!* Két évtizeddel ezelőtt a *Ma Így Imádkozzatok című imakönyv* előszavában ezt írtam: „*Ma* – mérhetetlenül gazdag tartalmú szó. Benne van korunk minden kincse, de problémája is, minden lehetősége és eredménye éppenúgy, mint minden nehézsége. Ha kimondjuk, érezzük lázas tempóját, rohanását... egyre fokozottabban szükségünk van a csendre” – És ha most, húsz év után kimondjuk: *Ma* még mi mindent érzünk benne? Valóban fontos a *datum*, komolyan kell vennünk! Nem élünk Kr. u. 70-ben, 1517-ben, 1848-ban, 1956-ban, 1989-ben. *Ma élünk, 1996-ban!*

– A szó másik értelme szorosán kapcsolódik az előzőhöz: jelöli azt a közeget, ami „adva van”. *Datum*=több, mint geográfiai, geopolitikai meghatározás: a való életet jelenti, emberek között, a társadalomban, gyülekezetben, közegyházban. Aki ezt nem veszi figyelembe, az légüres térbe kerül, álomvilágban él, illúziókban ringatózik, nem tudatosítja a realitásokat, nem törődik a tényekkel, hidegen hagyják a körülmények, a *múlt* kulisszái közé képzi magát, vagy a

jövő sci-fi vízióit hiszi valóságnak és naponta azon csodálkozik, milyen más a hétköznapi, ún. szürke valóság.

– *Gondolkozom, Bibliámat nyitva tartva*: milyen jó, hogy az *incarnatio dátuma* is adott. Jézus születése, Keresztelő felépése, a krisztusi mű megindítása történelmi dátummal jelzett és még a Credo-ban sem egy időtlen mitológiai alakot vallok meg, hanem Pontius Pilatus, az antiszemita helytartó idején keresztrefeszített lázadó zsidó eretnekről, az emberré lett Istenről fejezem ki hitemet, a tanúkkal és 2000 év hívőjével együtt. A dátum, a „Sitz im Leben” nélkül az egész Szentírás aranymondás gyűjteménnyé „az egyszer volt, hol nem volt” mesekönyvvé silányulna. *Az egykori és mai dátum nélkül züllik a hitem, zavaros eszmévé válik kereszténységem.*

Ebben a kettős értelmű dátumban vehetem komolyan a *mandatumot*. Ez nem jelent belesimulást, igazodást a régi korokhoz, vagy éppen a mai kor-szellemhez (Zeitgeist). Sőt a datum azt jelenti, hogy nem e világ sémája (pattern) a döntő, hanem a küldő megbízása, képvisellete, reprezentálása. Ez az, amit *Pál apostol*, aki jól ismerte küldetése idejének dátumát, így hirdetett: Ne szabjátok magatokat e világ sémájához (Róm 12,1-2), vagy amint kevésbé színesen olvassuk: ne igazodjatok e világhoz. A mandátum Urunk akaratához igazodás naponta: *Legyen meg a Te akaratod!* Így élünk ebben a világban (datum), de nem ebből a világból (mandatum) Így emeli fel fejünket Urunk, hogy ne vesszünk el a bonyolult dátumban és ad erőt a tanítványi mandatum teljesítéséhez!

A két gazdag tartalmú szót nem szabad egymás nélkül érteni, használni. Különben vagy légüres térbe kerülünk, vagy nem lesz igazán fontos dolgunk e világon. – Datum et mandatum meditációs anyag? Több! Eligazodási lehetőség, tartalmas, emberséges, istenes élet. Jó *esély* a valós keresztény életre...

(HK.)

Evangelikus Amor Sanctus

Passió-töredékek

- *Arca - Keze* -

Arcán,
a tükesebzetten vércsöppek bíbora,
szeme sarkában el nem sírt könnyek nyoma.
Hangtalan kiáltó,
érted fölsóhajtó,
meggyötört teste
mennybe tárt ajtó.
Végül kínzott fejét
Atyja kezébe hajtó,
könyörülj rajtunk
egyetlen Megváltó!!!

Keze,
melynek érintésétől betegek gyógyultak, halottak támadtak,
bűnös életek újultak

átszögezve....
a kín görcsége merevülten,

mégsem mulandóságba, a holtak világába
kövülten.
Mozdulatlanságában is:
teremtő jelenben,
tűrő, hordozó szeretetben.
Jézus, értünk megsebzett kezed
vezessen mindig és mindenben!

Jézus hét szava a kereszten

1. *„Atyám bocsáss meg nekik,
mert nem tudják mit cselekszenek”*

Minden hiába, látod nem értik,
hogyan bennem Téged sebeznek vérig,
Atyám, kérlek bocsáss meg nekik...!

A jelek, a csodák, az írás a porban
magamat kenyérként nekik adtam
néhány magányos perc Veled a hegyen,
de övém volt az egész életem,
s nem tudják, hogy mit tesznek velem.
Szívükben nincs helye a szeretetnek,
csak ütlegelnek, szóval is vernek,
se embert, se Istent nem ismernek.
Mégis kérlek, halld meg a könyörgésem:
Bocsáss meg nekik, nézd a szenvedésem,
bár ők okozták, értük van minden.
Vétkük ne ródd fel, hallgass meg engem.
Minden csepp vérem áldássá legyen,
minden gyötrelmemből áradjon kegyelem.
Atyám bocsáss meg nekik! Ámen. Úgy legyen.

2. *„Bizony mondom neked
ma velem leszel a paradicsomban”*

Jaj, hol leszek és hol leszel,
mikor eljön utolsó perced,
mikor minden kezét eleresztesz?

Hol leszek és hol leszel
és ki gondol velünk
mikor végső haláltusán
reszketünk, gyötretünk?

Emlékezik-e valaki jó szódra,
ha volt,
testedre, mely védőn a másik fölél
hajolt?

Emlékezik-e valaki rád, amikor elmentél,
vagy minden olyan természetes leszel,
mint ahogy őszet vált fel tél?

Jaj! hol leszek és hol leszel?
Uram, szavadat várom
veled és hozzád indulok,
ha jó a végső álom.

Csak annyit mondj énnekem is,
mint a megtért latornak:

Még ma lakója lész velem a paradicsomnak!

Veled indulni célbaérés,
Veled halni kegyelem.
Segíts ezt szívembe zárni,
míg tart földi életem!

3. *„Íme a te Fiad!
Íme a te Anyád!”*

Magukra maradtak, mégsem árván,
gondoskodtál róluk áldozati Bárány:
egymásra bízta anyát, tanítványt.

Idegenek eddig sem voltak,
de egy lélekké tette őket holtad.

Mária, János mindkettő hordozott,
egyik testében, másik mikor írásba fogott.

Mindkettőjüknek majd a szíve szakadt meg,
látni az átokfán az egyetlent, a Szentet.

„Íme a te fiad, íme a te anyád!”

Azóta nincs egyedül, ki gyásztól halovány,
mert valakire reábiztatott,
s biztatott rá is valaki.
S mikor a síró a másikban
anyját vagy fiát megleli
megszólal újra a Názáreti,
s az eszmélő boldogan követi.

4. *„Én Istenem, én Istenem –
miért hagytál el engem?”*

Ki ezt nem kérdezte még, az semmit sem élt –
És semmit sem ért

Mert ha földre sújt a magányos szenvedés
és belezuhansz kínlódva a magányba
fölkialtasz: hol vagy én Atyám?

Miért hagytál el, miért lettem árva?
Tegnap még égi fényben játsztam
ma itt heverek a porban, sárban.

*Miért Istenem? Szólok, kiáltok
Éli, Éli lammá sabaktáni...
az izmok feszülő kínját már alig lehet kibírni...*

5. „Szomjúhozom”

A Jákób kútjánál megszemjajztál
Élő vizet inni mégis Te adtál,
De ott a Koponyák hegyén fenn
erőtlenül, láztól cserepesen
nem is mondja már, hörghi a szád:
„szomjúhozom” – Halljátok katonák?
Egy korty tiszta vízre, hús italra,
mert a kín a csontjaimat facsarja.
Egy csepp kell, mi húsíti ajkam,
egy könnycsepp, melyet inni akartam.
Egy, ami szemetekből hullott,
megérezve a másik szenvedését,
egy csepp, melyből érezném,
van még szívetekben emberség, részvét,
egy csepp oltaná szomjamat,
csak egyetlenegy kell,
s ti epével kínáltok és ecettel

*Szomjúhozom ... de tudom, hiába,
várok hát Atyám hívó szavára,
hogy szólítson abba a hazába,
hol nincs szomjúság és nincsen éhség,
se könny se bánat, se betegség,
nincs halál s az élet vize árad,
lemoshatom benne véres bokámat.*

6. „Elvégeztetett”

Mindennek vége, nem segít senki,
fényét még a nap is elrejti,
asszonyokat ráz a zokogás,
hol van a hozsannás bevonulás?
Elfutott a szikla-Péter s Tamás.
Megmondattott jó előre, igaz,

hogy napok jönnek mikor virul a gaz
s a nép az erőszakra, hitványságra szavaz.
Nincs hát tovább, eldőlt a játszma,
a gyilkos szabad, Jézus kell a harmadik keresztfára.

A halál a mondat végén nagy fekete pont?
Jézus a kínjai közt néked mást mond!!
*Beteljesedett, íme célhoz ért
bűnünkért kifizette vérével a bért.
Mindennek vége lesz,
Heródesnek, Pilátusnak,
de nem váltságművét bevégez
Krisztusodnak.
Nem elbukott, nem tönkretették –
érted hullatta önként a véré.
Hú Fiú és szolga
menny és föld erős hídja.*

7. „Atyám a Te kezedbe teszem le az én lelkemet!”

Mindig ott voltam, s végül odaérek,
honnan elindul minden élet.
Egy út lezárul, a kínoknak vége
leteszem lelkem az atyai kézbe.
Nem, nem a hideg sziklasírba,
ahová asszonyok sietnek sírva.
A keresztről le nem szállok,
itt is Atyám jobboldon várok,
a napra mely eljő, mely ragyog és fényes
amikor meglesz a végétélet.
Úgy elfáradtam, sokat szenvedtem,
jó végre nálad megpihenem.
Mint a teremtés hetedik napja
végső szavam, a békét hozza.
Lassan beköszönt a szent sabbát,
meggyújtják mind a hét gyertyát.
Enyéim kézbe veszik a Tórárt
Ézsaiás prófétát is olvassák.
Az Egyiptomból szabadultak hálaéneke hangzik,
sóhajtásom Izráel őrizőjéhez száll, ki nem alszik.
Ki anyni úton vezetted néped
Kezdedben Atyám támadok, élek.

(1995 és 1996)

GLORIA PROFANA

*Hogyan ragyoghat fel Isten dicsősége? Miként dicsőíthetem Istent?
Szekularizált világunkban idegen, majdnem hogy érthetetlen ez a kérdés.
Jézus válasza azonban egyszerű és érthető „Az lesz az én Atyám dicsősége,
hogy az én tanítványaim leszek” (Jn 15,8.), vagyis ha Őt követve tesszük Isten akaratát.
Jézusnak ez a mondata a vallásos szférából, a kultusz zárt területéről a hétköznapi világba vezet, ahol magatartásunk,
szavunk, cselekedetünk Isten dicsőségére válhat. A Hegyi Beszédben is az hangsúlyozza Jézus,
hogy az emberek lássák a tanítványok jó cselekedeteit és dicsőítsék a mennyei Atyát. Ez a „gloria profana”, Isten dicsőítése a hétköznapi jövitteivel. Ez úgy valósul meg, hogy a tanítvány követi Mesterét,
aki nemcsak példát adott, de életét is adta, hogy mindnyájan elinduljunk utána.*

Néhány példa

GLORIA PROFANA I. TÉTEL

Cserben hagytak. Mégpedig a barátod. Tőle igazán nem vártad. Mondhatott volna legalább egy jó szót az érdekedben. Ehelyett csak magát mentegette, pedig tőled sok jót kapott. Erre nincs mentség. Valóban mentség nincs, de van bocsánat. Kövesd a Mestert, aki a tagadó Péternek megbocsátott, és bocsánattal Istent dicsőítet.

GLORIA PROFANA II. TÉTEL

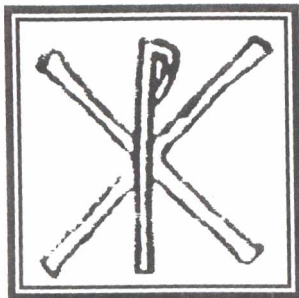
Kövesd a Mester nyitottságát, befogadó szeretetét. Jézus elfogadta a szuper-vallásos Simon farizeus meghívását, de belépett a hittagadó uzorás Zákus házába is. Jézus készséggel segített a népét leigázó római századoson, elbeszélgetett az ötször elvált samáriai asszonnyal éppen úgy, mint a köztisztületben álló tudós Nikodémussal. Szeretetében mindenki számára volt hely. Kövesd a Mestert! Ne válogass! Ne kivételezz! Egy Atyának vagyunk gyermekei. Fogadd be hát a másikat, ahogyan a Krisztus is befogadott téged. Ezzel dicsőítet az Istent.

GLORIA PROFANA III. TÉTEL

Mindig sietsz. Sok a gondod. Segítséget még azoktól sem kapsz, akiktől pedig joggal elvárnád. Ezért nyugodt a lelkiismereted, hogy te sem segítes másokon. De nézd a Mestert! Észre veszi a beteget, akit 38 évig mindenki elkerült. Megáll mellette. Nem azzal nyugtatja, hogy csak békével viselje tovább sorsát, hiszen már nem sok lehet hátra, hanem segít rajta. Kövesd a Mestert az aktív szeretetnek ezen az útján! Segíts azokon, akik segítségre várnak és jövitettedben felragyog Isten dicsősége.

A hétköznapi jócselekedetekkel lehet igazán Istent dicsérni. Ez a „gloria profana”. Zengjen elnémíthatatlanul ez a dicséret! Felér az angyalok kórusával. Ebben a csodálatos harmóniában, ha nem is egy szólam, de legalább egy-egy dallam-töredék legyen a miénk....

Madocsai Miklós

Tanuljunk együtt

Még a II. Vatikáni Zsinat idején egyik evangélikus hivatalos megfigyelőnk: *dr. K. E. Skydgaard* a következő Luther-imádságot olvasta fel (1963):

Örökkévaló irgalmas Istenünk!

Te nem a széthúzás, hanem a béke, szeretet és az egység Istene vagy. Mivel keresztény néped elhagyott, elpártolt Tőled és igazságodtól, Te megengedted, hogy szétváljon és megossza egységét és így vélt bölcsességében, szakadozottságában megszégyenüljön. Majd újra visszatérjen

Hozzád, egységet kedvelő Urunk! Mi szegény hűnösök így könyörgünk Hozzád: Szent Lelkoddal gyűjtsd össze, ami szétszakadt, tedd teljesen eggyé és egészé, ami megosztott. Hadd térjünk vissza a Te egységedhez, hadd keressük a Te örök igazságodat, hadd távolodjunk egyre minden viszálytól. Hadd jussunk egy értelelme, egy ismeretre egy tudásra. Hiszen ez a mi Urunk Jézus Krisztus szerint való, hogy Téged, mennyei Atyánkat együtt dicsérhesünk és mindig magasztalhassunk a mi Urunk Jézus Krisztus által a Szent Lélekben. Ámen.

Luther utolsó prédikációja

Luther 1546. február 14-én, halála előtt néhány nappal prédikált utoljára az eislebeni Szent András templomban Mt 11,25-30 verse alapján. Igehirdetésének bevezetéséből néhány mondatot idézünk:

„Az Úr magasztalja mennyei Atyját, hogy a szent evangéliumot elrejtette a bölcsék és értelmesek elől és a gyermekeknek jelentette ki, akik sem beszélni, sem prédikálni nem tudnak, nem is okosak, nem is

bölcsék. Ezzel azt jelezte, hogy a bölcséknek és okosoknak ellenáll, de kedveli azokat, akik olyanok, mint a zsenge gyermekek. – A világ előtt nagyon balga és boszszantó beszéd ez, mintha Isten ellensége volna a bölcséknek és elítélné őket. Mi is úgy véljük, hogy Ő nem is tudna kormányozni ezek nélkül. Úgy kell azonban értenünk a dolgot, hogy ezeknek az embereknek sohasem elég jó az Isten és szívük szerint úgy szeretnék látni az egyházat, ahogy ők akarják. Mint ha mindenben, amit Isten tesz, nekik kellene javítaniok, mert nincs szegényebb, csekélyebb és megvetettebb tanítványuk a földön, mint Isten

és mindenki az Ő iskolamestere és nevelője szeretne lenni. Így volt ez a világ kezdete óta minden eretnekkal...”

Dr. Fabiny Tibor egyháztörténész lefordította a teljes prédikációt, remélhetőleg ez meg is jelenik egy gyűjteményes Luther-kiadásban. (Azóta megjelent a Huszár Gál könyvesbolt kiadásában, a 95 tétel újrarendelésével együtt.) Az Evangélikus Naptár 1996/35 kk oldalain ugyancsak a fordítótól olvashatunk értékelő cikket Luther utolsó prédikációjáról.

Szerk.

SÜMEGHY JÓZSEF:

D. Szabó József

„A jó embereket arról ismered meg, hogy...
jobbá teszik azt, aki rájuk néz
és azt, akire néznek...”

Bertold Brecht

Egyházi sajtónkban feltűnően kevés helyet kapott az elmúlt évtizedben Szabó József ny. püspök. * E számunkban két cikk is foglalkozik vele. Ebben a rovatban az volt a célom, hogy átfogó képet kapva róla, tanuljunk tőle, egy olyan sokoldalú lelkészmodellt mutassak be, aki ma is vonzó, az egyháztörténeti rovatban meg egy lírai stílusban megírt szép írásban találkozhatunk a kedves, emberséges emberrel. Mindkét cikkírónak külön is hálás vagyok, mert 1991 áprilisa óta keresem a szerzőt. Adtam már kiadatlan Szabó József-előadásokat, sőt igehirdetés-sorozat illusztrációként, mégis egy idő múlva visszakaptam a kérése-

met. Most úgy látom, ebben az évben, Szabó József halálának tizedik esztendejében összeállhat az az anyag, ami legalább még több a „hálás” utókor részéről, mint a titokzatos hallgatás. Szabó Józsefben olyan kincset kapott az egész magyar Lutheránia, amit nem szabad rejtőgetnünk. Mint szerkesztő, szívesen gyűjtetem össze a kollégáktól mindazt az emléket, amit Szabó Józseftől, vagy róla őriznek.

A Szerkesztő

*

Üdvösséges előttünk, vagy velünk járt hűséges teológusokra emlékezni és szolgálatainkból látásokat, készíttetést kapni. Ez is a Lélek fuvalma!

Szabó József püspökre gondolunk most halála tízéves évfordulója idején. Mi, idősebbek, hálával gondolunk az együtt járt út örömeire, megköszönve barátságát, látva Istentől ka-

* (Kivétel a Diakónia 1987/2. számában megjelent értékelő cikk!)

pott talentumaival való hűséges gazdálkodását, – a fiatalok pedig ismerjék meg, hogyan lehet és kell Jézus egyházában foglalkozni az evangélium szolgálatában.

Magyar evangélikus egyházunk drága táján, a Kemencs-alján ringott bölcsője. Alsómesteriben született 1902-ben, tősgyökeres magyar családban. Szülei Szabó Sándor és Horváth Karola. Testvére Laura, Garas Samuné, Lajos bátyja gazdálkodó, bíró, a harmadik gyermek József. Gaál Sándor tanító még hadifogságából is arra kérte Szabó Sándorékát, hogy „a Jóska gyereket ne felejtsek elvinni a soproni Liceumból!” Oda is került. Liceumi tanulmányai után Sopronban végezte teológiai stúdiumait is. Szombathelyen szentelte lelkészé Kapi Béla püspök. Majd a győri szolgálat éveit követték. Életéből 25 évet Balassagyarmaton töltött, mint a Dunán-inneni egyházkerület püspöke, illetve mint balassagyarmati lelkész. Püspök négy évig volt, amíg az akkori hatalom erőszakkal le nem mondatta.

Feleségével győri otthonában idézzük a múltat, emlékezünk egy nagyon melegszívű, sokoldalú teológus, püspök útjára. Eddig is tudtam, most újból bizonyossá lett előttem, hogy a jó teológus, lelkipásztor élete és szolgálata során alapvetően fontos tényező a tiszta keresztény családi élet szeretettel bélelt meleg családi fészke, az áldottlelkű feleség, jó gyermekek. Áldott lutheri örökségünk ez! Ezt a tiszta szeretetet éreztem felesége emlékezésében, a sok-sok emléktárgyban, fényképalbumokban, utazási emlékekben, családi levelek tömegében. Szülők levelei, fényképek őrzik siron túli kérését és üzenetét e pár szóban: „Utódaim, becsüljétek meg!” Elnéztem szüleiről a diák Szabó József magakészítette fényképet. Szülők tisztelete, családja szeretete nemesítette még értékesebbé belső énjét. Felesége győri. Tizennyolcadik születésnapjára az ifjú lelkész 18 szál fehér rózsával ajándékozta meg. Azután pedig egy hosszú élet hűséges szolgálatával. 1930. augusztus 12-én kötöttek házasságot abban a győri Óregtemplomban, amelynek kórusán látta meg Szabó József először feleségét. Isten négy lánnyal áldotta meg őket. Egyik gyermekük csecsemőkorában, másik asszonykorában halt meg. Tragikus körülmények között halt meg három és fél éves kis fiúunokájuk is. Ekkor mondta Szabó József: „A gyász, szeretteink koporsója hitünk érettségi, szigorlati vizsgája.”

Ő maga eredetileg orvos akart lenni. Az édesanyai imádságra Isten más utat mutatott neki. Orvosi vágya azonban gyermekeiben, két leányában tovább élt. Egyik leánya gyermekgyógyász, másik szemészorvos.

Othona ma is keze nyomát őrzi. A tárgyakra rá van írva azok eredete, története. Íróasztala, munkahelye mintha várna haza gazdáját. Külön vannak összegyűjtve a Madách-iratok, Az Ember Tragédiájával kapcsolatos írott, nyomtatott és tárgyi emlékek. A győr-nádorvárosi lakásban Alice asszony egy-egy halkán kimondott szavát rögzíti gyorsíró ceruzám. „Nagyon meg tudta fogni a fiatalokat.” Igehirdetésre készülve, hangosan mondta a prédikációját. Valaki meg is jegyezte: „Íme a tehetség és a szorgalom együtt!” Mindig másnap feküdt le. Éjjel előtt lámpaoltás nem volt. „Elégette magát.” „Soha senkire rosszat nem mondott!” És még lehetne folytatni felesége halk múltatidézését...

Szeretett Bibliáját tartom a kezemben. Benne dátumok, beírások. Elején rögzítve az ősi imádság: „Tégy engem a te békeségednek eszközévé. Add, hogy ahol a gyűlölet tombol, oda én a szeretetet vigyem. Ahol viszály... irigység... hamisság kígyózik... ahol reménytelenség, ahol szomorúság fojtogat... Uram, tégy engem a te békédnek eszközévé”

Szabó József nagyon komolyan vette küldetését!

Egyik áhitatában Jézus elfáradásával kapcsolatban (Jn4,6) nagyon személyesen, szíve mélyéről szól az áldott fáradtságról. ... „amikor majd jön az utolsó halálos fáradtság...” Eljött az is. Sokizületi gyulladást kapott. Már nem bírta az élet iramát. „Soha-soha nem panaszkodott!” – mondja felesége. A pacemakert későn kapta meg. Károsodott az agy. 1986 őszén, közel otthonához, a győri kórházban halt meg.

Személyiségének forrása, alapja az alsómesteri szülői ház,

szűkebb családi otthona szeretetmelege. Ezért is tudott mind Isten, mind emberek felé nyitott, tisztaszívű, őszinte lenni. A családi otthon tiszta szeretet-derűje a legjobb teológiai műhely! Itt érzem személyiségének és püspöki szolgálatának forrásvidékét. Ebben gyökerezik forró haza- és nemzetszeretete is. Nagyon szerette népét, és ez bölcs, Isten igéjével szolgáló, azt hirdető szeretet volt. Az Örökkévaló üzenetét adta tovább magyar népünk számára.

Ennek a szeretetnek áldott eszköze, inkább jele volt az, ahogyan *nyelvünket szerette*. Szemléletesen, a magyar észjárásnak és gondolkodásnak megfelelően, színesen, tömör mondatokkal, igaz magyar kiejtéssel, a magyar szókinész változatos felhasználásával hasogatta szóban is, írásban is a rábizott evangéliumot. *Lelekben nagyon közel volt a rábizott nyájhoz*. Tudta, ismerte sorsát, gondolkodását. Egyszer azt üzenté tőlem valakinek, éppen a paraszti sors „földrengése” idején: „mond meg neki, hogy amikor remeg alattunk a föld, akkor valami magasabba kell kapaszkodni!” Pásztori, vagy baráti beszélgetésben mindig kész volt egy-egy tömör mondatban, találóan az evangéliumot hirdetni. Egyszer falusi hiveinknek ezt mondta: „Nem azért élünk ám, hogy egy életen át megigyük egy tó borda és elszívjunk egy kazal dohányt!”

Egyházi naptárunk ezévi számában röviden megemlékezünk életéről. „Diakónia” című szemlényben (1987/2) *Veőreős Imre* nagyszerű, mélyen elemző cikkben emlékezik Szabó Józsefről. A győri gyülekezettől való *elbúcsúzása alkalmával igehirdetése alapja Lukács 10,38-42 volt. Mária és Márta története*. A közölt igehirdetés hű bizonyosága Szabó József homiletikai módszerének, stílusának, a gyülekezetet megszólító, azt szem előtt tartó gyakorlatának. Érezni, hogyan indul el az eredeti nyelvi megértésből, szójelentésekből, az adott szituációból és hogyan viszi oda az igét, „az üzenetet” a ma élő, igehirdetést hallgató személy szívébe. Különös tehetség alkalmas az igét széles körre, a ma élők életvitelére. Az igéi hirdetése akkor üdvösséges, ha gondolkodásunk megújulása által életvitelünkben jelent áldást, vigasztalást, felülről való erőt, Jézus személyes mondanivalóját. Ezt a szántszándékos készséget és stílust érzem Szabó József prédikációiban.

Igehirdetési közül most egy másikat emelek ki. Egy előadás ez. *Ábrahám útja a Mória hegyre*, hogy szerelmetes fiát, Izsákot feláldozza Istennek. Az előadás címe: *A Mória-hegy keserves útja*. Tömör kifejezések, erős, súlyos szavak. A történet eseményéből átvált a mába. *„Az áldozat neve nem mindig Izsák. Néha úgy hívják, az én gyermekem. Máskor az a neve, hogy karikagyűrű, a vőlegényed, vagy menyasszonyod. Sokszor egy-egy kedves bűn, máskor 25 hold föld. Sokszor az a neve, hogy állás. Nem ritkán az a neve, hogy nyugdíj. Vértösvívű apák, cserbenhagyott lányok, kísértéssel tusakodó lelkek, kismimizett emberek, nyugdíjvesztett öregek járnak, járnak a Mória-hegy keserves útját.”* „Isten azért hajszol föl a Mória-hegyre, hogy kitűnjék: *Én vagyok a te Istened, ne legyenek rajtam kívül más isteneid!*” – *„A Mória-hegy keserves útján a hit kerül kockára! Kibirja-e Ábrahám a hit próbáját? Járjuk valamennyien a Mória-hegy keserves útját. Cipeljük felfelé kisebb-nagyobb Izsákjainkat...”* Végül az utolsó mondat: *„A Mória-hegy keserves útjának értelme, célja és megoldása – Jézus Krisztus!”* És ez nála nem üres jelszó!

Az igehirdetésben nem allegória szól alkalmazottan. A Mória-hegy útját nemcsak Ábrahámnak kellett megjárnia. A megoldás, mindennek megoldása, beteljesítője valóban az üdvözítő kereszt. Jézus élete és halála és dicsőséges feltámadása alapja, forrása megváltásunknak.

Nyelvismeretével is szolgált. Angolból lefordította *E. Stanley Jones* „Krisztus a világ országútján” című, a pünkösdi örömhírről szóló munkáját. Ugyancsak lefordította Luther írásából összeállított mindennapi meditációra alkalmas könyvet, a *Jer örvendjünk kereszténynek!* címűt.

Szabó József szívügye volt a lelkészek teológiai továbbképzése, hitükben és szolgálataikban való elmélyítése. Gondoljunk csak balassagyarmati püspöki szolgálatának körleveleire, a közölt meditációkra, imádságokra, jelentésekre. Fő ügyének az evangélicizációt tekintti. A bűn és gyeyelem meglátását és

megláttatását alapvetőnek tartja a keresztyén életben és szolgálásban. Áhítatoskönyveket ad ki. Híveink imádkozzanak! Síríg hűséges kedves barátjával, *Győrffy Béla* felpéczi lelkeséssel együtt adták ki „*Isten előtt*” című, magyar evangélikusok imádságot könyvét (1945).

Tudta, hogy az élő szó mellett a *sajtó* is áldott eszköze az evangélium hirdetésének. Szerkesztette a Harangszót, országos hetilapunkat. A „karcolatok” rovat egy-egy glosszája bátor, sőt meghökkentő írás, szinte prófétai szó volt. A Harangszó Naptárt tíz éven át szerkesztette és adta ki negyvenezer példányban. Erről a munkájáról, a nyomtatott betűk szolgálatáról külön is lehetne szólni. Mély igei, lutheránus teológiai alaposzottsággal és forró nemzetféltéssel írja cikkeit. Az 1943. évi Naptárban „Ébresztő” címmel írt 11 oldalas cikket. Benne valóban ébreszti, mozgósítja a magyar életet! Keresztyéni és nemzeti öntudatot ébreszt, felráz, utat mutat, bűnbánatra indít! Foglalkozik a cikkben a magyar földdel, szociális életünk bajaival, a magyar kultúra „gyilkolásával” – iskoláink, nyelvünk dolgaival – végül „*lássuk miben vagyunk sokszor a magunk sírásói politikai téren.*” Ma is elgondolkoztató, valóban „ébresztő” írás!

Istenáldotta *gazdag élet volt Szabó József élete*. Alázatos, szerény tudott lenni. Nagyon szerette az embereket. Élete napfénye Jézus evangéliuma volt. Ez tükröződik Balassagyarmaton, 1948 március 18-án elhangzott *püspöki székfoglalójában*. Tanulságos, a magyar kegyességtörténet szempontjából is bátor hitvallás. Áttekinti egyházunk életét, sebeit, teológiánkat, feladatainkat. Kéri a papok hűséges, tiszta életvitelét, jó igehirdető szolgálatát, testvéri szeretetét. Az egész székfoglalón átüt az Üdvözítő ÚR szeretete, igéjére való figyelés. Mint az életbenmaradás egyetlen feltételét és lehetőségét, úgy ragadja meg az ígét. Ezt akarja kutatni, megérteni, továbbadni, az igével akar mint püspök is élni és szolgálni. Megragadó bizonyágtétel.

Hogy milyen életbe- és szolgálatbavágónak tekintette az ige teológusaként az evangélikus tanítást, „*Útjelző*” címen lefordította *Nygren* püspök vezetésével tartott 1947. évi lundi konferenciának az evangélikus tanításra vonatkozó summáját. A lutheri tanítás remek összefoglalása. Szükséges olvasmány ma is! Bizonyoság arra, hogy tiszta teológiai alap, helyes teológiai látás nélkül ma sem lehet evangélikus lelkésznek lenni!

Szabó József életében és szolgálatában ezt az üzenetet érzem nagyon hangosnak kicsendülni. Biztos bibliateológiai

fundamentum nélkül elsodródunk, elszürkülünk és elveszünk! Az evangéliumi tanítás gyakorlása és hirdetése ma alfája és omegája életünknek és szolgálatunknak. Mert az Alfa és Omega: Jézus Krisztus! Ennek a 12 oldalas iratnak lefordításáért és kiadásáért hálásak lehetünk Szabó József emlékének.

Ez a megemlékezés lelkési szakfolyóiratunk számára készült. Tudom, hiányos, a körülmények miatt sürgetve, sietve készült. Lapunk nemcsak papi életünk ünnepi oldalával foglalkozik, de szürke, emberi kisértésekkel, bűnökkel teli életünk-ről is szól. Hadd utaljak Szabó József megboldogult testvérünk egyik lelkészevangélikációjára. Gyorsírással jegyeztem le magamnak. Úgy tudom, hogy az evangélikáció nyomtatásban is megjelent. Címe: „*Megítélt papi ház.*” (1Sámuel 2,12-4,18). Éli (pap)fiaink elvetemült emberek voltak, nem törődtek az ÚR-ral! A sorozatban szó van a néma Istenről, az alvó Éli-ről, a kellemetlenkedő Sámuelről, arról, hogy „Betelt a mérték!” és végül: kegyelem az ítéletben. Az igehirdetések hangja és stílusa nyers, éles és kíméletlen. Papi életünk és családi életünk, „kegyességünk” őszinte és igaz átvilágítása. Néha Szabó Dezső-i szarkazmusra emlékeztető. Igaz és leleplező. „Konyhateológiánk” talán már nem engedi megláttatni gyülekezeteink, egyházunk siralmas helyzetét. „*A silói papok minden bűnében vád alá kerülünk. Meggyalázott, elhanyagolt szolgálatom, züllő gyülekezetem, egész nyomorult papi életem ezt harsogja: Térjete meg!* A ha posztulátum. Egy sorban vagyunk a parázna silói papokkal. Ha eszben a dologban mindent tudnánk egymásról, nem mernénk egymás szemébe nézni! Oh, irgalom Atyja, ne hagyj el! – Jézus is ezt mondja: Térjete meg! Jól tudom, hogy ez az ő ajkán nemcsak parancs, de erő is a megtéréshez. Nemcsak kell, de lehet is. Nemcsak törvény, hanem evangélium is.”

És még nem szóltam arról, amit a *Tragédia* és Madách Imre jelentett Szabó Józsefnek. Amikor már gyülekezeti, hivatali munkát nem végzett – akkor Isten érettségi tételével, az Ember tragédiájával foglalkoztatta és mélyítette el. Sok sok örömet nyújtott neki ezzel Isten. Összegyűjtötte a *Tragédia* hazai és külföldi kiadásait, a megjelent fordításokat, kéziratokat, Madách életéről és műveiről szóló munkákat. Őrási összeállítás ez. Isten áldott évekként ajándékozta meg így élete alkonyán. A *Tragédia* igazolta az Ígét. Ádám és Éva, az ember, nem tud meglenni Isten és ige nélkül.

Szabó József öttalantumos életével még foglalkoznunk kell. Hogy még jobban gazdagíthasson minket...

Luther kontra Erasmus

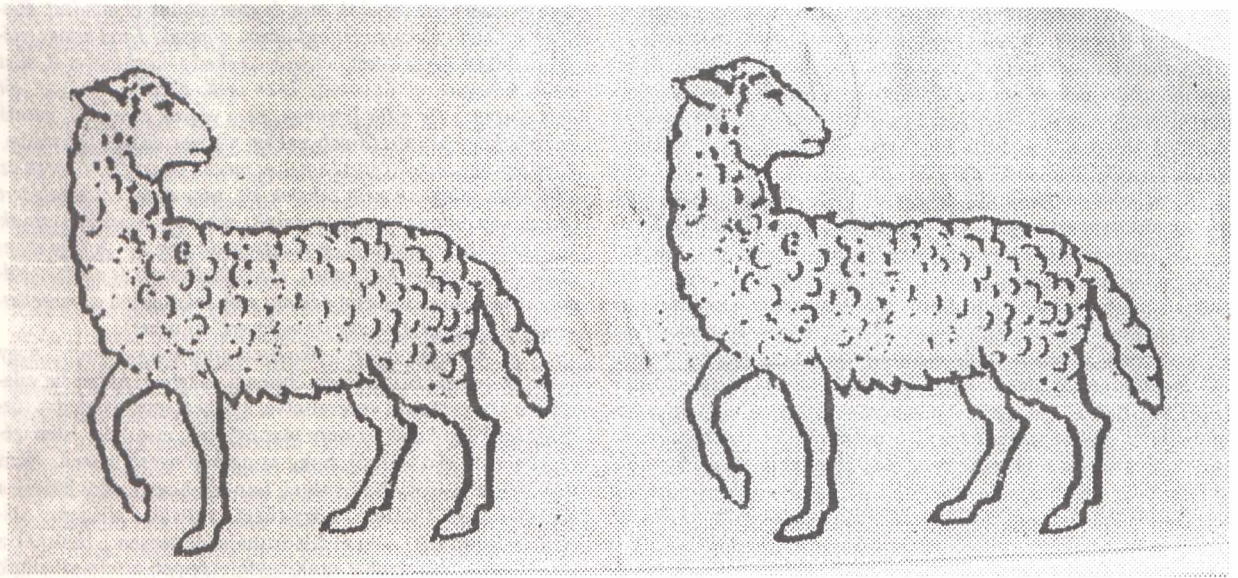
A Luther-évben bizonyára többször is előkerül a két 16. századi szellemóriás: *Luther és Erasmus* párharc. Rendszerint a *De servo arbitrio* Luther-irattal kapcsolatban foglalkoznak Erasmus-szal evangélikus teológusok. Ez a „levélváltásnak” mondható szellemi pengeváltás egyfelől nem adhat teljes képet egyikükről sem, másfelől azt a benyomást kelti, mintha ez lett volna egyetlen érintkezési pontjuk. A megfontolt, előkelő semlegességet mutató Erasmus és a robbanékony, vulkán természetű Luther a valóságban sokkal közelebb álltak egymáshoz, mint azt mi feltételezni szoktuk. Luther Erasmus Újszövetség-

ség-fordítását haszonnal forgatta, s Erasmus eleinte nagy örömmel üdvözölte Luthert, s csak később tartott megfelelő távolságot. Majd az utak elváltak, s míg Erasmus szépen ápolt kertekben szeretett sétálni, kedves humanistákkal társalogni, addig Luther kemény csatát vívott emberi hatalmasságokkal. Azon lehet vitázni, hogy Erasmus megvetette vagy megelőzte korát, azon nem, hogy Luther belemerült kora gyakran nemcsak szellemi harcaiba. Amíg Erasmus inkább csúfolódva pellengérezte ki az egyházat, Luther reformálni akarta. Ő Morus Tamás jó barátja egy szellemi utópiát valósított maga körül, Luther ki-

átkozást, vagabund sorsot szenvedett. Babits szerint Erasmus a költő Voltaire-je, elegáns stílusú, szellemes tudós. Luther a német Herkules nem ért rá finomkodni és filozófiai kérdésekben nyilatkozni. Erasmus az autonóm ember típusa – Luther Istenéhez kötött. Az európai szellemi élet reformációi értékelésének örök nagy buktatója, ha teszük gordiuszi csomója: *a humanizmus és reformáció ellentétének feloldása*. Goethe Erasmust szerette, Voltaire, Rousseau, Kant, Nietzsche, Huizinga, Spengler és még sokan mások, akik nem szükségszerűen ócsárolták Luthert, hogy szerethessék Erasmust...

Luther „De servo arbitrio”-jának aktuális üzenete

BEVEZETÉS

Egy képpel kezdem, mint a „Kisherceg” közismert hőse. A kép más, de a kérdés ugyanaz: Nem félték? – Ha valaki most azt mondaná, hogy miért kellene félni két báránytól, annak azt mondom: nézze meg jobban a képet! Ezen a képen ui. csak egy bárány van. A másik báránybőrbe bújtatott farkas. A kérdés tehát a továbbiakban így is hangzik: Nem félték ezt a bárányt? – A képen mind a kettő báránynak látszik. A harmadik kérdés ebből következik: fölismerhető-e teljes bizonyossággal, hogy melyik a bárány és melyik a farkas? –

A jó teológus fél, mert tisztában van a veszély nagyságával. A jó teológus fél, mert felelősséggel figyel erre az akóra. S ami a legfontosabb: a jó teológus rendelkezik a megkülönböztetés képességével, ezért teljes bizonyossággal ismeri föl a bárányt és a farkast.

A farkas veszedelmes ragadozó, amely erőszakkal és csellel rabolja el a juhokat. Az ördögöt személyesíti meg a keresztyén szimbolikában. Ahogyan a farkas a juhokat, úgy ragadja el az ördög a lelkeket. Küldettünk, mint juhok a farkasok közé. Ezt mindannyian jól tudjuk. Intsen óvatosságra ez a kép, mert báránybőrbe bújtatottan is jöhetnek hozzánk ragadozó farkasok. Középkori templomok faragványai között találtak már barátságosbáránybőrbe bújtatott farkasokat, amint a pásztor és a nyáját tanítják. „Csel vad fegyvere, erőszak övele, a földön ő az első” – énekeljük minden templomunkban. Értjük-e még, amit énekelünk?

Őszintén vagy talán inkább álszerénységből szoktuk hangoztatni, hogy nincsen kezünkben a bölcsék köve. A Krisztusra, mint kösziklára állók azonban szerénytelenség nélkül vallhatják, hogy megadatott nekik ez a kő. Hová is jutnánk ebben az egyre fegyelmetlenebb, felelőtlenebb és mindeneiket összekeverő világban, ha már a keresztyének is könnyelműműködésekbe kezdenének, ha már a keresztyének felelősségteljes hangja is elbizonytalanodna, ha már a keresztyének is megtéveszthetőkké válnak?

Ha valaki ezek után előadásom indítását erőltetettnek és hatásvadásznak ítéli, annak hadd hívjam fel a figyelmét XX. századi veszteségeinkre. 1.250.000-ról indultunk, s most kb. 250.000-nél tartunk. Nem félték? – „Az Isten gondja, nem az enyém, senki bajáért nem felelek én?” Bizony, úgy hajóznak, mint az öreg halász alaposan megtépázott marlinjával. De ahelyett, hogy evezőnkre erősítenénk a még megmaradt ké-

sünket, ábrándos lélekkel gondolában utazónak képzeljük magunkat, mintha a harcunk ezen a földön már véget ért volna. Nem félték egyházunk népének maradékát?

„Önök mindent összekevernek” – írta száz évvel ezelőtt Mikszáth Kálmán a papságról alkotott kritikus regényében. Ma kísértetiesen megismétlődni látszik az akkori helyzet. „A 90-es évek elején úgy látszott, hogy sűrűsödő népi megmozdulásoktól szorongattatva, tért hódít a haladó polgári gondolat. Az egyházpolitika harcában mintha ismét egyenesedni kezdett volna a megroppant gerinc. De mindez csak közjáték volt. Beborult a politikai látóhatár.” Király István szavait idéztem, aki a könyv utószavában az 1890-es évekre vonatkoztatva fogalmazta meg ezeket. Vajon az 1990-es évekkel is így fogunk járni?

„Önök mindent összekevernek!” A teológiát a filozófiával, Isten ígését az emberi előírásokkal, a hit bizonyosságát a tudományos ismeretekkel, az evangéliumot a törvénnyel illetve a törvényt, az evangéliummal, az Újtestamentumot az Ótestamentummal, a bárányt a farkassal. Jó teológus nem így cselekszik. A teológus nem kever, nem ötvöz, nem mos össze.

„Igaz, hogy némelyek az aranyat bemocskolták és szép színeket hamisítottak” – ahogyan erről Jeremiás tanúskodik – „de azért még nem kell az aranyat a szennyel azonosítani és mindkettőt eldobni, ... hanem meg kell tisztítani az aranyat ama mástól, azaz a tiszta Szentírást a szennytől és minden mocsktól... Számunkra nem az a fontos, hogy a tudósok mit nyerhetnek kutatásainkkal, sokkal inkább az, hogy hogyan válhatunk mi jó keresztyénekké és jó emberekké.” (Luther)

Az evangélium igazságát időszerűen mindig csak az adott kor nyelvén, kulturális szintjén és tudományos színvonalán lehet megszólaltatni. Ez azonban csak annyit jelent, hogy a nyelvet, a kultúrát és a tudományt eszközként fölhasználjuk a csomagolásra, de nem tesszük bele a csomagba, azaz nem keverjük össze az evangéliummal.

ELSŐ RÉSZ: NEM AZ IGAZSÁG KIMONDÁSA, HANEM BIZONYSÁGTÉTEL AZ IGAZSÁGRÓL

Amióta az Ige testté lett, más szavakkal, a világosság eljött a világba, azóta minden hű tanú szent kötelessége, hogy bizonyosságot tegyen a világosságról. „Pál apostol leveleiben plerophiria-ra bízta a gyülekezetet, vagyis a lelkiismeret teljes, bizonyos, rendíthetetlen és elkötelező bizonyágtevésére. A Római levélben ezt hitvallástételnek nevezi: ha tehát száddal Uradnak

vallod Jézust. akkor üdvözülsz. Jézus így biztatta tanítványait: aki vallást tesz rólam az emberek előtt, arról én is vallást teszek az én mennyei Atyám előtt. Péter apostol pedig ezt parancsolja: Legyetek készek számot adni a bennetek lévő reménységről! De minek is ide annyi szó? A keresztyéneknél semmi sem természetesebb, mint az elkötelező bizonyágtétel. Vedd ki az elkötelező bizonyágtételt és elvetted az egész keresztyénséget! A Szentlélek azért adatik a mennyből, hogy a keresztyén mindhalálíg a Krisztust dicsőítse és csak az Ő szent nevét vallja. (Hacsak azt nem tartjuk még bizonyágtételnek, amikor valaki hitéért szenved halált.) Maga a Szentlélek kihangsúlyozottan csak a Krisztust vallja Úrnak, a világot pedig bűnnel vádolja, mivel így akarja kierőszoakolni a harcot. Pál azt parancsolja Timotheusnak, hogy intsen és ne engedjen ebből alkalmatlan időben sem.” (Luther)

„Milyen csodálatos a magyar nyelv, hogy érzékeltetni tudja az igazság kimondása és megvallása közötti különbséget! Az igazság kimondása nem kötelez semmire. Am az igazság megvallása elkötelezettséget, cselekvést is jelent. A mai magyar értelmiségnek az egyik legnagyobb problémája, hogy csak beszél az igazságról, de nem tesz bizonyágot róla. Különös kivételnek lehettünk tanúi 1995 augusztus 20-án, amikor Melocco Miklós, tiltakozva a magyar kultúra és oktatás hanyarú sorsa miatt, nem vette át a magyar kitüntetését. Az ilyen cselekedetektől azért jön zavarba a hatalom, mert valakire emlékezteti őket. Valamikor réges-régen volt egy ember, aki a faggató helytartó hatalmasság előtt a következőket mondta: azért jöttem a világra, hogy bizonyágot tegyek az igazságról. Tudjuk mindannyian, hogy ki volt Ő.” (G. Nagyné, Maczó Ágnes: Az árulás nyara)

Luther művét a „De servo arbitrio”-t méltán tartjuk vita-iratnak. Az is, de nemcsak az! A „De servo arbitrio” Krisztus egy hú tanújának bizonyágtétele. Erasmus művéből, a „De libero arbitrio”-ból jobbal hiányoljuk ezt a keresztyénmagatartást. „Ha a Krisztus nem ismerését rovom föl neked” – írja könyve végén a reformátor – „űgy gondolom, hogy ezt az igazságot magad is belátod ebben a kérdésben. Elég bizonyíték erre, mikor azt írod, hogy nem akarsz elkötelező kijelentéseket tenni, csupán hozzáadtál valamit ehhez a témához. Így nem ír senki, aki ennek a kérdésnek a mélyére hatolt és azt helyesen érti is. Én azonban ebben a könyvemben nem csak hozzájárultam a szabad akarát – szolja akarát témához, hanem elkötelező kijelentéseket tettem és most is elkötelezetten szólok... Engedd meg, hogy valástevők legyünk, s hogy elkötelező jellegű teológiai felismerésekért fáradozunk, s bennük örömmüket leljük! Te pedig találj tetszést a filozófusokban és az akadémistákban, amíg téged is elhív majd a Krisztus. A SZENTLÉLEK NEM SZKEPTIKUS! Szívünkbe nem kérdéses dolgokat és sejtéseket írt, hanem sziklaszilárd kijelentéseket, amelyek bizonyosabbak és erőteljesebbek magánál az életnél és minden tapasztalatnál.” (Luther)

Példaként álljon itt a Lelkipásztor 1994/12 számában megjelent ROTTERDAMI ERASMUSRÓL szóló tanulmány. E kitűnő magas szakmai színvonalon megírt dolgozatról csak egy valami hiányzik: a bizonyágtétel. Megtudhatjuk belőle, hogy mit is tanított Erasmus és Luther, továbbá hogyan vélekedett erről Voltaire és Goethe, Loewenich és Sasse. Csak eggyel maradt adós a szerző: ti. hogy mit képvisel a saját szíve ebben a kérdésben.

MÁSODIK RÉSZ: NEM BÉKE, HANEM HARC ÉS KÜZDELEM

A De servo arbitrio harcra buzdító irat. Különös, hogy ahol egy hitvalló megjelenik, ott azonnal lángba borul a világ. Ez a tűz azonban az Istentől való. Isten igéje ui. azért jött el ebbe a világba, hogy azt átalakítsa. De ez a világ nem akar átalakulni. E világ hatalmasságai nem tudják és nem akarják elfogadni az Isten igéjét. Az igaz Isten viszont nem tudja és nem akarja eltűrni ezt a világot. Mi más következhet ebből, mint folyamatos harc és könyörtelen küzdelem. Tehát Isten és a Gonosz között soha nincsen béke, ezért aki nem

veszi föl a harcot, az lényegében megadta magát és hallgatólagosan tudomásul vette a Gonosz uralmát ebben a világban.

„Te úgy képezed a közted és közöttem lévő vitát, mintha peres pénzügy vagy más ehhez hasonló lényegtelen dolog volna. Hagyjuk a vitát, hiszen jelentéktelen kérdést feszeget. Első a békesség! Ezért hát tegyünk meg és szenvedjünk el mindent, sem hogy a világot ekkorra felfordulásba döntsük! Ezzel bizony világosan jelzed, hogy a test békessége neked sokkal többet ér, mint a hit, lelkiismeret, üdvösség, Isten igéje, Krisztus dicsősége, sőt maga Isten... De hála Istennek, nem vagyok olyan kötőznivaló bolond, hogy pénzért (amely nekem nincsen, de nem is kívánom, hogy legyen), dicsőségért (amelyet mégha akarnám is, ebben az ellenséges világban nem érhetek el), vagy életem biztonságáért (amely egy pillanatig sem garantált) ekkora szenvedéllyel tartsak ki – amit Te, Erasmusom, macakcságnak nevezel – és hogy számtalan életveszélyes helyzetben, gyűlölködésektől és alattomoságoktól körülvéve, röviden, démoni erők sokaságától szorongattatva oly sokáig küzdjek egy ilyen ügyért”. (Luther)

Ahol nem látjuk ezt a tüzet, ott attól kell tartanunk, hogy Isten igéje már nincs jelen ebben a világban. Aki pedig valamiféle álszeretettől vezéreltetve, a békességre hivatkozva tűzoltómunkába kezd, az nem tesz egyebet, minthogy Isten igéjét távolítja el az útból, hogy az ne érvényesülhessen. Nem azért jöttem, hogy békességet, hanem, hogy kardot hozzak a világra... Azért jöttem, hogy tüzet gyűjtsak a világon... Aki nek nincs kardja, adja el felsőruháját és vegyen... Jézusnak a szavai ezek, amelyeket csak egyféleképpen értelmezhetünk helyesen: a harcba küldött harcba küld! Világos, hogy ez a harc a megszáradt csontok talpra állításáért folyik. Isten ui. ott kezd, ahol Hemingway befejezi: a megszáradt, ha tetszik: lerágott csontoknál!

Hallgassunk most meg két rövid imádságrészletet. Mind-egyiket pap mondta el. Az elsőt egy békepap, a másodikat egy küzdelmet vállaló. A semlegesség oltára előtt jó ötven évvel ezelőtt így „áldozott” az első: „... és eljön a nap, amikor a béke fénye sugárzik a földön, az emberiség leteszi a fegyvert, minden civakodás és harag eloszlik, s az emberek testvérnek tudják egymást...” A második pap közel százötven évvel ezelőtt így imádkozott: „Itt állok előtted mindenható... Elfog a bánat, de a lelkem nyugodt... Megáldok mindent, amit szememmel látok magam körül... Áldom ártatlan, szegény gyermekeimet. Áldom kedves feleségemet. Áldom azokat is, akik engem elítéltek. Áldom az én drága hazámat és kívánom, hogy nemsokára szabadá és boldoggá legyen.” Azért van egy kis különbség a kettő között...

HARMADIK RÉSZ: NEM ABSZOLUT TÖBBSÉG, HANEM KICSINY NYÁJ

A harc és a küzdelem tehát nem bűn. Ellenkezőleg: nem harcolnunk és nem küzdenünk bűn. „A harcoterét vásárrá békítették az okos kupecsek és alkuszok. A harcából szakma lett, hasznos mesterség, az győz, aki legjobban alkudott.” – írja a költő. Az ige kardját és a hit pajzsát rozsdás fegyverre degradálni hagyni – ez a bűn. Bűjni az „űjszörű nyájhoz, mely árulásáért rá kegyet oszt” – ez a bűn. A harcot és a küzdelmet tehát vállalnunk kell. A következő kérdés, hogy megtaláljuk-e helyünket ebben a csatában? Hol táborozik az igaz egyház? Hol húzódik egyház és nem egyház közötti frontvonal bennünk és körülöttünk?! Könnyen megtéveszthető és hamar eltéved, aki ebben a vonatkozásban csak a számokra figyel. Luther művében kétszer is mérlegre teszi a szemben álló erőket, s bizony ijesztőnek látszik a két tábor közötti számbeli és minőségbeli különbség.

„Melletted áll a legképzettebb emberek népes tábora... akik között a Szentírásban felette tapasztalt számos férfú, sok szent, mártír, egy-egy csoda révén híressé lett ember is található. Vedd ezekhez az új teológusokat, a főiskolákat, a zsinatokat, a püspököket, a pápákat, egyszóval az oldaladon álló tudományosságot, szellemiséget, számbeli fölényt, értelmességet, fennköltiséget, ha-

talma, szentséget, csodát és még sok más efféjét. Mellettem csupán Wiclif és Laurentius Walla áll. (Bár Augustinus – akiről Te megfeddedkel – szintén az én szövetségem!) De ezeknek nincs jelentőségük az előbbiekhöz képest. Így nemigen marad más, csak egyedül Luther, a magánember, ráadásul fiatal barátaival, akiknek nincs számottevő tudományos felkészültségük, szellemiségük sem jelentős, kevesen vannak és olyan kevés az értelmük, szentségük és csodájuk, amellyel még egy sánta lovat sem tudnának meggyógyítani.” (Luther)

A másik idézet így hangzik: „Legyünk mi bár kevesen és csak magánzemélyek, ezzel szemben ti közhivatalok viselői és sokan, mi tanulatlanok, ti nagyműveltségűek, mi nyersekek, ti szeltemben gazdagok, mi kezdők, ti Deukalionnál öregebbek, mi mindig elutasítottak, ti évszázadok óta elismertek, mi bűnösök és bárgyúak, ti pedig olyanok, akiknek szentségét, szellemét és csodáit látva, még a démonok is rettegnek...” Érthető, hogy a harcot elkerülendő, ez a nagy számbeli fölényrel rendelkező sereg azt szeretné, hogy az elenyésző kisebbség tőlük való féltelmében megadná magát. Érthető, hogy arra biztatja az embereket, hogy jól felfogott érdeküktől vezéreltetve, álljanak csak oda a többség mellé.

De a reformátor ismételen kérdez: a jó térjen ki a rossz elől? „Kontárnak, aljasnak, ostobának hajtson fejet a különben” – ahogyan egyik nagy költőnk fogalmazta meg? Miért ne álhatnánk oda a jó mellé? Miért ne szolgálhatnánk inkább a jót? Miért torpannánk meg, amikor tudjuk, hogy mindez nem hiábavaló az Úrban. „A fő kérdés az” – írja Luther Erasmusnak – „hogy akit te egyháznak nevezel, az valóban egyház-e? ... Gondolj csak az ariánusok korára, amikor az egész világon alig ötven katolikus püspök maradt meg, de ezeket is elűzték székhelyükről, miközben az egyház nevében nyilvánosan mindenütt az ariánusok uralkodtak... Ugyanígy a pápa uralma alatt mutass nekem csak egyetlen püspököt, aki hivatalát jól látta el, és mutass egyetlen egy zsinatot, amely a kegyesség kérdéseivel és nem az egyházi vagyon, rang, adó és sok egyéb semmisség felett vitakozott volna, amit senki sem írhat a Szentlélek számlájára, hacsak nem teljesen örült. Mindezeket mégis egyháznak neveztek... Bizony, az Isten egyháza nem olyan egyszerű dolog, mint az Isten egyháza elnevezés. De szentek sem találhatók csak úgy minden borkorban, mint pl. az Isten szentje titulus, amelyből mindig van egy zomborral.” (Luther)

Gyakrabban kellene hirdetnünk Jézus vigasztaló szavát: Ne félj, te kicsiny nyáj, mert tetszett az Atyának, hogy odaadja nektek az országot. Két apró megjegyzést kell ehhez hozzátennünk: 1. Senkit nem igazol ömagában a számbeli kicsiség vagy más egyéb erőtlenség. 2. Senki ne vonjon kétségbe jóságot és igazságot számbeli csekélység alapján. Le kellene szoknunk egyházunkban is arról, hogy amit csak kevesen valának, afölött nyugodtan napirendre lehet térni. Nem a számok fogják eldönteni!

NEGYEDIK RÉSZ: NEM CSELEKEDETEKSEL, HANEM KEGYELEMSEL

A Góliáttal-való harc sohasem reménytelen küzdelem! Igaz ugyan, hogy Góliát csodálatos fegyvertárral és hatalmas arzenállal rendelkezik, hiszen az ő oldalán áll minden emberi képesség, akarat és erő, amelynek alapján cselekszik. De Dávid jelentéktelennek látszó fegyvere erősebbnek bizonyult. Itt kell észrevennünk az egyik legfontosabb különbséget. Miközben harcolunk és küzdünk, látszólag mi is teszünk valamit (Dávid pl. köveket gyűjtött és egyet kiparittyázott), valójában azonban semmi sem általunk megy végbe. Ez még akkor is igaz, ha nagyon sokat teszünk. Pál rengeteget munkálkodott. Mégis, amikor mérlegre tette munkásságát, csak ennyit mondhatott: nem én, hanem az Istennek velem lévő kegyelme. Egyedül a kegyelem juttathatja célba köveinket. Ezért kiáltja Dávid: „A seregek Urának, Izrael csapatai Istenének a nevében” harcolok és küzdök meg veled.

A Lélek mindennél élesebb kardja támadófegyver. A hit pajzsa, amellyel Dávid győzött, védekező fegyver. Góliáttól Ákhábig, Ákhábtól a gazdag ifjúig az erejükben, páncéljukban és cselekedetükben reménykedőket mindig csalódás éri. Mindig marad ui. támadható felület, ahová a kiröpített kövecse, az eltévedt nyíl, vagy egy váratlan kérdés betalál. Csak a kegyelem biztosított eddig elégséges védelmet az Úrban bizóknak. Luther ezért merte többször is leírni ebben a könyvében: **ÉN GYŐZTEM!** Megállapítása annak ellenére igaz, hogy tudjuk: az őt követő századok többségükben Erasmust követték. De Luther úgy győzött, ahogyan ebben a küzdelemben győzni kell és szabad. Ha ui. nyilvánvaló diadalt aratott volna, akkor már nem erőtlenség által ért volna be a célba. Győzelme nem kegyelemből való, hanem cselekedetek általi lett volna.

Helyesen állapítja meg a már idézett, Lelkipásztorban megjelent cikk: „Luther reformációja az evangélium sorsában osztozik.” De miért? Csak azért, mert az evangélium minden korszellemmel opponál? Csak azért, mert a középkori egyház túlságosan haladónak, a humanista és felvilágosult kor pedig túlságosan középkorinak tartja? Nemcsak ezért! Sokkal inkább azért, mert ez a tanítás az embert minden beképzettségében megalázza és elnémit minden fajta dicsekedést.

„Azt mondd minderre: Ki veszi magának a fáradtságot, hogy életét javítsa, ha azt hallja, hogy nincs szabad akarat? Feleletem: senki! De ezt senki nem is tudja megtenni, mert a te embereid, akik életüket a Szentlélek nélkül igyekeznek jobbítani, nem érdeklődnek az Istent, mivel képmutatók. Jóvá lesznek azonban a kiválasztottak, a kegyesek a Szentlélek által, a többiek pedig javulás nélkül elvesznek. ... Azt mondd: Ki fogja elhinni ezek után, hogy az Isten szereti őt? Válaszom: Egyetlen ember se fogja elhinni mert nem is hiheti. A kiválasztottak viszont elhiszik, a többiek pedig hitetlenségükben elvesznek. ... Akkor hát miért hasznos és szükséges ilyen tanítást terjesztenünk, ha nyilvánvalóan annyi baj származik belőle? ... Először, hogy beképzettségünk megaláztassék és Isten kegyelme felismertessék és felmagasztaltassék. ... Isten kegyelmét egyedül az alázatosoknak ígérte meg teljes bizonyossággal, tehát azoknak, akik teljes kétségbeesésükben feladták már magukat. Az ember azonban mindaddig nem alázható meg szíve mélyéig, amíg meg nem tudja: üdvössége kizárólag a saját tehetségétől, szándékától, erőlködésétől, terveitől és munkálkodásától függetlenül történik.”

„A másik ok az, hogy a hit mindig arra irányul, ami láthatatlan. Tehát, hogy helye legyen a hitnek, mindannak, amit hiszünk, elrejtettnek kell lennie. ... Ezért rejtje el Isten örök irgalmát és jóságát haragja alá. Ez a hit legmagasabb lépcsőfoka! Hinni, hogy jóságos, aki oly keveseket üdvözít és oly sokakat kárhozatba dönt. ... Ha értelmünkkel felfoghatnánk, hogy a szeretet és igazságos Isten miért adja oly sok jelét haragjának és igazságtalanságának, úgy hitre már nem is volna szükség. Mivel azonban ezt nem érthetjük meg, ezért szükséges a hit gyakorlása. ... **ISTEN TEHÁT AZÉRT ŐL, HOGY AZ ÉLETBE VETETT HIT A HALÁLBAN MEGEDZŐDJÉK!**” (Luther)

Kevesen lesznek, akik ezt a könyvet – ha egyáltalán megjeljenek – el fogják majd olvasni. Még kevesebben lesznek, akik meg is értik. De a legkevesebben azok lesznek, akik egyet tudnak érteni vele. Ez a tanítás még sokáig nem fogja vezetni a népszerűségi listákat. Erősítse a kicsiny nyájat az apostol szava: az a győzelem, amely legyőzi a világot, a mi hitünk.

ÖTÖDIK RÉSZ: NEM SZIVÜNK HOMÁLYÁVAL, HANEM AZ ÍRÁS VILÁGOSSÁGÁVAL

A keresztyén antropológiát Luther 1Mózes 6,5-re építi: „Az ember szívének minden szándéka és gondolata csak gonosz.” Ha tudná, se tehetné tehát a jót. De ha tehetné is, se tudná, hogy mennyit kell teljesítenie az üdvösséghez. Ez az a szörnyű bizonytalanság, amelyet a kolostorban Luther átélt. Hol van az Isten kegyelmének és az ember cselekedeté-

nek a találkozási pontja? Hiszen szolgálni addig nem tudom, amíg nem látom világosan, hogy „mit tulajdoníthatok magamnak és mennyit kell Isten javára írnom.” A kegyelemről szóló tanításban éppen az a javyszerű, hogy megszünteti a homályt és a bizonytalanságot.

„... mindenütt, ahol testem erőtlensége lehetővé teszi, a Szentíráshoz, s annak minden részéhez rendíthetetlenül ragaszkodom és igéit elkötelezve megtartom. Továbbá arra törekszem, hogy még azokban a dolgokban is, amely az üdvösséghez szükségtelenek és a Szentírásból kívül találhatók, el ne bizonytalanodjam, hanem ezekben is olyan bizonyos legyek, amennyire csak lehetséges. Mert mi szörnyűbb a bizonytalanságnál?” (Luther)

„Én ugyanis megkülönböztetem Isten személyét és Isten igéjét. ... Istenben sok minden elrejtett, amelyhez nem férhetünk hozzá. ... Arról a napról senki sem tud, egyedül az Atya. Nem a ti dolgok tudni az időket. ... Igaz ugyan, hogy a Szentírásban néhány dolog mélyen rejtve van... Ezzel a Sátán sokakat elriasztott a bibliaolvasástól, a Szentírás megvetésére tanított, hogy ezáltal e filozófiából származó pestist az egyházban mindenütt uralomra juttathassa. ... De lehetséges-e, hogy az Írás titka még rejtve legyen, miután a pecsétjét feltörték már, a követ a sir szájáról elhengerítették, s a legmélyebb titok napvilágra került, nevezetesen, hogy Krisztus, Isten Fia emberré lett, hogy Isten háromságos Isten, hogy Krisztus szenvedett értünk és örökké uralkodik? Vedd ki Krisztust az Írásból, mit akarsz akkor még benne megtalálni? ... Mily balgaság és istentelenség, mikor a Szentírás lényege a legnagyobb világosságban tárul ki előttünk, néhány homályos kifejezés miatt az egészet érthetetlennek minősíteni! Lehet ugyan, hogy egyes szavak adott esetben valóban homályosak, ugyanakkor egy másik helyen már teljesen világosak és érthetőek. A Szentírás egy és ugyanazon ügyről szól, mely az egész világon nyíltan és közérthetően hirdetik. ... Te azonban” – mondja Luther Erasmusnak – „és a többi teológusok azon igyekeztek, hogy a Szentírásból olyan különös titkokat kutassatok ki, amelyek hozzáférhetetlenek. Pedig az, hogy sokaknak sok minden ezek után is homályos marad, annak oka napjainkban sem az Írás homályossága, hanem az emberek vaksága és lustasága, akik nem törekednek arra, hogy ezt a fényes igazságot láthassák, amint Pál a zsidókról megállapítja: A lepel megmaradt a szívükön. Folytatva: Ha pedig nem elég világos a mi evangéliumunk, csak azoknak nem világos, akik elvesznek, mert ezek gondolkodását evílág istenei elvakították. ... Végre hagyják abba ezek a nyomorultak és ne keverjék össze szívük sötétségét és homályát – istentelen világtalanságukban – a Szentírás tiszta és teljes világosságával.

Rövidre fogva: Az Írás szerint kétféle világosság létezik... Az egyik a külső világosság, amely az Ige szolgálatából ered, a másik a belső világosság, amely a szív megismerése. Amikor a belső

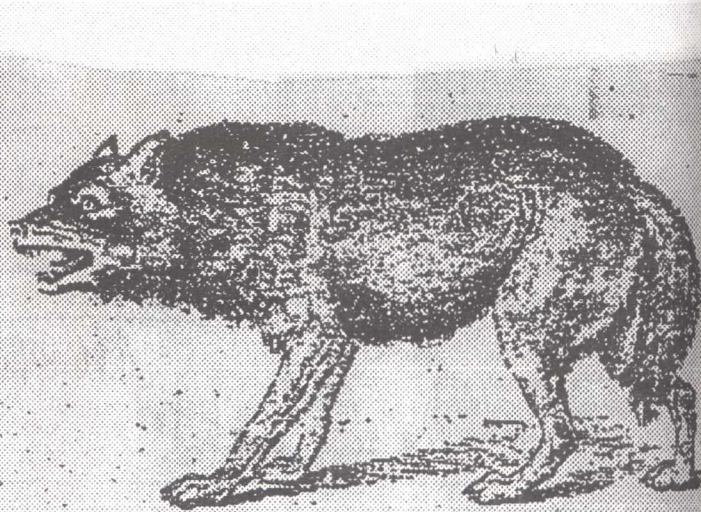
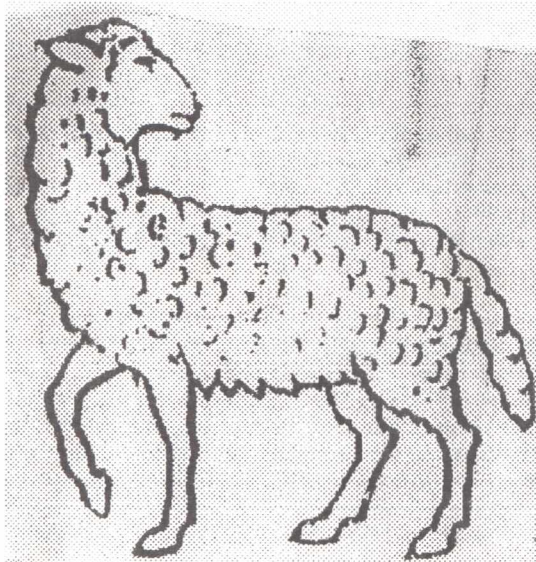
világosságról szólsz, tudnod kell, hogy egyetlen ember sem ismerhet fel a Szentírásból jöttányit sem, hacsak nincs vele az Isten Szentlelke. Szentlelkek nélkül mindannyiunk szíve sötét, bár az igéket az Írásból jól tudják idézni, valójában megérteni és megismerni semmit sem tudnak abból. A Szentlelkek az egész Szentírás, de a Szentírás egyes részének a megismeréséhez is elengedhetetlenül szükséges. Ami pedig a külső világosságot illeti, ott sem marad semmi sötétségben és kétértelműségben, hiszen az ige napvilágra kerül, mivel az egész világon hirdetik.” (Luther)

„Mi tehát ezt valljuk: A lelkeket kétféleképpen kell megvizsgálnunk és megítélnünk. Először belső ítélettel a Szentlelkek rendkívüli adománya által, amikor önmagának és üdvösségét illetően ítéli meg a dogmákat... amint megiratott 1Kor 2,15-ben: a lelki ember azonban mindent megítél, de őt senki sem ítéli meg. Ez a hitre vonatkozik... Ezt neveztük az előbb a Szentírás belső világosságának. ... De ez az ítélet nem kötelez senkit!... Ezért kell a másik ítélet, a külső... Ez a fajta megítélés az ige külső szolgálatához kapcsolódik, tehát a látható hivatalra tartozik és elsősorban az ige hirdetőre vonatkozik. Mi élünk is ezzel, amikor a hitben gyengéket erősítjük és az ellenfeleinket pedig megcáfoljuk! Ezt neveztük az Írás külső világosságának. ... A SZENTÍRÁS ÍTÉLŐSZÉKE ELŐTT KELL MINDEN LELEKET MEGVIZSGÁLNUNK, MIVEL EBBEN A KERESZTYÉNEKNEK MINDENKOR HELYTÁLLÓNAK ÉS MEGINGATHATATLANUL BIZTOSNAK KELL LENNIÜK, hiszen a Szentírás olyan lelki világosság, amely a napnál is fényesebb, különösen ott, ahol üdvösségről és elkötelezettségről van szó.” (Luther)

A bizonytalanság innentől kezdve véget ér. Nyugodtan távolíthatjuk a báránybőrt. IME! (A farkas leleplezése az ábrán!)

BEFEJEZÉS

Sok mindenről nem esett szó ebben az előadásban. A tkp-i vitatémát alig érintettem. Nem beszéltem Luther törvényértelmezéséről, amely ennek a műnek az alapján külön tanulmányt, sőt tanulmányokat érdemelne. Nem az a cél vezetett, hogy a mindenről mondjak semmit, hanem – főleg a könyv elejét lapozgatva – érzékeltetni akartam a reformátori látásmódot. Érdemes lesz foglalkoznunk majd Luther e művének hermeneutikai problémáival is. Prédikációinkban szinte alig esik szó a Gonoszról és annak munkájáról. Nehéz érthetően úgy bűnről és kegyelemről szólnunk, ha nem tudjuk vagy nem merjük nevének nevezni a Gonoszt. A jó teológus félvén is hőszen támad a Gonoszra! Ugyancsak külön tanulmányt érdemel, hogy Luther nemcsak a törvényt különbözteti meg az evangéliumtól, hanem az OT-i törvényeket az UT-i intelmek-

től. E témán belül izgalmasan időszzerű a zsidóság és a kereszténység koordinátáinak pontos bejelölése. A két birodalomról szóló tanítás ugyancsak részletesen kirajzolódik ebben a reformatori műben is. Nem folytatom. Remélem, hogy nem ez az utolsó előadás, ami ennek a könyvnek az alapján magyar nyelven elhangzik.

Fejezzük be Luther szavaival. „...arra kényszerülünk, hogy ezt mondjuk: vagy nincs Isten, vagy igazságtalan! Amint azt egyszer valaki így fogalmazta meg: gyakran nyugtalanít a gondolat, hogy nincsenek istenek. Mert, íme, a gonoszoknak szerencsésen alakul a sorsa, míg a jóknak nagyon nyomorúságos a dolguk, amit közmondások és a közmondások forrása, a tapasztalat is igazol: minél nagyobb kópé, annál nagyobb a szerencséje. Az istentelenek hajlékaiban uralkodik a felesleg – írja Jób is könyvében. A 73. Zsoltár pedig arról panaszkodik, hogy e világ bűnösei feleslegben és gazdagságban élnek. ... S mégis Istennek ez a látszólagos igazságtalansága az evangélium világossága és a kegyelem ismerete által könnyedén megoldható. Ha tehát az evangélium világossága ekkora nagy dolgot vitt véghez, hogy ezt a minden évszázadban tárgyalt és soha meg nem oldott kérdést ilyen egyszerűen elsimitotta és megoldotta, mi lesz majd akkor, ha az ige és

hit világossága visszavonul, s az egyetlen valóság, maga az ISTE-NI FENNÉG válik majd nyilvánvalóvá? ... Állítsd elém e háromféle világosságot: a természet, a kegyelem, illetve a dicsőség világosságát, ahogyan ezt az általánosan ismert, helyes megkülönböztetés mutatja. A természet világosságában megoldhatatlan, hogy az az igazság, ha a jót megpróbáltatások érik, a gonoszok viszont jól megy dolga. De ezt megoldja a kegyelem világossága! A kegyelem világosságában azonban megoldhatatlan, hogy miért kárhoztatja el Isten azt, aki saját erejéből nem tud mást tenni, mint vétkezni és miért kell ennek bűnösöknek kárhozatra jutnia. Itt mind a természet világossága, mind pedig a kegyelem világossága azt mondja, hogy ennek nem a nyomorult ember az oka, hanem az igazságtalan Isten. ... De dicsőség világossága valami mást mond és mást mutat majd...” (Luther)

És ott már a jó teológusnak nem kell sem félni, sem féltetni, sem pedig megkülönböztetni...

Weltler Sándor kollegánk érdes stílusa, harcos felfogása, nem mindig szerencsés aktualizálása sem akadályozott meg abban, hogy közöljem cikkét, a Magyarországi Luther Szövetségben elhangzott előadását. Eredetileg a Fórum rovatba szántam. Így is várom Olvasóink hozzászólását

Szerk.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Ezúttal, minden más idetartozó mondanivaló helyett, az 1996 február 29-i Szerkesztőbizottsági ülés témáival foglalkozunk:

14 résztvevővel, tartva az elfogadott napirendet, általános tájékoztatás után visszatekintettünk az 1995. évfolyamra és az ideai első két számra, majd terveink és javaslataink következtek, végül anyagi kérdésekkel zártunk. Három igeszakasz határozza meg alapvető céljainkat: Jn 20,31 Tendenciozus írás a miénk: azért írunk, hogy olvasóink higgyenek Jézus Krisztusban és ebben a hitben életük legyen... Lk 1,1-4 alapján gondosan utána akarunk járni mindennek, amit írunk, hogy olvasóink megtudják a valóságot és 2Tim 4,1-8 figyelembe vételével józanul akarjuk hirdetni az igét az adott, vallásilag is bonyolult társadalmi helyzetünkben.

Változatos, életet, érdekes cikkeket akarunk közölni egy pluralista világban, de biztosan állva a MEE-on belül. Figyelembe vesszük az OLMK elvárásait, a Zsinat törvényalkotási munkáját, a többi evangélikus újságot (országos és helyi lapok hangja), a püspöki körleveleket, anélkül, hogy reprintre vállalkoznánk. Figyelünk az ökömenikus kontextusokra hazai és nemzetközi vonatkozásban, semmit sem lakkozva, de nem fogadva el az egyértelmű „jégkorszak” prognózist sem. Tartani akarjuk a reménység dimenzióját viharhelyzetben, vagy vészhelyzetben is.

Megpróbálunk egyensúlyt tartani 10 rovatunk között, a bölcselet írástudó munkamódszerével „ót és újat hozva elő” a kamrából. Az egyensúly Budapest és az ország többi része, fiatalok és idősek, aktív és nyugdíjasok vonatkozásában is értendő. Helyet próbálunk biztosítani a visszhangnak, nem engedhetjük meg magunknak azt a luxust, hogy nem vesszük figyelembe Olvasóink vé-

leményét. Továbbra is kényesek vagyunk a minőségre, az adott körülményeket is figyelembevéve. Az első közlést beküldő írókat előnybe részesítjük, nehogy öregek klubjává legyen a Lelkipásztor. Kicsiny a lap, de lehet a kicsi is szép és hasznos. Az ősi imádság szavai zárták az áttekintést „quod vixi tege – quod vivam rege” (amit megéltem, fedd be szeretetteddel és amit majd megélek, abban Te kormányozz! – mondhatjuk körülírással – kevésbé tömören, magyarul).

A résztvevők egy része havonkénti osztásban gyakorolt pozitív és negatív, de mindenképpen hasznos, építő kritikát. A Kinek írunk? kik írnak? mit írunk? hogyan írunk? ősi kérdésekre próbált mindenki válaszolni.

Több, mint húsz életrevaló javaslat hangzott el a jövőt illetően: pl. LVSZ világggyűlés 1997 anyaga és az LVSZ 50 éves jubileuma; a teológusok szigorlati dolgozataiból néhány értékes részlet; ágendális és egyéni imádságsszövegek (tekintettel a változtatás nélküli kiadásra kerülő 1962-es szövegű Ágendára; kitelepítés, lakosságcsere 50 éves szomorú évfordulója: több pszichológus megszólaltatása; az OLMK-anyag felhasználása (de nem átfedéssel és nem teljes terjedelemben); „amatőr újságírók házi iskolája”; latens evangélikusok visszafogadása a gyülekezetbe; határokon túli magyar lelkészek megszólaltatása; a felvilágosodás alkonya – újfajta szekularizáció megérkezése, mint mai szolgálatunk háttere; az emberi szenvedés teológiája; Luther magyar kapcsolatai; szeretetotthonokról sorozat; angol-németnyelvű összefoglaló a Borító IV-en; több etikai kérdés részletes tárgyalása; kommunikációs kérdések – az egyházzól a médiában elhangzó, vagy olvasható torzképek kiigazítása

megfelelő tisztességes hangon; klasszikus evangélikus örökségünk interpretálása ifjúságunknak; a gyermek- és ifjúsági munka szakszerű és gyakorlati szinten tartása; hittanórák és biblianórák közötti különbség; a lelkeszi munkatársak tényleges alkalmazása a gyülekezetben (nem jogi kérdésként); közös készülés nagy ünnepekre; lelkészvizsgai dolgozatokból bemutató; gyülekezet-építés kis és nagy blokkjai; dokumentumok közlése, a félműlt feldolgozása; szolgálatunk nyelvi kisebbségeink között rendszeresen; a cserkészlet vegetálásának okai hazánkban; csoportok, egyesületek a MEE-ban; iskoláinkról nem csupán híradás szintjén; feszültségek és enyhítésük lehetősége a magyar ökömenben és a magyar társadalomban; magánkiadásban megjelent monográfiák ismertetése; teológiai tanárok munkájának és általuk ajánlott friss teológiai irodalomnak bemutatása; kedvcsinálás érdekében „Előre Lutherall” összefoglaló címen sorozat indulhatna: Hit és megismerés, hit és új élet, munka- és hivatás-etika ma, Luther és a Szentlélek műve (evangélikus pneumatológia), Luther saját hitvallása a Schmalkaldeni cikkek – más evangélikus hitvallásunk tükrében – megegyezések és különbségek (mit jelent Luther nekem, az LVSZ tagedyházaiban mi Luther szerepe ma...).

Anyagi kérdések is terítékre kerültek, noha ez a Sajtótanács asztala, de jó, ha a SZB tagjai is tudják, milyen kiadói, postai, terjesztési stb. problémákat kell ma megoldani, hogy a lap ott lehessen lelkészeink, olvasóink asztalán mindig időben. Kemény realitásokkal kell szembenéznünk, ugyanakkor biznunk lehet abban, hogy nem leküzdhetetlenek a nehézségek.

Jó olvasást kívánok és szívesen olvasom véleményüket, várom tehát leveleiket.

– A szerkesztő –

KITEKINTÉS AZ ÖKUMENÉ VILÁGÁBA

D. DR. NAGY GYULA:

EGYHÁZI VILÁGHÍRADÓ

– 1996 január –

I. EGYHÁZI VILÁGSZERVEZETEK

EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA

A világ eddig számos béketlen részében új reménységgel ünnepelték az emberek karácsonyt. A boszniai Sarajevóban, a romok között, most már a békekötés reménységével templomokban emlékeztek meg a fegyverek elhallgatásáról, az első békés ünnepről annyi véres karácsony-ünnep után. Az egyházak a lelki kiengesztelődésre hívtak Istennel, a népek és az emberek között.

*Bellehemen*ben is sok tízezer keresztyén zarándok és palesztin keresztyén adott hálát újjongó örömmel, hogy a félelem és a véres terror évei után a Szentföldön is újra megnyílt a béke együttélés lehetősége.

A Freuenkirche romjai előtt, a szabadban tartották meg *Drezdában* azt a karácsonyesti istentiszteletet 30 ezer hívő részvételével, amelyen az 50 évvel ezelőtti rettenetes karácsonyra emlékeztek a bombáktól elpusztított, gyönyörű barokk városban. *Engelhardt* püspök az Evangelische Kirche in Deutschland (EKD) nevében az egész világ szeneve-

Az új esztendő első hónapja – mint a világban – az egyházakban is az elmúlt évről való számadáskészítés ideje volt, együtt az új tervek, feladatok fölmérésével. Eről szólnak részben január hónap ökumenikus hírei is.

Az Egyházak Világtanácsa nevében Konrad Raiser főtitkár józan és kritikus értékeléssel szolt az elmúlt év „ökumenikus egyenlegéről”. Nyilatkozatában elsősorban az ökumenikus világmozgalom és az Egyházak Világtanácsa nehézségeire, gondjaira utal.

Az evangélikus egyházak Világszövetsége már sokkal inkább az új esztendő földadataira, terveire és a rohamosan közeledő jubileumi világgyűlésre (Hong-Kong, 1997 nyara) tekint híradásaiban, nem hallgatva el a nők lelkesi ordinációja körül újabban indult vitát az evangélikus világ – család néhány tagegyházában.

Erdekes híreket hallunk a világ egyházainak életéből is 1996 kezdetén. Így Luther kéziratok jegyzetekkel telt *Vulgata-Bibliájának* szenzációs felfedezéséről egy stuttgarti könyvtárban, a boszniai békeketeremtés nehézségeiről az egyházak és az iszlám közötti viszonyban is, a „pokolvitáról” az anglikán egyházban és a „szovjet történelem” néhány meglepő, új adatáról egyházi vonatkozásban.

Színes, izgalmas események színtere a világ egyházainak élete a XX. század végén, egy új évezred kapujában. Vajon újra „keresztyén évezred” lesz-e majd Európában a közeledő harmadik évezred? Imádsággal, bűnbánattal és hitünk reménységével gondolunk erre a kérdésre 1996 kezdetén.

(A híryanag lezárása: 1996. január 31.)

dőivel, szegényeivel, az idegenekkel és a munkanélküliekkel való testvéri közösségvállalásra hívta föl a német keresztyéneket. „Ha az Istennel való kiengeszteltségből élünk, megváltozik körülöttünk a világ” – mondta a német protestánsok lelki vezetője.

ENI-epd-w

*

Az elmúlt évben 14 rövidebb fegyveres konfliktus mellett 36 helyi háborút

folytattak egymással népek és néptörzsek a mai világban – jelentette a hamburgi egyetem egyik kutatóintézte. A II. világháború befejezése óta a „kis háborúk” száma fokozatosan növekedett és 1992-ben érte el a tetőpontját (52 helyi háborúval). A színhely – kevés kivételtől eltekintve – a világ szegény „kétharmada” volt Afrikában, Ázsiában és Latin-Amerikában.

epd-w

*

„Ökumené a pénzhiány és az érdektelenség harapófogójában” – ezt a meglehetősen borulató címet adta az Egyházak Világtanácsa sajtószolgálatja januári száma *dr. Konrad Raiser* főtitkár nyilatkozatának az ökumenikus mozgalom elmúlt esztendejéről.

Nehéz gondokkal terhelte mind a négy genfi egyházi világszervezet anyagi helyzete – mondta a főtitkár –, de különösen a Református Világszövetség és az Európai Egyházak Konferenciájáé. Az új évben szükség lesz mind a munkatársi helyek, mind a tervbevetett programok csökkentésére. Nem kisebb gond, hogy nem növekedett a tagegyházak aktivitása az ökumenikus feladatok területén. Sokan hiányolják, hogy az egyház és a nacionalizmus viszonya nem szerepel eléggé az Ökumené napirendjén. Jelentkezik ugyan bizonyos óvatos optimizmus a római katolikus egyház, illetve a Vatikán és az Egyházak Világtanácsa viszonyában. Ezzel szemben számos vitás kérdés van továbbra is a protestáns és az ortodox egyházak egymáshoz való viszonyában. Így például az 1998-as világgyűlésre készülve, mely az ökumenikus mozgalom elindulásának fél évszázados jubileumi éve lesz majd, még csak

remény sincs arra, hogy ezen a nagy évfordulón az Egyházak Világtanácsa tag-egyházai testvéri közösségben találkozhassanak egymással az Úr szent vacsorájában is.

cpd-w

Feltűnést keltő tervről adott hírt a Nemzetközi Ökumenikus Sajtószolgálat. Október hónapban Teheránban, Irán fővárosában, nemzetközi tanácskozást terveznek az Egyházak Világtanácsa képviselői az iszlám neves hittudósaival, akik az Iráni Vallásközi Dialógus Titkárságát képviselik majd. A teheráni központ vezetője, *Mohamed Ali Shoaie* szerint a mohamedán hittudósok szükségesnek tartják a vallások összefogását a világ mai szekularizálódása ellenében, és a vallások közös, aktív részvételét a szociális és nemzetközi kérdésekben. „Mi eddig azt hittük, hogy a keresztyénség már szekularizálódott. Most már látjuk, hogy ez nem igaz” – mondta a neves mohamedán tudós. A tervbevetett teheráni vallásközi tudományos konferencia témája: „A vallás és korunk világa”.

ENI

Mély szomorúsággal adta hírül az Egyházak Világtanácsa *Nita Barrow* asszony, az ökumenikus mozgalom ismert vezető személyisége halálhírét. *Nita Barrow* asszony az egészségügy világszerte közzismert tudósa és szervezője, egyúttal a Karibi-térségben Barbados szigetország fő-kormányzója volt. Hosszú időn át vezette az Egyházak Világtanácsa Orvosi Bizottságát, majd 1983 és 1991 között az EVT egyik elnöke volt.

ENI

LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG

A jövő nyári világgyűlésre készülve, megjelent Genfben „*A Nagygyűlés Legújabb Hírei*” (*Assembly Update*) első száma. Tájékoztató az evangélikus világgyűlés, a IX. jubileumi világtalálkozó előkészületeiről, céljairól, egész tematikájáról, helyszínéről, a genfi és hongkongi előkészítő bizottságokról, valamint a Nagygyűlést megelőző öt regionális és egy ifjúsági elő-konferenciáról. A világgyűlés előkészületeire és a részletes terveknek még visszatérünk

Assembly Update

Ishmael Noko főtitkár januári lettországi útja előtt részletes nyilatkozatot adott a nők lelkészi ordinációja kérdéséről. „A lutheri teológiai örökség és gondolkodás a hívők egyetemes papságán alapul. Ez elegendő alap a széleskörű értelmezésre a lelkészi tisztség (Amt) kérdésében” mondta. A helyi tradíciók és a kultúra ugyan fölemlíthetnek érveket a nők lelkésszé avatása ellen, de a kultúra és a tradíció alá van vetve az evangéliumnak – hangzik a nyilatkozatban. A legújabb erről a kérdéstről kialakult vitához hozzáfűzte: ez a kérdés semmiképpen sem „status confessionis”, mint például az úrvacsorában történő faji elkülönítés elítélése volt a LVSZ budapesti világgyűlésén, 1984-ben. De az említett, alapvető teológiai tanításunk, a női lelkészek többévtizedes szolgálatának pozitív tapasztalatai és az ökumenikus közösség vállalása is arra indítanak, hogy a Lutheránus Világszövetség semmilyen viszályt ne tegyen ezen a területen.

lwi d e

Közzétették Genfben a LVSZ idei konferencia-programját. A jelentősebb és a tagegyházak érdeklődésére is számot tartó nemzetközi tanácskozások a következők. „Istentisztelet és kultúra” (Nairobi, január). – Ekkleziológiai munkaközösség (Strasbourg, március). – Európai lelkésznek és teológusnak tanácskozása (Lettország, május). – A LVSZ Tanács ülése (Genf, szeptember). – A jövő évi nagygyűlést előkészítő észak-amerikai konferencia (Kanada, november). – Európai evangélikus egyházi vezetők tanácskozása (Budapest, december 8-12.). Ezenkívül egyelőre még a hely és időpont megjelölése nélkül: Nemzetközi konferencia a családi katechézisért – Tagegyházak tanácskozása, amelyekben a demokrácia irányában való társadalmi átalakulás során jelentős változások történtek – Nemzetközi munkaülés az egyházi kommunikációról, mint a lelkészképzés szerves részéről.

lwi d e

VATIKÁN

A Vatikán nem kíván beavatkozni a politikai vitákba Jeruzsálem jövője felől, de igényt tart a tárgyalási jogokra a jeruzsálemi és izraeli, illetve szentföldi keresztyén szent helyek sorsa felől – nyilatkozott *Tauran* érsek, a Vatikán „külügyminisztere”, az izraeli rádióban. *Tauran* érsek az első magasrangú vatikáni diplomata, aki a Vatikán és Izrael közötti diplomáciai kapcsolatok fölvétele óta először tett hivatalos látogatást Izrael államban.

cpd-w

II. A VILÁG EGYHÁZAI

NÉMETORSZÁG

Figyelmet keltő beszédet mondott a tutzingi Evangélikus Akadémia nagy újévi fogadásán, 500 vendég jelenlétében *Roman Herzog*, Németország államelnöke. Kijelentette: az alapvető keresztyén értékek nélkülözhetetlenek a társadalom életében. Ezért az egyházak nyíltan és bátran lépjenek föl ezek mellett. „Az Istenbe vetett bizalom még mindig nélkülözhetetlen a mai áttekinthetetlen időkben” – mondta. Szólt a sokgyermekes családok védelméről, a nevelés szükséges reformjáról az „információ új korszakában”. Fölhívta az egyházakat, hogy teremtsenek bizalmat ott, ahol az értelmi megértés már elérkezik határaihoz. A fogadáson von *Loewenich* müncheni evangélikus püspök arról szólt, hogy az egyház és állam mégoly „barátságos” szétválasztása is súlyos károkat okozna az emberek és a társadalom életében. *F. Greiner* akadémiai igazgató pedig azt mondta köszöntő beszédében, hogy „aki a mennyet komolyan veszi, az nem feledkezik meg a földről és az emberekről sem”.

cpd-w

Múlt számunkban már hírt adtunk a stuttgarteri állami könyvtárban most fölfedezett *Vulgata-Bibliáról*, amely Luther saját példánya lehetett, számos kézírtos bejegyzéssel. A nagy feltűnést keltő eseményről a kutatók között élénk vita alakult ki.

A „*Luterische Monatshefte*” folyóirat januári száma összefoglalást hoz a vita legújabb állásáról. E szerint Luther-kutató tudósok Tü-

bingenben, Heidelbergben és Münsterben meg vannak győződve a kéziratos bejegyzések Luthertől származásáról. *M. Santos-Noya*, a nevezetes Vulgata-példány stuttgarti fölfedezője, teljesen bizonyos abban, hogy a reformátornak saját, exegetikai előadásaihoz és bibliafordításához használt Vulgata-kötetét találták meg a könyvtárban. Ezek a kéziratos bejegyzések nagyszerű bepillantást engednek majd a bibliamagyarázó és bibliafordító Luther legbelső „műhely-munkájába”.

A közeli jövőben tervezik egy tudományos szimpózium összehívását az új fölfedezésről. Ugyancsak tervbe vették a Luther eredeti bejegyzéseivel ellátott Vulgata-kötet faksimile-kiadását is.

LM

*

A Német Szövetségi Tanács és a német tartományok az *Európai Unióban* előterjesztik és támogatni fogják egy külön „egyházi cikket” beillesztését az Unió alkotmányába. A javaslat szerint ennek a cikkelynek majd garantálnia kell a tagállamokban élő vallási közösségek jogait és szabadságát, mégpedig mint a tagállamok „identitásának és kultúrájának kifejeződését”, valamint az Unió közös kulturális örökségének szerves részét”.

epd-w

*

A Német Evangéliumi Szövetség (*Evangelische Allianz*) nemrég ünnepelte megalapításának 150 éves évfordulóját. A többszáz emlékező istentiszteleten és ünnepségen mintegy másfél millió hívő vett részt a különböző egyházakból.

Az „Allianz” a saját értelmezése szerint nem az egyházak, hanem „keresztyének szövetsége”. Ezért is

nem vesz részt aktívan az ökumenikus mozgalomban. Biblia-központú, teológiailag konzervatív keresztényen megújulási mozgalom. Ezidén a világ több mint száz országában tartottak „imahetet”. Ezek központi témája kontinensünkön ez volt: „Jézus – a reménység Európa számára”.

A londoni emlékünnepeken, ahol 150 éve a mozgalom megalakult, *Carey* anglikán érsek emlékezett meg a mozgalom skót alapítójáról. Fölszólította az egyházakat: támogassák az istentiszteletek mellett a személyes Biblia-olvasást és tanulmányozást, valamint a közösségi imádkozást is, mert mindkettő jelentősen segíti az egyházak szükségesség megújulását.

epd-w

A berlini legfőbb törvényszék elismerte a „*Jehova tanúi*” eddig vallási szektának tekintett közösséget *közjogi vallási testületként*, ami jogot adna annak az egyházi adózás bevezetésére és az állami intézményekben való lelkigondozásra is. Német egyházi szektaszakértők szerint ez a döntés, melyet a berlini szenátus még megfellebbezhet, rendkívül problematikus. Mert egy olyan vallási közösséget ismer el közjogi testületnek, amely az alkotmányos emberi jogokat sérti meg azzal, hogy tagjait a társadalom közösségeiből kirekeszti.

epd-w

NAGYBRITANNIA

A pokolról és kárhorról szóló bibliai igék körül kibontakozott teológiai vitában az anglikán államegyházon belül most közzétette jelentését, „*A megváltás titkáról*” címmel, az egyház egyik teológiai bizottsága. A jelentés egyfelől elutasít minden, kiszínező emberi elképzelést a „pokol tüzeréről” és a „kárhorrát kínjairól”. Ugyanakkor meg erősíti, hogy a *pokol és kárhorrát realitás*: a teljes kizártság az Istennel való közösségből, az élet teljességéből, de evilági, emberi képzetekkel nem írható le igazi valóság szerint.

epd-w

LENGYELORSZÁG

Egész éjszakán át tartó közös virrasztás és imádkozó közösség után, január elsején ért véget a lengyel *Wroclaw* városában az európai keresztyén ifjúság 18. találkozója. A *Taizé-i Ökumenikus Közösség* legújabb nemzetközi konferenciáján mintegy 70 ezer fiatal vett

részt, római katolikus, protestáns, anglikán és ortodox fiatalok Európa minden részéből. A város 160 gyülekezete és ezek családjai látták vendégül a hívő fiatalokat. A találkozás fő célja a hit lelki közösségének átélése és a fiatalok mai kérdéseinek megvitatása volt. De megbeszéltek olyan témákat is, mint Európa jövője, vagy mint a munkanélküliség számos országban.

A Taizé-i közösséget 1940-ben alapította *Roger Schutz* testvér, aki a fiatalok első találkozóját 1970-ben szervezte meg Párizsban. A ma már 80 éves „Roger testvér” a megbeszélt és kiengesztelődést tartja a legfontosabbnak a keresztyén életfolytatásban. Elhivatása lényegét pedig abban látja, hogy „keresse a keresztyének kiengesztelődését egymás iránt”.

A wroclawi találkozót üdvözlötték a pápa, a konstantinápolyi és a moszkvai pátriárka, a canterburyi anglikán érsek és számos más egyházi vezető Európából.

ENI – epd-w

BOSZNIA-HERCEGOVINA

A nemzetközi Ökumenikus Sajtószolgálat (ENI) arról tudósít, hogy a római katolikus és ortodox egyházi vezetők kifejezték aggodalmukat *Bosznia-Hercegovina* „izlamizálódása” miatt. *Puljic* szarajevói római katolikus kardinális szerint a boszniai mohamedán kormány véleménye az, hogy a nyugati kultúrának nem lesz helye az iszlámtöbbségű országban.

A békekötés után Szarajevóban tartott első ünnepi ortodox istentiszteleten részt vett más egyházi vezetőkkel együtt *Puljic* kardinális is. Viszont távol ma

epd-w

*

radt, meghívása ellenére Bosznia mohamedánjainak lelki vezetője. Egyes sajtójelentések szerint *Musztafa Cerić* kijelentette volna, hogy csak akkor kíván találkozni szerb ortodox egyházi vezetőkkel, ha majd a mohamedán családok biztonságban visszatérhetnek otthonaikba, és ha már fölépítették a szerbektől fölrobbantott mintegy 700 mosét.

Ezek a hírek is sejtetik, milyen nehéz és felelősségteljes földadat vár még a jugoszláv utódállamokban élő egyházakra, hogy a béke és kiengesztelődés ne csak papíron, hanem a szívekben is megszülethessék.

ENI

LETTORSZÁG

A Lett Evangélikus Egyház zsinata az új egyházalkotmányának megfelelően háromévi szolgálat után újabb három évre megerősítette tisztségében *Janis Vanags*-ot, Riga konzervatív érsekét.

A legnagyobb, 250 ezer lelket számláló baltikumai evangélikus egyházban nemzetközi LVSZ-konferenciát terveznek a *nők lelkészi avatása és lelkészi szolgálata* kérdéseiről. *Dr. Ishmael Noko* – aki januárban meglátogatta a Lett Evangélikus Egyházat – a látogatás alkalmából Genfben kijelentette, hogy a Lutheránus Világszövetség alapvető teológiai meggyőződése a nők lelkészi szolgálatának elismerése és támogatása a tagegyházakban.

epd-w

OROSZORSZÁG

Január 7-én ünnepelték meg a *Karácsonyt* az ország 16 ezer ortodox gyülekeze-

tében. A négyórás pátriárkai, központi istentiszteletet élő adásban közvetítette az első TV-csatorna a moszkvai Bogojavlenskijkatedrálisból. Sok városban és faluban igazi néppünepélyek követték a templomokban tartott liturgikus istentiszteleteket.

ENI

*

Oroszország egyik legismertebb történésze, *Dimitrij Volkogonov*, halála előtt „*Hét vezető*” címmel a volt Szovjetunió diktátorairól kiadott könyvében rendkívül érdekes adatokat közöl ezeknek az egyházhoz való viszonyáról.

V. I. Lenin, a szovjet forradalom vezetője és a Szovjetunió megalapítója, mélyen hívő anyósa kérésére 1898-ban még egyházi esküvőn fogadott hűséget feleségének, Krupszkaja aszszonynak. *J. V. Sztálin*, aki a véres vallásüldözés legfőbb irányítója volt a Szovjetunióban, hívő ortodox georgiai családból származott és 21 éves koráig Tbiliszi ortodox papi szeminariumának volt a hallgatója. Egyetlen leánya, Szvjetlana Alliluyeva, ortodox keresztységben részesült és Londonba menekülve 1962-ben tért át a római katolikus egyházba.

Michail Gorbacsov, a Szovjetunió utolsó elnöke, utólag föltárta, hogy csecsemőkorában ő is, felesége, Raissa is a keresztységben részesültek. *Eduard Sevarnadze*, volt szovjet külügyminiszter és ma Georgia államelnöke, maga keresztelkedett meg 1992-ben, Tbiliszi ortodox katedrálisában. Végül *A. Brazauskas*, Litvánia államelnöke, aki 1989-ig országa kommunista pártjának a vezetője volt, 1991-ben megkereszteltette gyermekeit, titokban megáldatta házasságát és 1993 óta rendszeresen részt vesz a római katolikus miséken.

A könyv írója D. Volkogono kezdetben a Vörös Hadseregben volt agitátor. Sztálin életéről és véres „tisztogatásairól” 1983-ban adott ki leleplező könyvet. Legújabbán pedig, 1995 végén bekövetkezett haláláig, a demokratikus reformmozgalom egyik ismert vezetője volt Oroszországban.

ENI

SENTEFÖLD

A világ egyik leghíresebb, de a világtól igen távol eső keresztényen zárandokhelye a *Szent Katalinkolostor* a – VII. századból, a *Sinai-hegyen*. A Sinai-hegycsúcs és a vele szemben levő Hóreb-hegye voltak a színhelyei a Tízparancsolat kiadásának és az égő csipkebokor csodájának az Őszövetség szerint. Ma 20 szerzetes és 6 apáca, mind görög származású, él az ősi kolostorban, amely egyúttal a világ legkisebb önálló ortodox egyháza, apát-érsekének vezetése alatt.

A hagyomány szerint a kolostor csak úgy maradhatott fenn, hogy a sivatagban élő szerzetesek ezrei Kr. u. 625-ben delegációt küldtek Medinába Mohamed prófétahoz, kérve szerzetesi közösségük védelmét. Mohamed védőiratának másolata ma is látható a kolostor könyvtárában. Ez az ősi könyvtár egyébként, amelynek több mint 3 ezer régi kézirat között a legrégebb újszövetségi kéziratok is találhatóak (Codex Sinaiticus stb.) a legrégebb keresztényen kéziratok vonatkozásában csak a Vatikán könyvtárához hasonlítható.

ENI

*

A keresztényen karácsony megünneplésekor *Jasszer Arafat*, a Palesztin Nemzeti Tanács azóta megválasztott elnöke, megkísérelte elosz-

latni a szentföldi kereszténynek aggodalmait sorsuk felől a mohamedán-palesztin fennhatóság alatt. Betlehem főterén tartott beszédeben Jézust Megváltónak és „palesztin forradalmárnak” nevezte. A sok tízezer zarándoknak megígérte a keresztényen hit teljesen szabad gyakorlását és a keresztényen szent helyek védelmét is. Sokan azonban attól félnek, hogy Arafat mégis az iszlám fundamentalisták irányzatát támogatja majd a Közel-Kelet országaiban, akik ellenségei a keresztényeknek számos arab országban.

ENI

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

Az Amerikai Szerzetesnők Nemzeti Szövetsége (NCAN), amelynek 6 ezer római katolikus apáca a tagja, élesen elutasította a Vatikán Hittani Kongregációjának nyilatkozatát, mint „az egyház tévedhetetlen és visszavonhatatlan tanítását „*a nők pappá szentelésének tilalmáról*”.

A Szövetség nyilatkozata szerint a Vatikán deklarációja „igazságtalan és téves”, mert ellentmond a Szentírásnak és az egyházi hagyományoknak. A nyilatkozat egyik érve arra utal, hogy az Újszövetség tanúságtétele szerint Jézus Krisztus föltámadásának evangéliumát legelőször nők hirdették a tanítványoknak. Milyen alapon lehetne hát megvonni tőlük a küldetés jogát az evangélium hirdetésére a világban?

ENI

*

A Lutheránus Világszövetség sajtószolgálatára közli, hogy november 29-én meghalt *dr. Theodor Bachmann*, az ismert evangélikus egyháztörténész. Hosszú időn

keresztül végzett széleskörű ökumenikus szolgálatot Genfben. Tanított a kaliforniai Berkeley egyetemén és Minneapolis St. Paul evangélikus teológiai főiskoláján is. Végül a világhírű Princeton egyetemén tanított és ott vonult nyugalomba. Feleségével együtt ő állította össze és adta ki Genfben „A világ evangélikus egyházainak kézikönyvét”. (1977)

lwi d e

GUATEMALA

A sokat szenvedett, 35 éven át a polgárháború megpróbáltatásaival küzdő közép-amerikai köztársaságban januárban megválasztották az új köztársasági elnököt *Alvaro Arzu*, egy konzervatív római katolikus technokrata személyében. Az új elnök a polgárháború befejezésére és kiengedésre törekszik a katonai kormányzatok uralma

után. A guatemalai egyházak a megválasztását a „kisebbségi rossznak” tekintik a katonákkal szemben, és reménykednek a szembenálló felek közötti békekötésben, valamint a szegények tömegei sorsának jobbra fordulásában, a gazdasági reformok után.

ENI-epd-w

KOREAI KÖZTÁRSASÁG

Érdekes ismertetést közöl a neves Felekezettudományi Intézet (Bensheim, Németország) folyóiratának januári száma a „*Minjung-teológiáról*”, erről a jellegzetesen kontextuális ázsiai teológiai irányzatról.

A „*Minjung*” teológusai szerint ez az új irányzat a *Szentírás újszerű olvasása és értelmezése a szegények szenvedései átélésének a helyzetéből*. Tehát jellegzetesen „felszabadulás-teológia”, hasonlóan a rokon latin-

amerikai irányzatokhoz, de sajátos ázsiai változatban.

Az Egyházak Világtanácsa legutóbbi világgűlésén (Canberra, 1991) ennek a *Minjung-teológiának* egy sajátos, új változata keltett nagy feltűnést és váltott ki heves vitákat. Ez az új irányzat „*a nők Minjung-teológiája*”, amely a nőknek a patriarchális koreai társadalomban kialakult, hátrányos helyzetéből született.

MD/Bensheim

BURUNDI-RUANDA

Ebben a sűrűn lakott, két közép-afrikai országban a legutóbbi két év során százezreket gyilkoltak meg és milliók menekültek el otthonaikból a *hutu és tutszi törzsek véres etnikai háborúja* során. A legújabb hírek szerint, sajnos, tovább tart a súlyos etnikai viszály és a menekültek mérhetetlen szenvedése, itt és a szomszédos országok menekült-

táborokban. Észak-Burundi-ban még mindig 150 ezer ruandai és 80 ezer saját országbeli menekült él a legnagyobb nyomorúságban, rátaulva a nemzetközi segélyszervezetek naponkénti segítségére. Újabb véres összeütközésekről is érkeznek hírek a két törzs tagjai között.

Az Egyesült Nemzetek Burundi-ba küldött különmegbízottja tétlenséggel vádolja a világszervezetet. „*Milyen magasaknak kell még lenniük a hulláhegyeknek ahhoz, hogy valóban történjék valami?* – kérdezte legutóbb Genfben az ENSZ különmegbízottja.

epd-w

A Magyar Kurir 1996 február 29-i száma részletesen foglalkozik Luther Mártonnal a 450 éves halálévforduló kapcsán, valamint a Kapcsolataink a lutheránusokkal 1995-ben címen behatóan elemzi a LVSZ és Vatikán között folyó dialógust az Osservatore Romano február 16. száma alapján.

Ötéves az Ökumenikus Tanulmányi Központ (ÖTK)

Ebből az alkalomból évi rendes közgyűlésünket a Budapesti Farsori Evangélikus Gimnázium dísztermében tartottuk, a MEÖT elnöke dr. Harmati Béla püspök jelenlétében és az ügymintéző ülés után meghívott vendégelőadóink dr. Reinhardt Frieling professzor, a Bensheimi Felekezettudományi Intézet igazgatója tartott előadást Ökumenikus perspektívák ma címen.

V.

Végül sólnom kell röviden tanulmányi munkánkról és a központ irodájának elmúlt évi tevékenységéről is:

1) A kutatás és tanulmányi munka területén végzett tevékenységünket négy kiadvány és egy, az Ökumenikus Tanács elnökének készített összefoglalás tükrözi. (A Magyar Római Katolikus Egyház MEÖT-hoz való csatlakozásának ökumenikus, teológiai és szervezeti feltételeiről.)

1995. júniusában jelent meg az „*Evangéliumi erkölcs és a piacgazdaság*” című füzetünk, amelyet német barátaink kérésére és támogatásával az ő nyelvükön is kiadtunk. Az elmúlt év decemberében hagyta el a nyomdát a negyedik szekta füzetünk „*Övakodjunk az idegen tanításoktól*” címmel. Szerintem az egyik legjelentősebb és legsürgetőbb feladat a szektakér-

dés tárgyalása. Nálunk a pluralizmus kialakulásának hevében a társadalom bizonyos rétegei hajlamosak elfeledkezni a másság tisztelete jegyében az e téren jelentkező veszélyekről. Ezért hangsúlyozzuk a decemberi füzetben, hogy a szektafogalom nem szűkíthető le csupán vallási jelenségekre. Van politikai, sőt etikai szektáság is. Hosszú évtizedeken keresztül a „másként gondolkodás”, a „mátság” minősült rossznak, most arról feledkeznek meg egyesek, hogy a „más” nem szükségszerűen jó, vagy jobb. A karácsony előtti (1995. december 23.) franciaországi szektagyilkosság borzalmai megdöbbentően emlékeztettek erre az igazságra.

Örülünk annak is, hogy a Tanulmányi Központunk gondozásában, de az Ökumenikus Tanács kiadványaként a múlt év végén megjelenhetett magyar, angol és német nyelven egy kötetben a „Tájékoztató a magyarországi egyházakról”. Nem

túlzás azt állítani, hogy hasznos, hézagpótló kézikönyv ez.

Van reményiségünk arra, hogy a tanulmányi füzetek formájában konkretizálódó munkánkat folytatni tudjuk. Ebben az esztendőben két témával szeretnénk foglalkozni: júniusra tervezzük megjelentetni az „*Itt van a világ vége?*” című tanulmányunkat. A téma a küszöbön álló nagy jubileum, Krisztus születésének 2000. évfordulója miatt a világszerte gomba módra szaporodó, vallási és szekuláris jellegű katasztrófa-hangulatot terjesztő irányzatok evangéliumi szellemű kritikája és az idevonatkozó bibliai tanítások összefoglalása kíván lenni. 1996 decemberére tartogatjuk a „*Média-erkölcs*” témát, amelynek időszerűsége szintén nyilvánvaló. Tanulmányi csoportunk tagjainak: *Brückner Ákos, Hafenscher Károly, Kiss Emil, Kovács Attila, Karasszon István, Szentpéteri Péter, Pásztor János* és az elmúlt

Ebben a keretben természetesen csak izelítőt tudunk adni az ünnepi ülésekből.

Széleskörű globális és hazai ökumenikus kontextus bemutatása, valamint az ÖTK Baráti Társaság tevékenységének ismertetése után (közel félezer bejegyzett tagunk van!) az ÖTK elnöke, dr. Tóth Károly a következőket mondta az elmúlt esztendő szolgálatáról:

éven bekapcsolódott *Adorján Józsefnek* – ezen a helyen is – hálás köszönetet mondok.

2) Az elmúlt évben legnagyobb akciónk kétségtelenül a kecskeméti Ökumenikus Konferencia megrendezése volt. Erről Pásztor János testvérünk fog részletesen beszámolni. Én csak néhány rövid megjegyzésre szorítkozom:

a) Az évek óta dédelgetett terv azért valósulhatott meg, mert az ötletben rejlő lehetőségeket a „kairos”-t *Harmati* püspök úr és *Seregély* érsek úr, illetve az ő személyükben a MEÖT és a Római Katolikus Püspöki Konferencia felismerte. Ők időt és fáradságot nem kímélve, vettek részt az előkészítő munkában éppúgy, mint az egész konferencián.

b) Az idők jelleit látva, a német és az amerikai keresztyének teremtették meg a konferencia szervezésének pénzügyi feltételeit. Itt *Johannes Rau* (Düsseldorf) és *Manfred Stolpe* (Potsdam) miniszterelnökökről, a stuttgarti Diakóniai Szolgálatról és az Amerikai Egyháztanácsról van szó.

c) Szinte vállalhatatlan feladatot jelentett a csekély létszámú központunk számára a közel 200 személyes konferencia szervezési és tartalmi előkészítése és lebonyolítása. Azt, hogy mégis sikerült,

én egyenesen isteni csodának, az isteni kegyelem megnyilvánulásának tudom be. Nyilván Isten Lelke adott erőt és bátorságot a kecskemétieknek – *Szabó Gábor* esperes és *Varga László* lelkész testvérünket név szerint is említem –, hogy példás odaadással és komolysággal, széles körű munkatársi gárda bevonásával megteremtették a konferencia feltételeit. A budapesti stáb munkája a hétköznapi gyakorlatában megvalósuló ökumenizmus szép példája volt.

Illesse köszönet az Ökumenikus Tanács, a Református Zsinati Iroda Külügyi Osztálya, az Evangélikus Országos Egyház, a Római Katolikus Püspöki Konferencia Titkárságának munkatársait és ezen intézmények vezetőit a megértő támogatásért. A központ irodájában – ahová az előkészületek minden szála összefutott – *Szesztay* Mária állt hőiesen helyt.

d) Most azon fáradozunk, hogyan lehetne az eredményeket tovább gyümölcsöztetni: a konferencia nagyon értékes előadásai és dokumentumai a közeli hetekben magyar, angol és német nyelven megjelennek. – A volt Jugoszlávia területén a fegyverek elhallgattak ugyan, de a többszáz ezer halott és a többmillió menekült tragédiájához vezető gyilkos indula-

tok lecsillapodásához, az igazi megbékéléshez még hosszú út vezet. Hogy mit okozhat a nacionalista acsarkodás és az etnikai gyűlölködés, amelyek során nem ritkán vallási jelszavakat is felhasználtak, ezt a délszláv népek tragédiája is megrázóan mutatja.

3) Szükségtelen talán külön tárgyalni, mégis rövid néhány szóval megemlítem, hogy széles körű külföldi kapcsolataink a múlt években tovább erősödtek. Résztvettünk a bensheimi Felekezettudományi Intézet számos konferenciáján. Az ő magas színvonalú munkájuk inspirációt és tartalmi segítséget biztosított számunkra. Hasonlóan jók a kapcsolataink a Lutheránus Világszövetséggel, a Strassbourgi Ökumenikus Intézettel és másokkal is. Kiemelkedő jelentőségű volt az EVT konzultációja, amely a vallásszabadság kérdését tárgyalta a Kelet-Közép-Európában kialakult új helyzetre tekintettel. A Japán Missziói Konferenciával is folytatódott a hagyományos együttműködésünk. A szentföldi zarándokutakról külön lesz szó, de itt mondom el, hogy fontos projektumot valósítottunk meg czekekben a napokban: az izraeli Nes-Ammim keresztyén „kibbucha” indul munkára a közeli napokban az általunk kiválasztott 5 magyar fiatal, akiket összesen 3 további követ.

Ezután dr. Hafenscher Károly elnökhelyettes kezdte meg a hozzászólások sorát. A következő 10 pontban foglalta össze az Ökumenikus etikett megélt formáit, hangsúlyozván, hogy mindenkinek, aki

ökumenikus közegeben forgóldik, meg kell tartania az ökumenikus etikettet, nehogy viselkedésével akadályozza az egység-mozgalom jó esélyeit.

Szótárain szerint az *etikett* az udvari illemszabályok összessége (fr. és n.) a *társadalmi érintkezések formáinak megszabott rendszere*. Vagyis nem filozófiai, nem etikai, nem teológiai kategória, hanem az emberek társadalmi szokásaira utal, s emberhez méltó magatartást jelez, más-ként: *magatartás-kultúra, kulturált magatartás*, áttéve az ökumené területére: *keresztyén viselkedési mód*, bármely keresztyén gyülekezethez tartozó egyháztag viselkedési formája a másik felekezethez való közt. *Nem etikáról, hanem etiketről van szó.*

1. Az ÖTK-ban felismertem a keresztyén etikett minden fontos ismervét. Itt elviseljük egymás másságát, elfogadjuk, hogy a másik nem a mi felekezetünkhöz tartozik, befogadjuk egymást, sőt együtt dolgozunk. S ilyen módon együtt tudunk tanuságot tenni közös Urunkról. Viták közben is megbecsüljük egymást, sőt gazdagodunk egymás kincseiből. Ezért szoktam az ÖTK munkatársait és atmoszféráját ökumenikus oázisnak tartani és mondani.

2. Az ÖTK-ban tartjuk szavunkat. Ami az első füzetek borítóján megjelent, mindaz azóta meg is valósult. Az ökume-

nikus etiketthez tartozik, hogy komolyan vesszük és álljuk szavunkat, nemcsak ígéretünk.

3. Az ÖTK-ban munkát vállalunk. Különbözőt: ha kell kutatást, fogalmazást, ha kell lektorálást stb. Nagy szavak helyett az egyszerű munka segít, gyógyít. Csak a task-oriented csoport tud túllépni a mindig sóhajtozó vagy formális udvariasságban kimerülő ökumenizmuson.

4. Az ÖTK-ban tudunk nagyonulán engedni, ha kell, feltárva a kérdést: hátha úgy is lehet, ahogyan a másik fogalmaz? Ez nem árulás, ez flexibilitás kérdése. A nagyvonalúnak ellentéte a *pitániér, szűkeklű magatartás*. Ez az ÖTK életstílusa, amelyben a keresztyén mortifikáció való-sul, de legalábbis az önfegyelmelés...

5. Az ÖTK-ban akaratlanul is jellel vá-lunk, az ökumené sötét egén tündöklő csillaggá. Nem öndicséret ez, egyszerű deskriptív megállapítás: *így is lehet!* Felekezetieskedés, frakciózás helyett.

6. Az ÖTK-ban megtapasztaltuk, hogy a nyitottság elengedhetetlen mindenfajta ökumenikus munkában. *Nyitott szem* kell, hogy észrevegyük a fényt, amit nem mi gyújtottunk. *Nyitott szív*, tágölelésű lélek, amely kirekesztés helyett befogad. *Nyitott*

kéz, amely legfeljebb imádságra kulcsoló-dik össze, de sohasem szorul ökölbe.

7. Az ÖTK-ban hátsó gondolatok nélkül, fenntartások és gyanú nélkül dolgozunk. Őszintén kimondhatjuk ellenvéleményün-ket a meghallgatás és megértés reményé-ben.

8. Az ÖTK-ban még akkor is *bevallha-tom eltérő gondolatomat*, ha a többség ezt nem fogadja el, minden esetben azonban tiszteletben tartják.

9. Az ÖTK-ban *hajlandók vagyunk ta-nulni a másik nyelvét, észjárását, megpróbá-lunk elindulni és haladni gondolatai csapá-sán*. Ez a „learning process” alapja.

10. Az ÖTK-ban egymást a *Krisztusban tartjuk testvéreknek*, nemcsak barátunk. A testvér adatik, nem mi választjuk. Azonos család tagja. Más, mint én, mégis család-tagom. Örülök, hogy a másik is ismeri az igazságot: Krisztust, a másikban az igaz-ságot keresem és találok meg. Így egy hi-ten vagyunk, ha más felekezetben élünk is.

Mindenkinek, aki ökumenikus köze-gben mozog, forgóldik, tanulnia kell az ökumenikus etikettet. Így ügyetlen maga-tartásunkkal nem okozunk kárt valódi ügyünknek: *a keresztyén egységnek*.

Dr. Harmati Béla püspök elismerő és biztató szavai után *dr. Frieling* professzor előadására került sor: A megadott címen az Ökumené egyensúlyáról és a dialógus folytatásáról szolt, egyben válaszokat provokáló kérdéseket tett fel a mintegy száz főnyi hallgatóságnak. Hitet tett arról, hogy a hit lényegét tekintve nagyobb az egységünk már, mint az, ami a felekezeteiket elválasztja. Úgy látta, hogyha az elentétek sok tekintetben megmaradnak, az előítéletek ma háttérbe szorulnak. Megállapította, hogy az egész kereszténységet átölelő globális látás erősödik (Itt beszélt Luther ökumenikus szerepéről is.). Hangsúlyozta, hogy csak az az ökumenikus törekvés reményteljes, amely-

nek közepe, forrása és normája maga Jézus Krisztus. Minden egyház mai feladata, hogy hite szerint legjobban reprezentálja Krisztust, hiszen a világnak Őrá és nem az egyházra önmagában van szüksége. Nagyon egyszerűen definiálta az egyházat: azok közössége, akik Isten igéjére hallgatnak, függetlenül attól, hogy hierarchikus rendben élnek vagy sem. A keresztény felekezetek között konciliárius közösséget sürgetett. Ez a pápával együtt is létrejöhet, de nem a pápa alatt. A jövő lépéséről kifejtette, hogy fel kell fedezni családban, gyülekezetben, istentiszteleti életben, tanúságtételben, hogy sokkal több van meg máris az ökumenikus egységből, mint amivel élünk és arra bátorított, hogy

hagyjuk aba a felekezeti kényelmességet és merjünk bátran mozogni együtt a helyes ökumenikus irányban. Ne éljünk abban a tévészében és gyakorlatban, hogy elég jól megvagyunk önmagunkban. Az ökumenizmus mozgalom és nem merev intézmény a jövőben is.

Az előadást sok hozzászólás és kérdés egészítette ki. Ezekben az előadó sok európai közös vonást, de néhány jellegzetesen magyar vonást is felfedezett és külön örömeinek adott kifejezést, hogy ortodox, római katolikus, református, evangélikus, metodista, baptista résztvevők egyaránt aktívan vették ki részüket az ünnepi ülésen és azzal a jó reménységgel távozott, hogy másnap lesz mondanivalója a marburgi egyetem hallgatóinak...

Együtt tanulunk ökumenikus közösségben

Ökumenikus Tanulmányi Központunk változatlan célkitűzéssel és módszerrel folytatja *tanulmányi munkáját*. E munka célja, hogy a magyarországi egyházak számára elkötelezett, alapos és eligazító segítséget nyújtson tanulmányi ügyekben, olyan kérdésekben, amelyek lehetőség szerint valamennyi felekezetet érdeklík, ugyanakkor azonban teoretikus feldolgozásukra az egyes egyházaknak nem marad idejük és energiájuk. Külön érdeklődéssel viseltetik tanulmányi csoportunk a megváltozott magyar társadalom által felvetett kérdések iránt. Munkamódszerünk is a bevált, régi: felekezeti tanulmányi csoportokat alakítottunk, amelyek megbeszélík a kidolgozandó témákat, s együtt határoznak azok megírásáról is. A munkatársak széleskörű ismeretsége révén idáig még mindig sikerült új munkatársakat vagy konzultáló szakembereket megnyerni, ami természetesen emelík a füzetek színvonalát. Füzeteink tehát *team*-munka eredményei: az előre megírt és kiosztott résztanulmányokat testvéri légkörben együtt megbeszéljük, majd gondos szerkesztői munkával egységessé alakítjuk. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy ez az ökumenikus, baráti légkör teljes nyíltságot tesz lehetővé: minden kérdéstről tudunk beszélni, minden kritikát el tudunk mondani, anélkül, hogy bármikor, bárki is kényszerítve érezte volna magát álláspontjának feladására. Valamennyien hálásak vagyunk Istennek ezért a légkörért, s azért a tényért, hogy ez ma Magyarországon lehetséges.

Tanulmányi füzeteink nagy érdeklődésre leltek; 1994 decembere óta az alábbi füzetek jelentek meg: A család:

ökumenikus feladat; Az evangéliumi erkölcs és a piacgazdaság; Örökzedjük az „idegen tanításoktól”; előkészületben van: Az információ és a keresztény erkölcs, valamint egy füzet a millenarizmusról. Eddigi füzeteink visszahangja pozitív, hadd emelem ki a sok válaszzevel közül a római katolikus egyházzevetők többrendbeli pozitív értékelését, ami bizonynyal a római katolikus egyház ökumenikus nyitottságát tükrözík. Megemlítem még, hogy megtisztel bennünket a német fordítások rövid ismertetése az epd-ben és a MD-ben – egyfajta elismerésnek is tekinthetjük a recenziókat.

Másík tanulmányi csoportunk *rendszeres folyóíratszemlélt végez*: alkalmanként összegyűlünk, s a külföldi folyóiratokat egymás közt kiosztjuk. A csoport munkatársai mérlegelik az általuk elolvasott cikkeket, majd döntenek arról, hogy mely tanulmányokat tartják alkalmasnak magyar nyelvű ismertetésre, s melyeket esetleg fordításra. E tanulmányi munka nem alábecsülendő mellékterméke, hogy értékes és használható katalógus születik a külföldi ökumenikus folyóiratok tartalmából. Beszámolóinkat olvasóink bizonynyal látták többször is a Confessio c. lapban, de egybűtt is tapasztalhatták a Központ munkatársainak fordító-tolmácsoló tevékenységét.

Fontos része még Központunk munkájának a *külföldi kollegákkal és intézményekkel való kapcsolattartás*. Itt a munkatársak széles körű külföldi ismeretségei nagy segítséget nyújtanak; valójában lehetetlen lenne fölvázolni valamennyi kapcsolatunkat, csupán emeljük ki a Benseimi Felekezettudományi

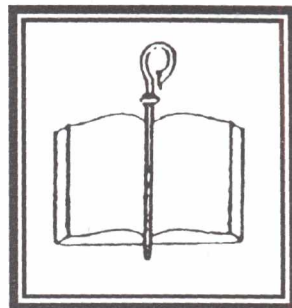
Intézetel való testvérintézményi kapcsolatunkat, valamint a *Societas Oecumenica*, a felekezettudományi intézetek nemzetközi társasága keretében végzett munkánkat.

További terveink vonatkozásában említsük meg, hogy német testvérintézményekkel együttműködésben szeretnénk *hozzájárulni az elműlt évtizedek magyar egyháztörténelmének adattárához*. Ez a munka nem csak kényes, de hosszadalmas és rendkívül pontos anyaggyűjtést igényel. Ígérates tervnek tűnik a Szentszék Ökumenikus Direktóriumának magyar fordításban és protestáns kommentálással törtéző, közös római-katolikus és protestáns publikálása. Ez a terv most úgy tűnik, nem valósulhat meg; az Ökumenikus Direktórium publikálása másként történik meg. A fontos dolog természetesen az, hogy a fordítás megjelenjen, mégis szabadjon megjegyezmem, hogy ez az ügy túlmutat a tanulmányi munkán, s adott esetben azt is tükrözhetné, hogy milyen készség van a magyarországi felekezetekben a közeledésre. Kérjük az illetékeseket, hogy esetleg ilyen szempontot is érvényesítsenek munkájukban.

Tanulmányi szempontból is kiemelkedő az Ökumenikus Tanulmányi Központ 1995-ben végzett munkái közül a nyári kecskeméti konferencia, amely e térségben először gyűjtötte össze az összes keresztény felekezetet, hogy megvitassák a konfliktusok enyhítésének keresztényen lehetőségeit. Erről a nemzetközi jelentőségű rendezvényről azonban más kollégám bizonynyal részletesen beszámol.

Dr. Karasszon István

Lelkész-szemmel

Megszűnt az EVT havilapja

- One World or None -

Abban az időben, 21 évvel ezelőtt, amikor a One World indult az Egyházak Világtanácsa, ha nem is hivatalos, de jelentős folyóiratként, gyakran idézett jelszó volt, hiszen a hidegháború idején voltunk és az atomhatalmak fenyegették egymást: *egy világ, vagy egy sem* ... ez volt a kérdés. Az EVT One Worldje egyszerre hirdette az egész globusz emberiségével való szolidaritásunkat és jelezte a keresztény reménységet is: megmarad ez a világ, amit a Teremtő ránk bízott, nem pusztítjuk el. Egy közös úrhajóban utazunk és együtt kell vigyáznunk erre a drága bolygóra.

Szívesen olvastam ezt a sok illusztrációval, néha feledhetetlen jó fotóval színesített havi lapot. Örültem hogy europacentrizmusomból minden számával kijózanított, a többi kontinensnek legalább annyi helyet biztosítva, mint öreg földrésznünknek és lutheranizmusomat is jó irányba terelte, hiszen ortodoxoktól, anglikánokon keresztül, presbiteriánusokig és az utóbbi időben egyre többet római katolikus testvéreinkről is olvashattam rövid híreket és a laphoz mérten hosszú beszámolókat. *A profi újságíró címek*, a humortól sem félt rajzok, a kitűnő szedés, a rendszeres EVT krónika megszokott szolid hátteret biztosított tájékozódásomban.

Sajnáltam, amikor kétszer egy évben összevont szám jelent meg (január-február és augusztus-szeptember). Tavaly márciusban Genfben már sajtóközvetítésben hallottam a lehetőségről Marlin Van-Elderén után Mark Halton is elhagyja a szerkesztő posztját (ez meg is történt 1995 novemberében) esetleg a One World befejezi szolgálatát. - *A 211. számban* Konrad Raiser főtitkár megírta az utolsó „vezércikket”.

One World élt 1974-95. Akik szerették - most szomorúan búcsúznak. Köszönjük, hogy eddig olvashattuk.

HK.

Az ember túlságosan korán hal meg

címen csaknem három évtizeddel ezelőtt jelent meg Helmuth M. Böttcher két évezredet átfogó könyve magyarul. Azóta ez a könyvcím magyar népünkre, különösen a férfi lakosságra még aktuálisabb, összevetve nyugati, északi kultúrnépek adataival. Ijesztően szomorú statisztikai adatokat olvasunk. Miközben Nyugaton és Északon, valamint az USA-ban emelkedik az átlagéletkor, nálunk évről-évre csökken. - S kiegészíthetjük a félelmetes megállapítást így: az emberek túlságosan korán halnak meg, *s emberek meg sem születnek*. Hiszen miközben a környező országokban emelkedik a születések száma, nálunk zuhanásszerűen csökken. Ma 400.000-rel kevesebben vagyunk, mint 1990-ben. Öt évenként egy igazi nagyvárosra való lakosság nem jelenik meg. Így igazolódik a költő tragikus látása: nemzet süllyed el... Lehet-e afrikai, ázsiai adatokkal vigasztalódnunk, ami a halálozást illeti? Az etiópok ma is 40 éves kor alatt halnak meg, s ma is élnek eszkimók, akik átlagban nem érik el a 30. életévet? Középkori európai országokról tudunk, ahol 20 év volt csak a remélhető életkor, igaz, hogy a születések száma a mai adatok tizszerese... Bármilyen statisztikai adatot olvasunk, mi keresztények nem feledhetjük, hogy *emberekről* van szó, s nem gazdasági vagy demográfiai mutatókról csupán...

Félek meghalni...

- Temetkezés 1996 -

Nem a temetési ígéhirdetésről szövegek, hanem a budapesti *temetésről*. Rádióban-televízióban az illetékes szakembertől rideg tudósítást hallottunk a gazdasági élet farkastörvényeiről, a *temetkezési árak példátlan méretű emeléséről*. Földbetemetés: 60.000 Ft, Urnás: 50.000 Ft, Szórás: 40.000. Ezek az alsó határok... „Gyűjteni kell előre a saját temetésünkre.” - Hangzott a nyugat-európai példával megtöltött jótanács...

„Oly szomorú, hogy oly nehéz meghalni” - idéztem Babits egyik korai versorát a januári számban. *Bizony* - kaptam az egyik választ, különösen nekünk... *Kár volt ilyet írni*, szólt a másik visszhang, a Hegyibeszédben mást olvasunk...

Most így folytatom: „*Oly szomorú, hogy oly nehéz meghalni*”, s nem a haladoklásra, intenzív osztályra, gyógyszerellátásra, kórházi kezelésre gondolok, hanem a temetkezésre. „S a pénzből jó, hogyha mára futja”, nemhogy az előtakarékoságra. Hogy a nyugdíjas özvegynek mire futja - ez nyitott kérdés...

Mi a helyzet országszerte? - nem tudom. Mi van az egyházi temetőkből, ahol van még ilyen? Valóban csak üzlet az élet és csak üzlet még a halál is? „Kegyeleti szolgáltatás” - szabad-e még kiemteni ezt a szót? *Agendánk* egyik mondata belémvillan: „*Az egyházi temetéssel az egyház arról a szeretetközösségről tanúskodik, amely minden élő és meghalt tagját a Jézus Krisztusban összefűzi. Az egyház osztozik a gyászolók fájdalmában, részt vesz az elhunyt földi maradványainak eltakarításában...*” *„Részt vesz-e?* Ad-e segítséget temetkezési díj és stóla helyett? Vagy egy a „kegyeleti szolgáltatások” között? - elembertelenedő világunkban. -

Az egykori *Rómában*, ahol már a negyveneseket *senexnek* hívták, *depon-tanusnak* * neveztek azt, aki elérte a 60. életévét. S különös szertartást biztosítottak számára: megérett arra, hogy a *Tiberis hidjáról vízbedobják*, ezzel egyúttal áldoztak a folyó istenének is. Megszabadultak a gondozásra szoruló öregtől, és a mohó folyó áldozatokat követelő istenétől is elvárhatták, hogy nem kíván fiatal embert. Olcsó is volt, meg a *cadaver inseputum*, a temetetlen hulla botránkozást is okozott volna... Hol vagyunk ettől az anti-humanus megoldástól „mai emberséges” társadalmunkban? Vagy talán nem is vagyunk olyan messze? - „*Félek meghalni*” - mondja egyik öreg hívünk - „*nem tud eltemetni a családom...*”

HK

* Depontanus=hídról ledobandó

(Ki nyer ma?) kedvelt déli zenészműsor a Kossuth adón sok embert vonz ma is.

Az öt találat 1500 Ft nyeresémet jelent. – A Lottón viszont tegnap valaki 160.000.000-t nyert. Különben sem ritka a Joker-szám eltalálásánál az 50-100 millió forintos nyeresémet. – De tudunk arról, hogy 15-70.000 DM nyeresémet vagy veszteséget egy éjszaka a magyar Rulett Clubokban, Casinóiban rendszeresen előfordul. – *Valami nagy bajt sejtetek itt.* Fanyalgok? Irigykedem? Nem! Inkább bosszankodom és valami lázad, ágaskodik bennem. Mit kell ismernie egy játékosnak a zenei vetélkedőben, hogy Czigány György 5 kérdésére válaszolni tudjon (én már örülök, ha hármat eltalálok...) s mit kell tudnia a Totót, Lottót, Ausztria Lottót kitöltőnek? Nem sajnálom az államtól a házson felét (hátha valóban jó célra fordítják...) s nem akarok az amerikai bingo-titalom mocsarába süllyedni, amikor tiltották, mint az alkoholfogyasztást a prohibíton law idején, akkor virágozott legjobban..., de lelkészként kérdezem: *mire vezet ez?* Valami új hit fakad? A Fortuna istenasszonyba vetett bízalom, a véletlen, a sors, a fátum, a mázli fontosabb, mint a munka, a becsületes napi verítékes munka? Lehet könnyen élni, csak szerencse kell hozzá. Csak szerencse kell! Aztán a pénznek már nincs értéke, akinél könnyen jön, könnyen is megy. Meg talán a krupciék is megvesztegethetők. Egy egész külön kis világ alakul ki, ahol mindenki naivnak számít, aki nincs beavatva a titkokba. Aki pedig szenvedélyes játékos lett, az utolsó fillérért is ráteszi, mint a Lovin, vagy az Úgetőn. Jónévű közéleti emberek, színészek, politikusok és nincstelen szerencselovagok külön társadalma ez. S aki véletlenül többet nyer, mint veszít – az irigyek és kölcsönkérők száma, sőt a bűnt elkövetők száma is hirtelen megnő. A szerencse, a siker szeszélyes, kiismerhetetlen istenség. Oltárán áldozni kell. Elhitheti, hogy aki mer, az nyer, a „fortes fortuna adiuvat” – ahogy a görög-római mitológiában tanultuk – csak a bátrakat segíti a szerencse. Ebben a világban nem kell ész, tanultság, szorgalom, munka, itt csak szerencse kell, mázli (héber szó=a csillagok jó konstellációja), s máris felragyog a szerencse csillaga, akinek ördöge van, aki burokbán született, az nyer, az boldog, aki nem nyer, az *peches* Budapesten és Bécsben, sorsüldözött, istenverte, szánalmas, balszerencse üldözi. Itt van körülöttünk az egész ókori pogányság... mindez akkor jutott eszembe, amikor hallottam, hogy a Lottóhúzást vasárnapra, az Úr napjára tették. Jó ebédhez szól a Lottó...

A lelkész magányossága és erőforrásai

(Pestmegyei LMK-dolgozat – Budapest, 1991. november 20.)

I/1. Kezdem az *erőforrásnál*. – Amikor e sorokat írom, Útmutatónk egyik igéjében ez olvasható: „Aki mindvégig kitart, az üdvözülni fog.” (Mt 10,22) Az Evangélikus Életben a Napról napra című rovatban pedig ezt írja hozzá lelkésztársunk: „Pál versenypályához hasonlítja életünket. A futónak végig, a célig kell kitartania.” – Nekem a célszalagot átszakítónál is jobban imponál az a versenyző, aki lekörözte is, versenyben marad. A helyezések minden esélye nélkül is végigfutja.

Nem találok olyan igét a Bibliában, ami erőt ígér a leálláshoz, de még a hátratekintéshez sem. („Aki az eke szarvára veti kezét és hátratekint”... ismerjük.)

A mi élő Urunk csak az előre futóknak, vagy az előre vánszorgóknak ígéri erejét, – megtartó, célbasegítő hordozását.

2. Az Értelmező szótár az egyedülletet és a magányosságot alapvetően társalanságnak nevezi, tulajdonképpen váltófogalomként kezeli. Ez nagyon igaz a magyar beszéd szóhasználatában, az irodalomban, de főleg e szavak lelki tartalmát nézve. Vagyis nem törvénytörően magányos, és nem is társtalan a magára maradt, egyedül élő ember. De lehet valaki nagyon magányos és társtalan is a nagycsaládban éppúgy, mint a társadalmi nyüzsgés kellős közepén.

II. A lelkész magányosságát a *lutheri életrend-etika* oldaláról szeretném megközelíteni, megbeszélésünk tárgyává tenni.

Eszerint Isten minden ember számára – az előző képnél maradván – kettős küzdőteret, versenypályát jelölt ki. Ezt a teremtési rendet a bűneset sem módosította. E kettős életrend, ami nincs belátásunkra és döntésünkre bízva: a házasság és a munka. („Szaporodjatok és szobasodjatok, ... hódítsátok meg a földet” – 1Móz 1,28)

Megpróbálom a lelkész magányosságát e kettős aspektusból megragadni.

II/1. Magányossá válik akkor a lelkész, ha a maga sajátos munkájában, küldetésében, szolgálatában megüresedik, elkedvetlenedik, célt téveszt és elbizonytalanodó lesz.

Nincs szomorúbb látvány és tapasztalat a csak hivatalt viselő, kötelességét teljesítő szolgatársnál. Aki pl. szabadságát és szabadságát nem lelkészként kívánja eltölteni. Aki a Luther-kabát felvételével lép szolgálatba, és amikor azt leveszi, más emberré lesz. Őt érzem magányosnak, mert nem tudja, miért lelkész, mi végre van a szolgálatában, elvezítette, vagy meg se találta küldetését.

Magányos az a lelkésztestvér, aki

abba hagyja elhivatását feltöltő továbbképzését. Vagy azért, mert a teológián már mindent megtanult, vagy azért, mert a Bibliájában mindent megtalál, ti. a stúdiumok összességét, – vagy azért nem végez önképzést, mert... „ezekért” – ti. az ő gyülekezetéért – ugyan minek törje magát... A lelkészi munka, hivatásunk, szüntelen tárgy-tartalmi továbbfejlesztést kíván. – Nem fogom elfelejteni azt a tudományosan képzett, mintaszerű gyülekezeti munkát 35 éve végző testvérünket, aki őszinte kétségbeeséssel kérdezett minket egyik LMK ülésünkön: ti mit tudtok egyáltalán kezdeni a konfirmandusokkal és hittanosokkal. Én nem találok velük kontaktust. – Ezt ő mondta, aki korábban hittankönyvet is írt. – Azt hiszem, ő magányossá vált a gyerekek és ifjak között, mert már valahol feladta a felfrissítő, a szolgálatra új injekciókat adó, korszerű továbbtanulást.

Annak marad izgalmasan érdekes a lelkészi munkája, aki azt – mindvégig! – azzá teszi! –

A lelkészi elmagányosodás elleni hatékony orvosság, ha valaki a beszélgetésre közeledő gyülekezeti tagot ünnepi eseményként fogadja. (!) Mert azt reméli, hogy a szürkének és semmitmondónak ígérkező találkozás mögött is ott áll Isten emberszerető jósága – ugrásra készen. – Viszont a kapcsolatteremtő beszélgetésnek nemcsak praxisa, de külön tudománya is van. –

Végül, sohasem tudom eldönteni, hogy a gyülekezetben (de itt gondoljunk hangsúlyosan a minket ma körülvevő társadalmi közege is!), tehát a gyülekezetében magára maradó lelkész-nél ki volt a kezdeményező. Ki hagyta előbb (!) magára a másikat – !?

II. 2. *A lelkész magányossága a házasságban.* – Az én korosztályom, amikor párt választott és házasodott – ez olyan 35-38 éve történthetett – egy feltűnő jelenséggel hívta fel magára a figyelmet: jobbnál-jobb házasságok születtek. Ezt elsősorban mi magunk éltük meg örvendezve, de velünk örültek teológiai tanáraink is, és azok a gyülekezetek, ahová egymásután beléptünk, mint segédlelkészek, később mint lelkészek.

Ezek a lelkészházasságok évtizedek múltával is jól funkcionálnak, beváltak.

De még ezek az örvendetes sikeres házasságok sem kerülhették el többségükben a szülő és gyermek korunkra jellemző konfliktushelyzeteit. Ez jobban próbája lett a házassági közösségnek, mint mondjuk, a mindennapi kenyérért való küzdelem. Ne feledjük, a mi korosztályunk nagyon szegényen, sok nélkülözéssel startolt a lelkészi

szolgálatban. És ez nemcsak a start-helyzetben volt így.

Hogy lehet magányos a családos lelkész?

Ha azt hiszi, hogy a jó kezdet garantálja a folytatást is.

Ha nem tartja szüntelen életprogramnak a küzdelmet, keresést a házastársi közösségért – szellemi, testi, lelki értelemben.

Az elunalmasodott házasságban magányosok lesznek a házastársak, mert már csak az érdekközösség és a gyermekért élés funkcionál. –

Egymás terhét hordozni (Gal 6,2), ezt úgy értem hogy:

a) Mindent megtenni, 10 év múlva és 30 évi házasságban is, egymás *szellemi gazdagításáért*, új szellemi élmények tudatos kereséséért, közös átéléséért és megbeszéléséért. Lehet ezzel a belső céllal betervezni utazásokat, kirándulásokat. De otthon maradvá is lehet nagyot „utazni”, egy olvasási élmény, vagy televíziónézés közében.

b) A lelkészházasságok *lelki közössége* sem megy magától. Mert ha az csak a napi program egy része (sokszor jó lenne, ha így is megvolna!), akkor ez a mechanizmus nem lesz hordozó erővé a társak számára. Ehhez – úgy gondolom – mindig friss (!) Isten-élmény kell.

Egy kiadós civódás után szoktam könyörögni a páromnak: fogadjon már el nagyjából olyanak, amilyen vagyok. Az én koromban, ez beleillik a játékszabályba – unszólom. Nem fogad el! És ezen a ponton érzem leginkább lelki

közösségünket. – Mondhatom, ezért sem unalmas a házasságunk, és egy picit sem érzem magamat magányosnak. –

c) És végül ott van a *testi közösségünk* sokszor agyonhallgatott, keserve- sen egyedül megharcolt, vagy már régen kézlegyintéssel jelzett helyzete.

Nagyon jól elkezdett házasságok zátonyra futását kell itt érzékelnem.

Kérem, nyílt, útkereső szavaimat fogadjátok megértéssel. –

Mi, akik egykor olyan sokat és szépen tudtunk várni egymásra, miután egymásé lettünk, oly sokszor *nem tudunk élni egymással* (!)

Pedig az utolsó, elhalkuló sóhajunkig olyan a házastársi közösség, mint egy suszterszék: mindvégig három lábban áll. Szellemi, lelki, testi közösség ez a három láb. És milyen érdekes épp ez a harmadik láb, a testi közösség az, ami minden más emberi közösségtől megkülönbözteti, többé teszi, Isten akaratából egyedülállóvá varázsolja az örök társak kötődését. Csak ezen a ponton különbözik minden igazi barátságtól, és a szülő és gyermek mély összefonódottságtól is.

Ha ez igaz, akkor honnan tanulgatjuk, milyen példáink, eszményképeink vannak testi közösségünk ápolására, gondozására?

Vagy azt a téveszmét valljuk, hogy a szerelem az idő múlásával átalakul szeretetté, – és talán még így is prédikálunk esketési ígéhirdetéseinkben – ? Ez viszont azt jelenti, hogy sem a bibliai

szeretetet, sem a bibliai szerelmet nem ismerjük.

Szokták kérdezni fiatalok, akik hallják ezt a tanítást tőlem, csak nem gondolom komolyan, hogy ötven évi házasság után szerelem köt össze két hetvenéves embert. Azt válaszolom, nézzétek meg az öregeket, hogy fogják meg egymás kezét és vállát, hogy néznek egymásra, és meglátjátok, ki vitte tovább, ki őrizte meg a szerelmet.

Ha annak a bizonyos suszterszéknek ez a harmadik lába kijáróban van, nem tartja erősen a másik kettővel a széket, borulás is lehet. De magányosság mindenképpen! –

II. 3. Miért nem beszélek külön, bővebben a lelkészcsaládok szülő-gyermek konfliktusairól? Mert ennek jó kezeléséhez csak az adhat esélyt, ha a szülők házastársi közössége jól betölti rendeltetését. –

Próbálok *összefoglalni*, mi a lelkész magányosságának orvossága, ellenszere, Istentől adott erőforrása!

– A szüntelen önképzéssel érdekessé tett lelkesi munka.

– A házastárs (!)-centrikus (és nem gyermekközpontú) családi élet, ahol küzdenek egymás boldogításáért.

Ezt olvastam a déli imádságban (A lelkipásztor imádsága című kiadványban): „Nyisd meg szívemet és szememet, tartsd tisztán minden munkámban... Te állasz a közepén ... Szüntelenül szembejössz velem ... Tégy mindig késszé küldötteid fogadására.”

Simonfay Ferenc

A spiritualitás jelentősége a lelkészek életében

(LMK-dolgozat – elhangzott a Pesti egyházmegye LMK-ülésén 1995. október 11-én)

Bevezetés

A lelkiség problematikája komoly aktualitást és kihívást jelent az egész keresztyénység számára. Az utóbbi évtizedekben került ismét a lelkiség fogalma Európában a keresztyén gondolkodók érdeklődésébe.

Témánk szempontjából ez két okból jelentős: *egyrészt* jelzi, hogy a történelmi egyházak krízisbe jutottak, mert olyan elvárásokkal kell szembenézniük a velük kapcsolatba kerülő emberek részéről, amelyekre nincsenek kész formuláik. *Másrészt* maga a „spiritualitás” szó divatossá vált, ami magában hordozhatja az üres ideológiai frazeológiává válás veszélyét.

Csak az általam legalapvetőbbnek tartott kérdéskörök áttekintésére vállalkozhatom.

A Szentírás a lelkiségről

Az eredeti szövegben a *pneumatikosz* szót csak összefüggéseiben lehet értelmezni és aktualizálni. A *lelkiség alapja maga Jézus Krisztus*. A lelki ember Krisztussal a Benne való hit által személyes kapcsolatban van. A lelki ember ebből a kapcsolatból adódóan kapja meg a lehetőséget és a bölcseséget Isten megismerésére. Az ember lelkiségét a Szentlélek munkálja és tartja fenn. Emberi oldalról azonban nélkülözhetetlen hozzájárulás a tanulás, elmélyülés, ismeretszerzés és gondolkodás.

Ez messzemenő következményekkel jár együtt. A lelki ember a teremtett világot is másképp szemléli. Saját helyze-

tében a régi énjével viaskodik. Felvetődik az a kérdés is, hogy a rábízott lelki ajándékokkal, milyen módon szolgálja az Úr dicsőségét, embertársai és a világ javát. Fontos kihangsúlyoznom a lelki ember egy sajátos és nagyszerű képességét: ez a dolgok megkülönböztetésének a képessége. A lelki ember el tud igazodni a lelki ajándékok sokféleségében. Abban, hogy igaz, hamis vagy gonosz lélekkel áll-e szemben. Itt kell rámutatnom, hogy a Szentírás tanúsága szerint a lelkiség megrontója és pusztítója az anyagiasság, a hatalom- és dicsőségvágy.

A lelkiség történetének rövid áttekintése és aktualizálása

Lényegesnek tartom, hogy amikor a lelkiséget hivatásunk és személyes életünk oldaláról vizsgáljuk, figyelembe vegyük és felhasználjuk azokat a tapasztalatokat, megfigyeléseket, metódusokat, amelyek felhalmozódtak a lelkiséggel kapcsolatban a keresztyénység kétezres éves történelme során. Csodálatos értékeink vannak ezen a téren. Újra vissza kell térnünk a gyökereinkhez, amelyek sajnos, érzésem szerint nincsenek kellően felhasználva.

A lelkiségi mozgalmak mindig akkor jelentkeztek, amikor a tradicionális, történelmi Egyház valamilyen okból krízisbe kerül, és nem tudja elvégezni missziói küldetését. Szembe kell néznünk vele, hogy ma is megújulásra, ébredésre van szükség.

A keresztyén lelkiség kezdettől fogva biblikus lelkiség. A hivatásos ígéhirdető számára nagy veszély, hogy a Szentírás

„munkaeszközzé” degradálódik. Időt kell szánni az elmélkedő, szemlélődő igeolvasásra, amelyben személyesen van érintve. Jó módszer az eredeti szöveg többszemponútú elemzése és a szöveg üzenetének meditatív elemzése és elmélyítése.

Nem készülésről van szó. Többféle módszer létezik. Egy másik rossz szakmai reflex, amikor a lelkes más ige hirdetőt hall, nem az üzenetre figyel, hanem gondolatban a saját ige hirdetését írja. Még veszélyesebb, ha szakmai hiúság és irigység teszi nehezzé az ige hirdetésre való figyelést.

A keresztyén lelkeség *imádkozó lelkeség*. Itt is kísért rutin és a kiüresedés, ezt a jelenséget „busz-effektusnak” nevezem. A lelkes idő hiányában rohan, reggel gyors kávé, előjegyzési napló átnézésére és csak a buszon tud szólni először az Úrhoz. A jármű tetszés szerint behelyettesíthető. Itt is érvényes az egyéni szabadság a megfelelő módszer kialakítására. Az Úr „buszon” való köszöntése igazi imaforma is lehet.

Első lelkeségi mozgalomnak az egyiptomi és szír remetesség és szeretesség tekinthető. Az elvilágiasodó állami keresztyénség ellenhatásként jött létre. „Az atyák bölcsessége” című kis gyűjtemény tartalmazza a legfontosabb alaptörténeteket. Manapság inkább csak a túlzott aszkétizmusra szoktunk emlékezni, arra kevésbé, hogy nagyon sok embernek voltak kiváló lelkipásztorai. A lelkeség megélésének és átadásának alappillérei azóta sem változtak. Az atyák hiteles Krisztus-követők voltak. Ez vonzó és sugárzó volt, az önmagukkal szemben rendkívüli szigorúság, a többi testvér iránti krisztusi gyöngédség és megértés. A konfliktuskezelésben – ha adódott – személyes vagy közösségi, nagyszerűen alkalmazták a megkülönböztetés képességét. Vállalták a rájuk bízottak lelkievezését és figyelembe vették azok adottságait. Nagyon markánsan képviselték, hogy mindenkinek szüksége van lelki vezetőre a hit útján.

A *devotio moderna* tekinthető a következő nagyobb mozgalomnak, ahol megújulás volt tapasztalható. Klasszikus képviselője a *dung* mozgalom – melyre a lelkeség elmélyítése, a szigorú aszketikus életforma és a tudományok munkálása együttesen jellemző.

Két irány alakult ki:

Az egyik egy mozgékony, a missziót, szociális problémákat felvállaló lelkeség, a másik kevésbé ismert: a szemlélődő lelkeség.

A keresztyén misztikusok is rendkívüli mértékben hozzájárultak a lelkeség fejlődéséhez. A hit érzelmi átélése és szimbólumokban való kifejezése nagyon mélyíti a hitet. Loyolai (Szent) Ignác rendszere a helyes döntés megtalálásában segíti a lelki gyakorlatot Isten ügyének szolgálatában.

Az *ortodox* lelkeség mélységei a „Zarándok” című könyvből és a Filokáliából ismerhetők meg. Az úton-levés nagyon régi keresztyén gondolat (communio viatorum). Az Istennel való belső egység, amelyet a patrisztikus teológia az ún. „csodálatos csere” témájában fejt ki, hogy ti. az Ige azzá lett, ami mi vagyunk, hogy mi azzá lehessünk, ami ő maga, a szentségekben és a Jézus-ima által válik valósággá számunkra, ez segíti az egyévválást Vele. Az ortodox lelkeségben is jelentős szerepe van a „sztarecnek”, azaz a lelkievezetőnek.

Az *evangéliumi* lelkeségnek jellemzője a Szentírással való töltekezés, a bűnbánat és a megtérés öröme, és az újult életben való járás megvalósítása. (Ezt John Bunyan allegorikus művei és Comenius munkája mutatja be.)

Napjainkban még egy fontos irányról kell említést tennünk. Ez az *ökumené* jelentőségének felismerése, az egész keresztyénség Jézus Krisztusban fennálló testvérisége.

A lelkes lelkesége

Az alapproblémák áttekintése mutatja, hogy a hit útján és a hivatásunkban nem maradhatunk egyedül. *Mindannyiunknak szüksége van lelkievezetőre.* A lelkesi szolgálatra való elhívásnál mindig jelen kell legyen egy idősebb lelkes vagy más kompetens segítők. A leendő lelkes tudatos felkészítését ki-

vánja ez a lelkievezetőtől. – A lelkievezető felelőssége az alkalmasság megállapításánál kezdődik és tart, vagy tarthat egy egész lelkesi életen át. A felkészülés útján a lelkievezető segítsége az egyre növekvő belső alkalmasság kimunkálásából áll. Ide tartozik az is, hogy a szolgálatról ne adjon illuzórikus, hamis képet. Ez olyan szintű felkészültséget igényel, amelyben a lelkievezető társként mellette marad a fiatalnak.

A lelkesi szolgálatra való felkészülés időszakában több olyan kérdés van, amivel a lelkievezető találkozhat. Az első kérdés magában a *képzésben* rejlik.

A sok új információ, a teológiai vélemények és ellenvélemények, valamint irányzatokkal való találkozás során létrejöhet egy információs káosz, amely a hit próbája. A lelkievezető feladata intellektuálisan is segíteni a fiatalot, hogy el tudja rendezni tudását és adekvát válaszokat kapjon, hogy majdan ő is adni tudjon.

A fiatal kor általában egybeesik a *párválasztás* gyönyörű, ám néha gyötrelmes időszakával. A lelkievezetőre hárul, hogy a fiatal teológust ebben is segítse, okos szempontok, döntést igénylő kérdések megfogalmazásával. Sajnos ebben a kérdésben még mindig sok a kínos hallgatás, tabu téma, és álszemérem. Valós kérdések megfontolt, átmádkozott valós válaszokat követelnek.

Előkerülhet a fiatal részéről a pályamódosítás elképzelése. A hivatás megtalálása és felvállalása talán a legfontosabb döntés az életben, ebben a küzdelemben segíthet a többszemponútú mérlegelés.

A lelki vezetőről

Csak spontán alakuló struktúrában képzelhető el, hogy mindenkinek legyen lelkievezetője. *A lelkievezetőt Isten adja.*

A jó lelkievezető jellemzője: a hitbeli, az emberi és szakmai hitelesség. Sajnátsága, hogy hallgat magáról, azaz nem dicsekszik magával, hanem egyszerűen van és hozzá lehet fordulni. A megbízhatóság és kölcsönös bizalom alapkövetelmény a lelkievezetésben. Az igazi lelkievezető nem törekszik a vezetett iránt kizárólagos egyeduralomra, hanem fenntartja a lehetőséget és ha szükséges, él is vele, hogy más lépjen az ő helyére.

A jó lelkievezetéshez tartozik a *játékos humor* is, a tapintat, amely nem kényszeríti a vezetettet kínos erőlködésre és nem tesz rajta lelki erőszakot sem, hanem hagyja, sőt segíti, hogy a maga útján fejlődjön. Bizonyos helyzetekben a *kelemenység* szükséges, amikor a vezetett képletesen szóva a szakadékba akar lépni.

A *gyónásról* is kell pár gondolatot mondanom. Agendánk ad rá lehetőséget „személyes lelkipásztori beszélgetésként”. Sajnos azonban az egyházi köztudatban sem eléggé tudott a gyónás lehetősége és kidolgozatlanok pontos körvonalai, szinte nem is létezik a gyónási titok megtartásának törvényi kodifikációja – valamint annak pontos elhatárolása, hogy mit jelent a gyónási titok, és mi a magántitok a feltárt beszélgetésben. Ebbe bejelátszik az elmúlt negyven év diktatórikus hatalma, amely bizalmatlansággal fertőzte meg a lelkesi kart, ezáltal is magányos küszködésre ítélve a lelkeseket, holott már megmutattuk, hivatásunk egyedül nem végezhető jól. A másik fontos oldala ennek a kérdésnek: mivel a lelkeseknek nincs gyóntatója, nem szabadul meg megfelelő módon a nehéz terheitől. A „pletyka-patológia” alapja a hiúság és a fontosság iránti vágy lehet. Hiszen aki jól értesült, akire ilyen-olyan titkokat bízta rá, az mégiscsak jó lelkes és fontosságának tudatában beszélhet a másik kollegáról.

A „pletyka-patológiának” van még egy mélyebb szintje is. A pletyka, mint információ, nagy valószínűséggel nem igaz, viszont a pletykáló belevetülhet mindazt, amitől fél, ami számára kínos, vagy éppen vonzó. Így válik igazá az átalakított mondás: „madarat tolláról, lelkeszt pletykájáról”. Ugyanakkor igaz, hogy ez a folyamat a lelki feszültségek oldódását, csökkenését is eredményezi.

A lelkiség a hivatásban

A ma „itt és most” követelményei a lelkészt is belesodorják az állandó tevékenység kényszerű aktivizmusába. – Ugyanakkor a korszellem rohanásra készítő nyomása miatt objektív túlterhelésével is számolni kell. A probléma az, hogy a teremtett világ törvényeit nem lehet büntetlenül átlépni. A pihenés nélküli állandó munkában nagyon nagy árat fizethet a lelkész, mellesleg az állandó munkakényszer tünete lehet saját személyes konfliktusnak és belső feszültségeknek, amelyek elől a szolgáltatban keres menekülést. A pihenést meghonthatja az *értelmetlen lelkifurdalás*, hogy a szolgálat szenved esorbát. A pihenésnek, kikapcsolódásnak is megvan a maga szerepe a szolgáltatban. A lelkésznek is lehet olyan érdeklődési területe, hobbi, amely látszólag nem feltétlenül áll szoros kapcsolatban a hivatásával. Más kérdés, hogy ez is támpont, kapaszkodó lehet az Istennel való egység útján. Sokféle módon lehet akár a kynológiát, akár a modellépítést is művelni. Ebből a szempontból is jobban kellene ismernünk egymást, mert így jobban részesülhetnénk egymás sajátos intellektuális javaiból.

Az állandó készenléti helyzet és a folyamatos túlfeszített munka veszélyeztetheti a lelkészt, a családját és a gyülekezetét. A „kiégést”, „burn-out”-ot először segítő foglalkozásuknál kezdték kutatni, de szinte minden munkaterületen megjelenhet. Igehirdetési kiégés is előfordulhat. A hivatás gyakorlásában nagyon sok valós vagy vélt *kudarcot* él át a lelkész. A frusztrációk feldolgozásához és az új stratégiák megtalálásához és az előző problémák kezeléséhez is szükség van megfelelő spirituális rendszerre.

A lelkészek lelkisége egymás között

A lelkési barátságokat alapvetően a közös ügy szolgálata határozza meg. A jó együttműködés alapja a hasonlóság, a kölcsönös nagybecsülés. Jó az elvégzett munka után összenevetni jóleső érzéssel. Kialakulhatnak kisebb csapatok, és ez pozitívum. Problematikus, hogy a különböző kegyességi irányzatok képviselői nem találják egymásra ugyanabban a csapatban. A különböző irányzatok vitáinak elemzése sokszor olyan érzést kelt a külső szemlélőben, hogy valamiféle kommunikációs zavarról van szó. Talán a kommunikációs zavar a forrása a sok téves információnak, amelyhez hibás vélekedések és diszkriminatív tendenciák is csatlakoznak.

Ápolni kellene a *vendégbarátság* nagyszerű ősi szokását, ugyanis a lelkészeknek és házastársuknak is ugyanígy szüksége van lelkivezetésre, támogatásra, hiszen vagy lelkészként vagy társként veszik ki részüket a szolgálatból. Ez viszont kihat a gyülekezetre, amely „otthon” modellt lát és a megvalósult keresztyén lelkiséget alkalmazni tudja saját életében.

A lelkészek közötti *konfliktusokról* is beszélnünk kell. A fiatal lelkészek alapproblémája lehet, hogy bekerülve egy gyülekezeti helyzetbe, nem tudják feldolgozni a változást, ami a vezetőszerp vállalásával jár együtt és nem megfelelő módon viselkednek, vagy az önhittség hibájába esnek. Több-lelkészes helyen a generációs ellentétek is fellángolhatnak. A fiatal lázadó, az idősebb viszont féltékeny szakmailag és vetélytársat láthat a fiatalban. Klasszikus formának számít, hogy az annak idején mellőzött, úgymond „idomított” segéd-lelkész vezető pozícióban visszaadja beosztottjának azt, amit annak idején ő kapott.

Sok szép példája is van az együttműködésnek. Az idős lelkész atyai jóbarátként indítja útjára a fiatalt. Az a lelkész, aki el tudja fogadni az öregeid tényét, folyamatait, azt, hogy most már nélküle megy tovább Isten országának építése, az örököszt és barátot lát a fiatalban, aki folytatja azt, amit ő most abbahagy.

Nagy kérdés, hogy a lelkési hivatás *nyugdíjkorhatárhoz* köthető-e, vagy változó formációkban élethosszig tart-e. Mint ha az utóbbi tűnne reálisnak.

Végezetül a *hatalmat* kell kielemeznünk a lelkiség szem-

pontjából. Minden lelkész a hierarchiában elfoglalt helyétől függetlenül, hatalmi pozícióban van a rábízottakkal szemben. Ez keresztyén értelemben annyit jelent, hogy a vezetőnek oda kell áldoznia magát a rábízottakért. Sajnos, a hatalom spirituális rendszer nélkül, amelyben a pásztor is pásztorolja, torzító hatásúvá válhat. A lelki hatalom rossz gyakorlása abban rejlik, hogy a lelkivezetőnek a rábízott információkkal lehetősége van visszaélni, vagy pozíciót szerezni, vagy a vezetettet megszarolni. A háttérben torzulások állhatnak, kisebbségi érzés, elfojtott agresszivitás, szadista készletek stb. Attól a lelkésztől, aki a többi kollegáért bármilyen szinten felelős, megkívánatik, hogy saját lelkivezetője legyen, aki szükség esetén kemény kritikát is tud gyakorolni szolgálata felett és nincs kiszolgáltatva a pozícióban lévő pásztoroltjának. A lelkiség hatalmának megfelelő gyakorlása felismerhető a *tekintélyről*, amely önmagában van és nem kell kiharcolni; az odaszánt életről, amely Krisztus szeretetével végzi a rábízott feladatot; a kritikával szembeni nyitottságról is, mert akinek Krisztus ügye fontos, jól viseli el a személyét érő kritikát.

Hiszek abban, hogy jó együtt szolgálni Jézusnak és a Szentlélek kimunkálhatja bennünk az igazi spiritualitást, hogy lelkészekként pásztorolhassuk Isten népét és Benne egymást.

Nem törekedhettem teljességre, számos probléma még csak felvetésre sem került. (Pl. gyülekezet, lelkészcsalád, LMK). Mégis talán sikerült a legalapvetőbbeket felvázolni.

Fodor Viktor
kórházlelkész

Igy is lehet

Korunkban, amit szívesen neveznek sötétenlátók az egyházban „ökumenikus jégkorszaknak”, előfordul az is, hogy több gyülekezetben a lelkészek és a gyülekezeti tagok valóban imádkoznak az egység ügyéért, együtt látva a 2. Vatikáni Zsinatot, a Reformációt és az emlékezést Lutherrra, halála évfordulóján. Ha nem is tipikus, de jelzésértékű az itt közölt imádság, amit egy alföldi református templomban római katolikus plébános imádkozott hangosan. Számomra is biztató, hogy nem csupán az ún. magas-szintű tárgyalások folynak tovább a „jégkorszak” idején, hanem a gyülekezetekben is él már a megfordíthatatlan ökumenikus folyamat, amint ezt az itt olvasható imádság is jelzi...

IMÁDSÁG A REFORMÁCIÓ EMLÉKÜNNEPÉLYÉN (1995. október 31. A Zsinat befejezésének 30. évfordulójára)

„Jó dolog az Urat dicsérni,
neveidnek, ó Fölséges, éneket zengeni;
reggel hirdetni irgalmasodat,
éjszaka meg hűségedet.”
(Zsolt 92, 2-3)

Köszönöm Neked, Mennyei Atyánk, hogy ez ünnepi alkalommal hűségedet dicsérhetem! Azt a hűséget, mellyel Te vagy hű népedhez a minket körülvevő sötétség idején úgy, hogy összegyűjtöd hűveid, Lelekkel beborítod őket, s általuk kiabácsolod azt az isteni Egységet, amelynek Szentháromság a neve.

Köszönöm, hogy jóvoltodból itt, és éppen ma, a reformáció emlékünnepén köszönhetem meg azt a II. Vatikáni Zsinatot, amely nélkül nem állhatnék itt immár 17. alkalommal és nem tehetnék bizonyosságot arról az *egységről*, melyet mindnyájunknak hinnünk kell, melyben mindnyájunknak remélnünk kell, mely láthatóvá teszi a világ szeme előtt, hogy Krisztusod hívei szeretik egymást.

Légy áldott, hogy hálás tanúságtételem szavait a Zsinat fináléjának biztató és Lelket sugárzó mondataival imádkozhatom Eléd. Légy áldott, hogy a Zsinat bátran kimondta azt, amit mindnyájunknak hinnünk kell, azt, hogy mi a Te egyetlen néped vagyunk, és hogy ezt látatunk is kell e világgal, a Te világgalod.

Köszönjük, hogy a leghivatalosabb megfogalmazásban is parancsot kaptunk arra, hogy vegyük figyelembe még azok óhaját is, akik ugyan nem hisznek Benned, de a mi gyűléseinket látni akarják, benne bizni akarnak, belőle reménységet akarnak meríteni.

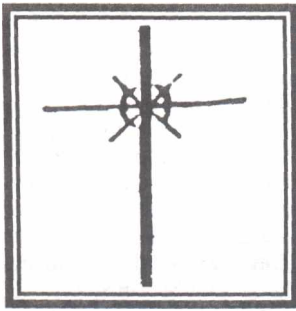
Köszönjük, hogy ilyen hivatalos formában is felszólítást kaptunk arra, amiben hittek mindig is a legjobbak, hogy a keresztyén egységénél napjainkban jobbat és többet nem kívánhatunk.

Add, hogy újra-meg-újra vegyük szívünkre a figyelmeztetést: „Mit is kívánhatnánk jobban, mint azt, hogy egyre nemesebb lélekkel és mind eredményesebben szolgáljunk e kornak emberét.”

Add, hogy különösen a magyar keresztyén egyházak vezetői és hívő népe döbbenjen rá, hogy a mi hiteles embereket és hiteles közösségeket nélkülöző társadalmunk – akarya-nem-akarva – csak tőlünk remélheti azt az evangéliumi *hitelességet*, melyet néven nevezni nem tud, de amelyre nagyon kívánczik.

Döbnts rá bennünket, hogy manapság nem szabad a Te egyházaidnak olesó és híg megoldásokkal próbálkoznunk, s úgy konkrálniok mindenféle kábitőszerek kínálatával, hanem nekünk fel kell önmagunkon mutatnunk a Te szeretetednek érthetetlen, de éltető misztériumát.

Köszönöm, Atyánk, hogy ezt elmondhattam Neked úgy, hogy szavaimra sok jóra törekvő testvér mondja rá az AMEN-t.

Tanít az egyháztörténet

Már késő...

– D. Szabó József –

Teológus korunkban már tekintély volt a fiatal győri lelkész, Szabó József. Ízes, szintes igehirdető volt ez a kemencesaljai parasztfiúból elismert pappá nőtt ember. Tömör tömondatokban szeretett szólni, mindig bölcsen és találón. Éber értelemmel figyelt a jelenségekre, s a reagálásai mindig megszivlelendők voltak.

A teológiai stúdiumokat megfelejtette angol tanulmányúttal. Stanley Jones két könyvét fordította le, Krisztus a világ országútján és India országútján. Mindkettő bestseller volt. Luther írásából napi áhitatoskönyvet állított össze. Élünk belőle.

Már Kárpátalján voltam fiatal pap, amikor először találkoztam vele Győrött. A kárpátaljai szórványeletről meséltetett. Figyelmesen hallgatott, szinte közbeszólás nélkül. Aztán átvitt a szomszéd szobába, papírt-tollat tett elem s azt mondta:

– Most írd le mindazt, amit elmondtál. Ha kész vagy, kopogj.

Aztán kiment, s az ajtóra ráfordította a kulcsot. Egy hét múlva ez az írásom elsőoldalas vezércikként jelent meg a Harangszóban. Ezt az emlékeimet később megírtam „Így lettem én tollforgató” címen. Ez volt vele az első találkozásom.

Püspökké iktatták Balassagyarmaton. Józan, irányzatokhoz nem csatlakozó, megfontolt és jellemes egyházvezető volt. Nyitott volt minden előre-mutatató gondolat iránt. S amikor a szelek változtak, zokszó nélkül visszavonult a parókiára. Püspökkereszttel a nyakában, „csak” gyülekezeti lelkész volt.

Jelen voltam egyszer, amikor a lakásán konfirmandusok vették körül. A könyvtárát mutatta nekik. Az egyik polcon „díszként” emberi koponya állott. Növendékei kérdőn és csodálkoz-

va néztek rá. Szabó megmagyarázta igen tömören. „Sic transit glória mundi”. Elmondok erről egy tanmesét:

„A pásztor nagy subában állt, mint egy szobor. Botjára támaszkodott, amivel néha beletúrt a földbe. Egyszer botja nyomán emberi koponyacsont fordult ki a földből. Arra hajtott hintóján a király. Rákiáltott a pásztorra: hé, paraszt! Nem tudsz köszönni?! A pásztor föl sem nézett, csak szólt: épp azon tűnődöm, hogy **ez** itt király volt, vagy pásztor?

Míg mondta a koponyát a kezében tartotta. A jelenvoltak el nem felethették többé a tanítást.

A parókia udvarán mocsári tölgy megkövesedett rönkje áll. Geológusok szerint többezer éves (!). Valamikor Sámsonházáról szekereztek ide. Szabó József szimbólumnak látja. A világ minden kincséért sem vitelné el innen.

Még egy „örök” emléke van Gyarmatnak – és Szabó Józsefnek: Madách. Szobra ott áll a Vármegyeháza mellett s ujjával ég felé mutat. Az immár püspöki munkatempóhoz szokott ember „hobbyt” keresett magának, s belebotlott Madáchba. Alig van ember az országban, aki többet tudna erről az emeletes homlokú óriásról, mint ő. Olyan anyagot gyűjtött fel Az ember tragédiájából, ami nemcsak párját ritkítja, de egyszerűen nincs több. Az összes magyar kiadás, és az összes fordítás, ami a világban bármikor megjelent. És a személyi történetek róla kifogyhatatlanok. Együtt voltunk Alsó-Sztrégován a Madách-jubileum ünnepségein, s kifogyhatatlan volt a történetekből. Szava nyomán megéledtek Szontágh Pál, Majtényi Anna, Heinriczi, Fráter Erzszi, Arany János és a többi „mellékalak”.

Hallotta a kósza hírt, hogy talán a Tragédia záró mondatát Arany János toldotta volna hozzá. „Nézzük meg az eredeti kéziratot” – biztatott.

Elvittem a Tudományos Akadémiára, s ott megkértem dr. Sáfrán György jó barátunkat, adná kézbe az eredeti kéziratot. Meg is tette, s a hét lakat alatt őrzött kézirat a kezünkben volt. Szabó József megrendülten és meghatottan simogatta meg a fóliás kötetet. Voltak benne Arany-javítások is, de a befejező rész eredeti Madách-kézírással sértetlen volt.

Egyszer elvittem Akaratyára is Kodolányi Jánoshoz. Hosszasan beszélgettünk. „Életem nagy élményei közé tartozott” – mondta utána Szabó József.

Előszeretettel járt el szerkesztésem alatt az Evangélikus Élet szerkesztőbizottsági heti ülésére. A beérkezett kéziratokat olvastuk fel és minősítettük. Igen szeretett ő felolvasni. Ezt kérte is gyakran. Zengő, mély hangján, jól artikulálva olvasott. Már a hangsúlyozás is minősítette a kéziratot.

Végül átköltözött Győrbe, régi páriájába. Vitte Madách-gyűjteményét is. Szeretett volna Gyarmaton maradni, s a gyűjteményt az ottani múzeumban tudni. Minden anyagi kártérítés nélkül. Csak magának kért lakást. Nem adtak neki. Így került a gyűjtemény a győri Xantusz-múzeumba. Győrött azonnal kapott lakást.

Teológiai Akadémiánk díszdoktori címmel tüntette ki. De akkor már súlyos agyérelmeszesedése volt. Amikor Káldy püspök személyesen vitte el a diplomát neki, s köszöntötte meleg szavakkal, csak ennyit válaszolt:

– Már késő! –

D. Koren Emil

Találkozásaim című kézirat kötetéből Bp. 1995

Egy levél a múltból

Budaker Oszkár levele Zoltán Lászlóhoz, Sopron, 1946. február 11-én

Kedves Laci!

Bizonyára megbocsátasz, hogy ilyen papíron írok. De ma a papír is olyan drága és az Otthon olyan szegény – igazgatójával együtt, hogy gondolom, ezeket a másra nem használható, régi nyugtákat igen jól lehet ma értékesíteni és velük megtakarítani súlyos ezreket.

Kézírásom kibetűzésével is kell, hogy fárasszalak. Írógépet, illetve Eddáét, sok minden mással együtt elvittek – ilyenek beszerzésére pedig manapság még csak gondolni sem lehet.

Kedves Laci, nem is gondolod, mennyire örültem levelednek. Valósággal fellélegeztem: hát mégis csak gondolt a régiek közül itt-ott valaki rám! A közelmúltban a fiúkkal rengeteg keserűségem volt, hiszen talán hallottál is már egyet-mást. Nem akarom most az egészséget kitergetni, majd egyszer szóval, ha Isten enged találkozunk. Csepregi Bélának, aki egy levelében elítélőleg nyilatkozott róla, amit a dolgról, illetve a fiúknak írántam tanúsított viselkedéséről hallott, azt válaszoltam, hogy életem legnagyobb csalódása a teológusok, és hogy naponként esedezem az Úrhoz, adjon más munkakört. Megismétlem ezt Előtted, hogy lásd, milyen lelki tortúrákban volt és bizonyára lesz is még részem és hogy megértsd, mennyire lelkekre feküdt, hogy a „régfiúk” is egészen megfélemeztek rólam. Persze, azt kellett hinnem, a rólam méltatlanul és gonosz szándékból szárnyrakelt hírek hatása alatt! No de, íme írtál. Nagybocskai Vili is írt a múltkor – hát mégis vannak még, akik nem törölték ki képeket emlékezetükből! -

Szívből örülök, hogy Tieddel együtt megtartott az Úr kegyelme! Hála Istennek, mi is épségben értük meg a békét!

Persze, sokkal tovább tartott itt Nyugaton, mire ide is megérkezett és addig rengeteg szenvedésben, súlyos bombázásokban, nagy aggodalomban volt részünk. De megvagyunk és akárcsak Te is – olyan szemelláthatóan tapasztaltuk meg az Úr óvó és megtartó kegyelmét, hogy erről életünk végéig nem feledkezhetünk meg. Hogy csak egy esetet említsek: leányom harmadnapos szülőanya volt, amikor az ostrom kezdődött és kisfiával együtt a pincébe szorult, ahonnan azután 9 napig nem is lehetett kijönni. Előzőleg meg az ablak alatt robbant egy akna, ajtaja előtt 7 halott volt, az ablakkeret reá és a kicsikére zuhant, mégsem lett bajuk. Folytathatnám még, hogy illusztráljam, milyen nagy dolgokat cselekedett velünk az Úr. Ezért voltak azok a nagyon nehéz idők is áldott idők, és ezért veszem áldásnak személy szerint az érintett sok bosszúságot is, mert közelebb visz Öhöz, akihez mindig szívből ragaszkodtam. Mondhatom, összeforrottságom vele sohasem jelentett számomra akkora, sokszor szinte túlaradó boldogságot, mint éppen mostanában.

Rólunk kérdésedre még csak ennyit: vöm is szerencsésen átvészelte a válságot és egyelőre továbbra is katoná. Nem tudom, az maradhat-e, ő mindenestre ezt szeretné. Augusztus óta együtt és tőlünk távol van a kis család, sajnos, gyakran helyezgetik őket új állomásra. Voltak már Hatvanban, Pesten, újból Hatvanban, jelenleg Tiszafüreden vannak. -

De most már túlságosan is sokat beszéltem magunkról. Végtelenül örülök, Laci, hogy hivatásod teljesítésében ekkora örömet találsz! Adja az Úr, hogy mindig így legyen! Ne bánjad, hogy megrövidül az önképzés, ez közös fáj-

dalma minden gyakorló lelkésznek, aki nem akar elfásulni. Én egyre jobban rájövök arra, milyen relatív értékű minden tudás. Az egy „igébe” mélyedj el jobban és jobban, belőle élj, vele táplálkozzál, azt tanuld, annak titkait bogozgasd – erre pedig csak marad idő! – és akkor elég lesz a „tudományod”, még ha sohasem jutnál is más könyvhöz. De lesz még alkalmad ilyenekkel is foglalkozni, ha az Úr jónak látja. Rendesen a kezdő években veszi el a fiatal szolgálótól az alkalmat erre, bizonyára tudja miért. Később azután jut néha egy kevés idő a tudománynak is. *Tudomány?* Egy tudomány van csak, amely megtart: az Úr magunknál marasztalásának tudománya! Ebben adjon Ő Neked is mind jobb előmenetelt!

Csengődre menj el, Laci, ha lelkiismeretedben nem szólal meg valami kérlelhetetlen tiltó szó! A gyülekezet szegénységét leléri az Úr gazdagsága. Tudom, Te nem vágsz gazdag gyülekezet után! De megélned kell! Ezt azonban Csengődön is lehetővé teszi majd az Úr, ha odaállít. -

Talán tudod, hogy az Otthonban a Szt. Imre Kollégium tanyázik. Épületét lefoglalta az orosz és idetette. Fiaink a Fakultáson laknak. Meggyőződésem szerint ebből adódott és adódik minden baj! -

Köszönöm tanácsodat és szíves közbenjárásodat Soltvadkerten! Unokatestvéreidnek már írtam. Ezen a téren is tapasztaljuk az Úr jóságát. A szó szoros értelmében tenyeréről vesszük a falatokat. De eddig mindig volt rajta falat!

A jó Isten legyen Veled, Laci! Feleséggel együtt meleg szeretettel gondolunk Rád!

Öszinte híved: Budaker Oszkár

(Beküldte: Zoltán László)

Casaroli bíboros titkos küldetése

A Vatikán keleti politikájának legfájdalmasabb, s mind a mai napig vitákat kiváltó ügye Mindszenty József bíborosnak, Esztergom érsekének, Magyarország néhai primásának „leváltása” volt.

Achille Silvestrini bíboros, a Vatikán Keleti Egyházak Kongregációjának prefektusa e szavakkal kommentálta a Szentszék egykori miniszterelnökével, Agostino Casarolival készült tévéinterjút. A vatikáni televízió és az olasz közszolgálati tévé közösen forgatott portréfilmjét A világot megváltoztató esztendőök címmel mutatta be a RAI 1.

Az interjúban az 1990-ben nyugalomba vonult, jelenleg 81 éves Casaroli először idézte fel a nyilvánosság előtt a vatikáni Ostpolitik főbb állomásait. Azokat a tárgyalásokat, melyek során a Szentszék részleges megállapodásokra jutott egyes kelet-európai kommunista országokkal, elsőként Magyarországgal.

Casaroli meghatározó szerepet töltött be Magyarországot és a Vatikán kapcsolataiban, ám személye ennél jóval több szál-

al kapcsolódik az elmúlt három évtized magyar történelméhez. Első kelet-európai útja 1963 májusában Budapestre vezetett, s az ő beszámolója alapján mondta ki XXIII. János pápa: „Megkezdődött az enyhülés korszaka.” Ő volt az, akinek hatására Mindszenty bíboros – aki az 1956-os forradalmat követően a budapesti amerikai nagykövetségen kapott menedékhelyet – 1971-ben végül is elhagyta Magyarországot. Casaroli írta alá 1964-ben azt a „részleges megállapodást”, melynek szövegét azóta sem publikálták, ám ami azután csaknem három évtizeden át meghatározta a magyar katolikus egyház és a kormányzat viszonyát. Döntő szerepe volt abban is, hogy 1977-ben a Vatikánban létrejött VI. János Pál pápa és Kádár János találkozója.

A „halkszavú eminenciás” fél évszázadon át – öt pápa alatt – dolgozott a vatikáni diplomáciában, harminc éven át mint a Szentszék külügyminisztere. Pályafutásának utolsó évtizedében ő volt a Vatikán miniszterelnöke. „Szinte kedveztettem a kommunizmus bukása, pontosabban annak

teljes kudarca miatt. Kétségtelenül, alapvető hibái voltak, ám mégis magában hordozta a szolidaritás és az igazságosság értékeit. Sajnos, mindezt egy szélsőséges utópiába ágyazva. Ennek ellenére mégis csak olyan értékek veszttek el, amelyeket aligha lehet újjáteremteni”. Bármily meghökkentő, e szavak is attól a Casarolitól származnak, aki legnagyobb – végül is beteljesült – vágyának éppen a kommunista rendszerek bukását tartotta.

Casaroli visszaemlékezései szerint a kommunista államok és a Vatikán közötti párbeszéd kiindulópontja az az üdvözlő távirat volt, melyet az SZKP akkori első titkára, Nyikita Hruscsov küldött XXIII. János 80. születésnapjára 1961 decemberében. Az üzenet elismeréssel szólt a pápa béke iránti elkötelezettségéről, ami legmarkánsabban az 1963-ban kiadott „Pacem in terris” (Békét a földön) kezdetű enciklikában fogalmazott meg.

Casaroli szerint XXIII. Jánosban ekkor érlelődött meg az elhatározás: megpróbálja áttörni azt a falat, amely a háború vége óta elválasztotta egymástól Kelet- és Nyugat-Európát. A „kommunista Európával” való kapcsolatfelvételt a XXIII. János alatt megkezdett II. Vatikáni Zsinat (1962-65) hagyta jóvá.

Mindenekelőtt Magyarország mutatkozott nyitottnak és hajlandónak a kétoldali tárgyalásokra. Elsősorban azért, mert ki akarta húzni azt a tuskét, amelyet az 1956 novemberében a budapesti amerikai nagykövetségen menedéket kapott Mindszenty ügye jelentett a számára – mondta Casaroli, aki szerint Budapest szándékai akkor váltak egyértelművé, amikor engedélyezte, hogy magyar püspökök részt vehessenek a zsinat első ülésén. Casaroli első kelet-európai útja 1963 májusában ezért vezetett Budapestre, innen pedig Prágába.

A misszió kényes politikai vonatkozásai miatt a Vatikán úgy döntött: a bíboros utazzon inkognitóban. Casaroli a portréfilmben élete nagy kalandjaként idézte fel az akkor történeteket:

– Bécsben készültem fel az útra. Sok mindent meg kellett tanulnom. Mindenekelőtt nyakkendőt kötni, mivel az inkognitóhoz az öltönyviselő is hozzátartozott. A bécsi magyar nagykövetségen kaptam vízumot abba az útlevélbe, melyben édesanyám családi nevén szerepeltem. Egy rejtett zsebben vittem magammal a pápa Mindszentynek küldött levelét, amelyet éjszaka a párnám alá rejtettem. Később néhány fantáziadús újságíró a Vatikán 007-es ügynökének nevezett. Holott csupán arról volt szó, hogy a megbeszélések kényes volta miatt *minden módon el akartuk kerülni a nyilvánosságot.* A látogatás híre ugyanis félreértéseket, hamis reményeket keltett volna Magyarországon. Ennek ellenére egy külföldi tévéstáb megszimatozott valamit, s kamerákkal kivonultak a tárgyalásoknak helyt adó épület elé. Később tudtam meg, hogy a magyarok beöltöztettek egy hozzám nagyon hasonló alkatú férfit, s a tévések őt követték egész nap Budapest utcáin.

Casaroli elmondta: a meghatározó katolikus körök Keleten és Nyugaton is mereven szembehelyezkedtek azzal, hogy a Szentszék tárgyalásokba bocsátkozzék egy kommunista kormánnyal, mondván: mit lehet tárgyalni olyan rezsimmel, amelyek ideológiájukban hirdetik az egyház szétfűzését?

A párbeszéd legelszántabb ellenfele épp Mindszenty volt. XXIII. János részéről ezért számított rendkívüli tettnek a tárgyalások elindítása. *A pápa a reményt állította szembe a reménytelenséggel. Hitt Istenben és bízott az emberben – fogalmazott Casaroli.*

Az a magyar miniszter, akivel májusban – a pápa halála előtt néhány héttel – Budapesten tárgyaltam, egyszer csak így szólt: – Tudja, mi nagyra értékeljük ezt a pápát. – Nagyon örülök – válaszoltam. – Igen – folytatta, mert ő emberszámba vesz bennünket.

– A többi pápa is – mondtam. – Nem, nem. A korábbi pápák kommunistaként kezelték bennünket. Ez a pápa tudja, hogy kommunisták vagyunk, de azt is, hogy mindenekelőtt emberek.

– A magyarok rendkívül udvariasan viselkedtek velem. Az volt az érzésem, hogy megbíznak bennem. Tudták: nincs mit rejtegetnem, nincs mit titkolnom. Azért megyek, hogy őszintén beszéljek. Egyik tárgyalópartnerem meg is jegyezte: sokat tanultunk a vatikáni diplomáciától. Elsősorban azt, hogy nagyon kínos dolgokat is el lehet mondani anélkül, hogy megsértődne a tárgyalópartner. Erre azt válaszoltam: én jobban szeretek kellemes dolgokat hallani, még akkor is, ha megsértenek kicsit.

Casaroli budapesti tárgyalásai másnapján látogatta meg az amerikai nagykövetségen Mindszentyt. Felvezettek egy lépcsőn és a folyosó végén megpillantottam a bíboros sötét alakját – idézte fel. – Nem volt túl magas, ráadásul kissé hajlott háttal járt, mintha a vállát nyomta volna az aggodalmak terhe. A tuberkulózis láthatóan elhatalmasodott rajta. Tekintete gyanakvó volt, mintha azt kérdezte volna önmagától: vajon miért jött Casaroli ide?

Mindszenty nem beszélt olaszul, ezért kettejük párbeszéde meglehetősen akadozva folyt. – A bíboros egy olyan kevert latin nyelvet beszélt, amitől Ciceró foroghatott a sírjában. E furcsa kevert nyelven mondta: a kommunisták itt bent is mindent lehagynak. Láthatóan még az amerikaiakban sem bízott. Az időt olvasással töltötte, dossziékat állított össze. Mindvégig primásnak, s mint ilyen, az ország fejének tekintette magát. Ebben mélységesen hitt, s meggyőződése szerint ezért kellett személyes sorsával fizetnie – mondta Casaroli.

A mind intenzívebbé váló párbeszéd nyomán a Vatikán szeretne volna elérni, hogy – a volt prágai érsek, József Beran 1965-ben történt kiszabadulásához hasonlóan – Mindszenty bíboros is visszanyerje szabadságát. (Beran 1948-tól hol házi őrizetben volt, hol internálták.) Beran elfogadta, hogy lemond a prágai érsekségről és elhagyja Csehszlovákiát.

Mindszenty azonban nem volt hajlandó ilyen lépésre. Azt akarta elérni, hogy az amerikai kormány az ő ügyét felhasználva, gyakoroljon nyomást a magyar vezetésre a vallásszabadság visszaállítása érdekében. Washington azonban elhárította magát ettől, s immár a Vatikán számára is mind sürgetőbbé vált a diplomáciai megoldás. Casaroli szerint ezt egy félreértés nehezítette. VI. Pál pápa ugyanis azt üzenté Mindszentynek: *Őn érsek volt, és az ma is.* Mindszenty ezt úgy értelmezte: *Őn érsek volt és az is marad.* – A mindig rendkívül körültekintően fogalmazó VI. Pál aligha tehetett ilyen ígéretet – közölte Casaroli.

A pápa 1971 novemberében levelet írt Mindszentynek, amelyet Casaroli a „tisztelet és udvariasság stilisztikai mesterművének” titulált. Ebben VI. Pál „*egy újabb áldozatot*”, az érseki címről való lemondását kérte. Mindszenty nagy tisztelettel, de legalább akkora határozottsággal utasította vissza a pápai kérést. Az újabb levélre megismételt *nem* volt a válasz. VI. Pál ekkor kényszerült a „fájdalmas, de elkerülhetetlen döntésre”. *Az esztergomi egyházmegyét vezető nélkülivé nyilvánította.*

– Nyomasztó lépés volt, s megértem, hogy felkavarta a közvéleményt – fogalmazott Casaroli. Azt is elmondta azonban: *a Szentszék abban volt érdekelt, hogy az egyház minél több lehetőséget kapjon, s fokozhassa társadalmi jelenlétét.* – *Két dolog között választhatunk. Vagy folytatjuk a szembenállást, vagy valamiféle gyakorlati megállapodásra jutunk.*

A film sajtóbejelentőjén Achille Silvestrini bíboros hoztátette: – A történelem bizonyítja majd be, hogy a keleti politika segített átjutni a hosszú alagúton. A Vatikán aggodalom nélkül várja, hogy egyszer megnyíljanak a kelet-európai titkos archívumok.

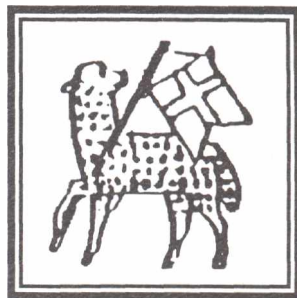
Róma, 1996. január.

Nagy Csaba

Átvéve a Népszabadság 1996. január 26-i számából.)

A Vatikán keleti politikája minket, protestánsokat is érdekel, nemcsak a Népszabadság olvasóit. A Magyar Kurír két legutóbbi számában (A MRKE felhívatalos lapja 1996/52 és 53. száma) két rendkívül érdekes interjú jelent meg dr. Török József professzorral és Szőke János szaléziánus atyával. Átvett cikkünkkel nem kívántunk a testvéregyház belső ügyeibe beavatkozni.

A teológia szomszédságában

A háttér kész krimi

A rangos kutatóintézet tudományos főmunkatársa – negyvenegynéhány éves özvegy – *öngyilkossági kísérlete* csaknem sikerült: fia az utolsó félórában érkezett hozzá, amikor sürgős gyomormosással még meg lehetett menteni. A rendkívül különös azonban az volt, hogy *nem tudta megmondani, miért akart megválni az élettől!* A megyei kórház pszichiátriai osztályán minden orvosi tanácsot megfogadott, de két hét múltán is csak lézengett-vegetált, szinte sorvadt. Jöjjön hát az egyéni pszichoterápia, hiszen ismeretlen forrású *depressziója* szemlátomást ott ült a nyakán!

Férje hét évvel azelőtt halt meg, feleségében nagy úrt hagyva maga után. Addigi társaságuk az özvegyet csak a veszteségére emlékeztette, de gyér rokoni kapcsolatait is mind jobban elhanyagolta, úgyszólván módszeres következettséggel *elvágtott minden szálát maga körül*. Korábbi templombjárása helyett a temetőbe zárandokolt szinte minden héten. *Kizárólag a fiáért élt és dolgozott, „ne érezze meg az apja hiányát”* jelszóval. *„Egycsatornásra” szűkült le az élete* másfél év alatt. Önmagát messzemenően elhanyagolta, még csak egy melegebb téli cipőt sem vett magának, fiát viszont méregdrága sportfelszereléssel is ellátta, tejbén-vajban füröszttötte, öt nevezve ki élete egyetlen értelmévé. A különben kiváló intelligenciájú asszony ennek veszélyesen túlzó voltát – *„magánapáca” lett a gyerekbálvány szentélyében* – nem vette észre, pedig az efféle *„agyonsegítéssel”* mások iránt aránytalan elvárásokat melengető álfelnőttet lehet nevelni, aki aztán nem is tud megenni később sem anyai vagy pótanjai tojogtatás nélkül. S arról még nem is szóltunk, hogy *egy anyának is lehet személyes élete*, sőt ez a normális, kivált ha már rég nem apróság a „gyermekecskéje”.

Életerős fia azonban egészséges értelemmel igyekezett kiszabadulni ebből az üvegházi klímából, olyannyira, hogy

húszévesen egyszer csak bejelentette: megnősül. Az anyai aggályok lepergették róla. A „károsult” holtápadtan állta végig az esküvőt, mint aki *másodszor is elvesztette a számára legfontosabb férfit*. De akkor legalább hetenként egyszerű nála ebédeljenek! Ment is ez egy ideig, de akkor fellázadt a menyecske, nem is csupán a kényszerment miatt, hanem mert – benyomása szerint – az anyósa őt levegőnek nézte, fiát viszont jószereivel „lenyelte magának”. Engesztelő pótlátogatásra fia egy vasárnapi időpontra jelentette be magát. Ekkor történt az önvessztési kísérlet.

A pszichoterapeutának ismételten feltűnt a beszélgetések folyamán, hogy a páciens, aki erős dohányosnak bizonyult, minden esetben milyen aggályos műgonddal nyomta el cigarettájának a tüzét, holott az a hamutartóban úgyszólván okozhatott volna bajt. Jobbról-balról szinte fizikai erőfeszítéssel „gyilkolta” a tüzet, mintha az minden próbálkozásnak ellenállt volna, s úgy kellene megfojtani, mintend beleadva. Csak nem szimbólum ez, mellyel a beteg *tudtán kívül* jelét adja, hogy mi is az ő baja? *Miféle „tüzet” iparkodik elnyomni magában?* S ki ellen? És itt eszébe jutott az a szakkérdés, amelyet érthetetlen önkétség esetén hasznos lehet „hátha” alapon föltenni (persze nem közvetlenül az érintetteknek): *Ki helyett akarta önmagát eltávolítani a világból?* Pontosabban: eredetileg kinek szólt volna ez a halális agresszió, ha a páciens fejlett erkölcsi érzéke nem állja útját? Még ha így a morális gátról magára az indulatgazdára zúdult is vissza a gyilkos hullámhegy. Bár az sincs kizárva, hogy a beteg tudattalanja inkább segélykiáltást produkált, sőt – szintén tudattalan tendencia műveként – időzítébe a pontosan „jókor” érkező fiúnak szóló *szemrehányás*: *Látod, te hűtlen, mit tettél velem?* – egy vadidegen nő kedvéért ott hagyta szülőanyját, aki pedig minden jóval önfeláldozóan elhalmozott! –

S emellett szól a már-már *esztelen mértékű „túlseretés”*, amelyben az elfogulatlan szemlélő kénytelen észrevenni a lekényerező, magához láncoló jelleget. Hiszen a valóban önzetlen, józan szeretet nem ilyen!

Az önmagával szemben egyelőre gyanútlan özvegy *álmainak analízise* eközben értékes utalásokat hozott felszínre, melyek révén fokozatosan belátást nyert addig teljesen homályos emocionális világába, ami egy logikai szemléletű, magas képzettségű nőnél igen nagy szó. (Büszkesége is akadályozhatja.) Egyre több fény sugar esett az addig mélyen rejtett indulati valóságra, olyan „anyagból”, amelyet nem valaki más álmodott önkényesen a páciensnek, hanem amit saját lelke produkált, s amelyhez szintén az ő képzetársításai szolgáltatták az értelmezési irányfénycet. Kizártnak volt tehát tekinthető minden olyan föltevés, amely az orvos „kitalációjának” minősíthette volna az álmok magyarázatát.

Kezdett összeállni a belső dinamikum mozaikja, s viszonylag nagyon rövid időn belül, a negyedik analitikus órában jött a drámai megvilágosodás, de ezt megelőzően a páciens elfojtott indulatai úgy „jődögéltek” elő, mint Beethoven Fideliójában a kazamaták rabjai a napfényre. *Az özvegy rendkívül nagy bátorságot* tanúsított önmagával szembenézve. *„Tulajdonképpen a menyemet, mint vetélytársnőmet akartam volna eltenni láb alól, de mivel ez bűn, elegánsabb az önpusztítás, mely ha nem egészen sikerül, hatásosan zsarolhatja a fiamat, s akkor mégiscsak több juthat belőle nekem”* – így hangzott volt a tömörített önvallomása. Bármilyen *konfliktusban* sokan mások önámításai láncán maradnak, vagy valamiképp *megszöknek az önmegismerés egészséges fájdalmai elől*, ami a jövőre nézve kész átok – hitéletüknek, közösségüknek is! Öngyilkosjelöltünk letörtségét, életuntságát elfújta a szél, mond-

hatni megújultán távozott. De a küszöbön még kissé fáradt mosollyal visszaneézett: „Hát ez kész krimi volt...” Mire gyógyásza: „Igen ám, de ha itt elkapjuk a gyilkost, az áldozat elkezd föltámadni.”

*

Szerkesztőnk kérésére adok közre pszichikus zavarokkal kapcsolatos anyagot –

ez esetben csekély mértékben módosított részletet „Hatalmas belvilágunk” tervezett című, előkészületben lévő könyvemből. E cikknél bizonyára hamarabb lát nyomdafestéket az Európa Kiadónál az „Álom és lelkiismeret” című tanulmánykötet. Az érdeklődőknek „Álmaink barlangvilága” (Akadémiai Kiadó, 1995) elég bőséges irodalmi utalásokat is tartalmaz, Gyökössy

Endre könyveiről nem is beszélve. Senkit ne tévesszen meg a lélektanellenes állászat aknamunka! Főként a feltűnően rámenős és fölényes „főkegyesek” kínosan elfojtott mélyvilága tartalmazhat a fentieknél jóval „kriminálisabb”, fortyogó problematikát.

Dr. Bodrog Miklós

BÁLINT ÉVA:

Az idősgondozás speciális problémái

Az idősgondozás a szociális munkának az a területe, ahol a koránál fogva önmagát önállóan ellátni nem tudó embernek nyújtunk különböző szintű segítséget. A segítségnyújtás módjának ideális esetben a rászorultság szintjével kell összhangban lennie. A „különböző szint” itt nem az anyagiakhoz mért szolgáltatást jelenti (sokágyas szociális otthoni szoba vagy önálló apartman), hanem az idős ember egyéni rászorultságának megfelelően nyújtandó segítséget, – a törődésnek azt a minőségi szintjét, amelyet csak a tökéletes anya-gyermek kapcsolat színvonalában lehet meghatározni. Ha ez a kapcsolat helyes, a gyermek nem él át kiszolgáltatottságot, nem „gondozott”-ja a szüleinek, hanem gyermeke, s mint ilyen, a legtermészetesebben fogadja a tőlük jövő segítséget, gondoskodást, melynek formája az életkor függvénye. Természetesen más és komplikáltabb a helyzet az idős, segítségre szoruló embernél, de az idősgondozás színvonalával kapcsolatos elvárás is az, hogy következményképpen ne alakuljon ki pejoratív értelmű gondozó-gondozotti viszony, *kiszolgáltatottság*.

A segítségnyújtás szervezeti formája – a családban való gondozástól kezdve (mely bár kívánatos, a mai körülmények között sajnos egyre nehezebben kivitelezhető) a házi gondozáson, napközi otthonon, gondozóházakon keresztül a speciálisan e célra épített otthonokig – sokféle lehet. Vannak, akik meg tudják fizetni a háromműszakos házi ápolást, vagy a magas színvonalú idősök otthonába kerülést, de sokan vannak, akik a legnagyobb elesettségben sem jutnak segítséghez, vagy csak igen alacsony színvonalúhoz. E jelenség mögött azonban nem csupán személyi és anyagi feltételek égető hiánya áll (az is), hanem az idősgondozás speciális nehézségei, amelyek egy része magában az idősben, az idős korban rejlik.

A segítségnyújtás akkor ér célba, ha azt el is fogadják. Úgy segíteni pedig, hogy az elfogadható legyen, csak akkor tudunk, ha ismerjük a segítségre szorulókat, és ha felismerjük a valóságos szükségét. Ezért *ismerni kell az idősgondozásban munkálkodóknak is magát az idős embert, az idős kor sajátosságait, korlátait és lehetőségeit, az öregség velejáróit*.

A következőkben – a teljesség igénye nélkül – vizsgáljuk meg az idős kornak a mai időkben *jellegetes néhány problémáját*, melyet a segítségnyújtás során szem előtt kell tartani.

Az idős kor, mint életszakasz

Az emberrel foglalkozó tudományok (fejlődéstan, pszichológia, pedagógia stb.) az emberi életet különböző szakaszokra, korokra osztják. Ezek a felosztások különböző finomságúak és eltérőek lehetnek az egyes életkorok meghatározásában (gyermek-felnőtt-idős, vagy csecsemő (0-1), kisdéd (1-3), gyermek (3-14), serdülő (14-18), ifjú (18-35), felnőtt (35-55), idős (55-). A leginkább *vitatott időpont az idős kor kezdete*. És ezt nem is lehet határozottan leszögezni, mert igen nagy eltérések mutatkoznak az egyes egyénekben ugyanazon történelmi korban belül is. Nem beszélve arról, amikor különböző törté-

nelmi korok „idős” embereit hasonlítjuk össze. Elegendő sokszor csak szüleink családi albumát fellapozni, és megfigyelni a századforduló 40-50 éves emberét és a mai hasonló korút. Szinte nemzedéknyi különbség tapasztalható. Nem valószínű, hogy ez csupán a kozmetikumok csodája!

Még korábbi korokra visszatekintve, az ellenkezőjét is tapasztalhatjuk: a kitolódott, hosszan tartó életkort. (A hihetetlennek tűnő többszáz éves bibliai ősokeket túllépve, gondoljunk Ábrahámra, akiről az van feljegyezve, hogy 175 évet élt, és mikor Izsák nevű gyermeke született száz éves korában, maga és felesége is kételkedve tekintett „élemedett” korára.)

Mindezek a tények annak a szemléltetésére szolgálnak, hogy milyen nehéz az idős kor kezdetét meghatározni. Saját idősothtoni tapasztalatom szerint is *lehet a 70 éves ember „öregebb” mint a 90 éves*. Egy azonban biztos – ha csak fiatalon meg nem hal – hogy *előbb-utóbb bekövetkezik az öregkor*. Hiszen maga az öregedés már születésünk után elkezdődik, és tart az öregség felé. Egy érdekes, nagyon jellemző ellentmondás figyelhető meg: *általában mindenki hosszú életre vágyik, de senki nem akar „öreg” lenni*. S itt jutunk el ahhoz a problémához, mely meghatározója lehet az idős kor milyenségének:

Készülés az „öregség”-re

A legtöbb, később részletezendő probléma arra vezethető vissza, hogy egyáltalán nem, vagy csak későn készülünk az idős korra. Minden egyéb életszakaszban tudatosan várjuk a következőt, és készülünk rá: „Óvodás leszek”, „iskolás leszek” „kilépek a nagybetűs Életbe” stb. mutatják a tudatos készülést, felkészítést tényét. Aztán ez a folyamat egyszerűen abba marad, éppen akkor, mikor talán a legnehezebb és legdöntőbb, a befejező kor következik. *Nem szokás az idős korra készülés. A könyörtelenül jelentkező jelzések sokakat menekülésre készítenek, szembenézés helyett. Az ilyen módon „öregedő” idős kora valóban nehéz, váratlan lesz, hanyatló korszakká válik. Érett készüléssel viszont „koronájává” lehet az életnek: a betakarítás (és nem eltakarítás!), gyümölcszedés nem könnyű, de értékes, szép időszakává. Minden korábbi életszakasz vetése ide érik be, ezért az idős kor meghatározói, megalapozói a korábbi életszakaszok (Aki vet a testnek...).*

Az élet „értelme” az idős korban

Az idős korra való készülődés sokszor azért nem könnyű, mert olyan kérdéseket hoz felszínre, amelyek komoly megválaszolása a korábbi életszakaszokban még elodázható volt. Az *„élet értelme” kérdésének megválaszolása ebben a korban már nehezen adható meg neves, vagy annak tűnő földi célokban*. Itt válik igazán nagy értékűvé, vagy komoly hiánnyá a hit, az örökélet reménye, mely egyedül képes arra, hogy felismerje az idős kor értelmét és értékét. *A Biblia ajándékként beszél a hosszú életéről*. A hívő ember ezért nem rettegve gondol idős korára, hanem bátran szembenéz a távolabbi célt látva, ezzel

a kihívással is. A hit nélkül valók, nem találva értelmét ennek az életszakasznak, megriadnak terheitől, s igen gyakran menekülnek előle (gondoljunk az egyre inkább előtérbe kerülő „halálhoz való jog” divatos elméletére). Az idősokkal foglalkozó segítőknek nagyon fontos tudni, hogy gondozottja hogyan küzdött meg ezzel az alapvető kérdéssel. Természetesen az tud csak segítséget nyújtani, aki maga is megvívta ezt a harcot.

A következőkben néhány olyan konkrétabb problémáját nézzük meg az idősgondozásnak, melyek általánosan jellemzőek, de végső soron összefüggésben vannak az előzőekben tárgyalt két alapvető problémával.

Az idős kor jellegzetes problémái:

– Nagyon sok idős ember gyötrődik *feleslegesség-tudatban*, élete látszólagos értelmetlenségében. „Minek is él az ilyen ember?” „Nem kellek én már senkinek!” „Csak bajnak vagyok ezen a világon!” Ilyen és hasonló mondatok jelzik, hogy az élet értelmének fokmérője a világi hasznosság. Valóban általános velejárája az idős kornak a fizikai és szellemi teljesítőképesség csökkenése, néha olyan mértékben, hogy nem csak hasznára nincs környezetének, hanem még terhet is ró rá. Hogyne jönne a keserű gondolat. „Mi értelme ennek az egésznek?” Megfigyelések szerint a *nyugdíjba vonulás sok esetben társul hirtelen, gyors öregedéssel, lelki összetöréssel*. „Már nem vagyok fontos!”

Sokat tehet a család vagy közösség, melyben az idős ember él, annak érdekében, hogy ezt a depressziós hangulatot elhárítsa. A segítés mértékének helyes megtalálása nagyon fontos. *Ne csináljuk meg azt, amit az idős maga is meg tud tenni, ne kényszerítsük passzivitásba!* „Mama, maga csak üljön le” stílusban, vagy talán sokkal tapintatosabban és finomabban, nagyon is segítőkészen, de egyformán sokat árthatunk, ha ott is segítünk, ahol nem kell. A másik, még fontosabb tényező a segítő, a család vélekedése erről a kérdéstről. Igen sokszor súlyosbítja a helyzetet, hogy a környezet is azt sugallja: „csak teher vagy”.

Hála Istennek, *vannak idős emberek* – ha kevesen is, – *akik megtalálják helyüket idős korban is, és áldására vannak környezetüknek, sokszor tehetetlenül is.* (A nagybeteg idős néni vigaszt nyújt, reménységet önt az elkeseredett ifjúba). – Igen komoly gondja az idős kornak a *magányosság, az egyedüllét*. Az öregedés közeledtét jelzi általában az az objektív tény, hogy egyre többször kell temetésre menni, egyre ritkul a család, a barátok, ismerősök köre.

Megdöbbenően egyedül tudnak maradni egyesek idős korukra. A házastárs elvesztése olyan komoly próbatétel lehet egyes idős emberek számára, hogy a magára maradt fél nem bírja elviselni magányát, egykettőre követi előrement társát.

A magányosság problémája is gyakran ellentmondásosan jelentkezik idős emberek életében. Panaszkodnak az egyedüllét miatt, ugyanakkor semmit sem tesznek ellene, sőt, ha van is lehetőség közösségre, akkor is izolálódnak, visszahúzóda szobájuk magányába. (Idősek otthonába jelentkezők egy-egy szobáigénye.)

– Az elszigetelődés, visszavonulás háttérben okként gyakran húzódik meg a *fizikai állapot romlása*. Sok időst kerget magányba a hallás romlása, melyet először észre sem vesz. Majd amikor kellemetlen élményekkel társulva, felfedezi, először székelyi, rejtegeti, aztán passzivitásba vonul miatta. Ugyancsak erre készíti lelassult, bizonytalanra vált mozgása, remegő keze (nem tudok már szépen enni, nem megyek közösségbe). *Székelyi erőtlenségeit, „képtelenségeit”, s bár valójában fél az egyedüllétől, mégis azt választja.*

A fizikai gyengeség elfogadására is készülni kell. Nem lehet egyik napról a másikra tudomásul venni, hogy már nem képes a szoba rendjét, tisztaságát egyedül megteremteni, a személyes dolgokat és ügyeket egyedül elrendezni, hanem *segítségre szorul*. Nagyon nehéz olyan idős embert gondozni, aki

mindig követelőzik és kiszolgáltatja magát, de még nehezebb az olyant, aki nem hajlandó elfogadni kialakult korlátait, és a segítséget. *Elfogadni is tanulni kell!* Sokszor inkább leplezi a rászorultságát, mint hogy elfogadja a segítséget. Nagy tapintatra van szükség a segítő részéről, hogy ott is segíthessen, ahol ösztönös az elzárkózás. (Tisztálkodás pl.)

Az idősnek át kell élni, *fel kell dolgozni ezt az állapotot*, amely sokszor a külső szemléletben is reménytelenséget szül. Szemléletes példája ennek a Prédikátorok könyve egyik részlete, ahol Salamon nagyon szép képekben, de reménytelen hangvételben írja le az öregedést. (Prédikátor 12.)

Ugyanezt a témát Pál apostol a feltámadás reményében már egész más megvilágításban, pozitív hangvételben tárja elénk: „Ezért tehát *ne csüggedünk!* Sőt, ha külső emberünk megromlik is, a belső emberünk mégis megújul napról-napra. Mert a mi pillanatnyi kis szenvedésünk minden mértéket meghaladó nagy, örök dicsőséget szerez nekünk, mivel nem a láthatókra nézünk, hanem a láthatatlanokra... Tudjuk pedig, hogy ha földi sátorunk összeomlik, van Istentől készített hajlékunk, nem kézzel csinált, hanem örökkévaló mennyi házukunk!” (2Kor 4,16-5,1) Vagy: elvettetik romlandóságban, feltámasztatik romolhatatlanságban. A testi erőtlenség elhordozására erőt ad ez a reménytelni „továbbállítás”.

Még egy – ma nagyon jellemző – problémája az idősgondozásnak, hogy *a nemzedékek nem élnek együtt*. A gyermeknek alig van módja megismerni az időst, nem lát példát – vagy csak rosszat – az időssel való bánásmódra. Nem tanulhatja meg tisztelni az időst, és nagyon sokszor nincs példa a 4. parancsot bemutatására. Nem éli át az elválast, a nagyapa, nagymama elbocsátását, halálát sem.

Befejezésül két mondat tömören arról, hogyan lehet szembenézni az idős kor és ezzel együtt valamennyi életszakasz befejeződésével:

„A por visszatér a földre, olyan lesz, mint volt” ... „Igen nagy hiábavalóság!” – mondja a prédikátor, ha csupán a testre nézünk. „Teljes a diadal a halál fölött!” Halál, hol a te diadald? Halál, hol a te fullánkod? „De hála az Istennek, aki diadalt ad nekünk, a mi Urunk Jézus Krisztus által!”

Az idős, aki így tekint a befejezésre, *ádvntet ünnepel*.

Elhangzott a Félé-sorozatban. Vö. Lelkipásztor 1996/2. sz. 80. lap

Közös gondunk

Egy római katolikus *asszonytestvérünk*, aki papfia asztaláról veszi és bele-bele olvas a Lelkipásztorba, *küldte be* lapunkhoz a következő imádságot, amit ő és vele együtt sokan mondanak rendszeresen a „hivatásokért”, – ahogyan ő írja „hogy adjon az Egyház Ura nálunk is újra több papihivatást”.

A nálunk használatos *vocatio* római kifejezésformája ez. A *paphiány* ma Magyarország aggasztó méreteket ölt a római egyházban, csakúgy, mint a Föld több pontján. Nálunk is egy-két évig még nyilván nemesak püspököknek okoz fejfájást, hanem a lelkész nélkül élő gyülekezeteknél is. Talán nálunk is többen, rendszerebben kellene imádkozni panaszokdás helyett, beleértve, hogy fiatal nemzedékünkben valóban szolgálatra elhívott fiúk és leányok legyenek. Ezt mi ugyan lemerni nem tudjuk, de amikor a gyülekezetbe kikerülnek, nyilvánvaló lesz. Énekeskönyvünk imádságos részében több olyan imádság található, amit gyakrabban kellene használnunk (különösen a 735. oldalon található)!

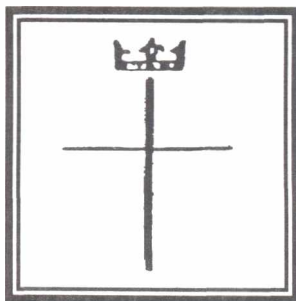
A beküldött imádság szövege a következő:

Urunk adj jó papokat nekünk, ne olyanokat, akiket megérdemlünk;
– akik hivatásuk fenségét átérzik, és azt nem saját fényüknek tekintik...;
– akik Neked szolgálni szeretnének, és nem uralkodni akarnak helyetted...;
– akik a Te igazságaidat hirdetik, és nem saját igazságaidat terjesztik...;
– akik a Te akaratodat kutatják, és nem a sajátjukat erőltetik ránk...;
– akik nem szégyellnek mindenütt Rólad beszélni, de tudnak tapintatosan hallgatni magunkról...;
– akik nem akkor nyugtalanok, ha miattad őket éri bántás, hanem amikor miattuk Téged ér ócsárlás...;
– akik hiszik mindazt, amit tanítottál, és azt nemesak velünk akarják elhítenni...;
– akik nem velünk versengve gyűjtik az anyagiakat, hanem velünk együtt járnak a görögnyöcs útakat.

Végül Urunk, engedd megérteni, hogy ők is csak emberek és ők is minél jobban megértésük: mi bennük keressük jószágos Arcod fényét!

Hadd egészítsük ki néhány mondattal (Énekeskönyvünkéből):
Engedd meg Uram, hogy lelkipásztoraid élete megéreztesse velünk hogy Téged választani megtiszteltetés, Neked szolgálni gyönyörtetés, Érted élni boldogság, Veled még szenvedni is jó...

Két különböző forrás, de ugyanaz a lelkület! Köszönjük az imaközösséget!

Hála – panasz – kérés

– Egy diakonisszatestvér szól lelkészekhez –

Tudom, hogy nem igazán illet az írás joga a Lelkipásztor folyóiratba. Lehet, hogy írásom sem felel meg a lap követelményeinek, mégis hozzáfogok. Bár, amit most szeretnék megírni, már sokszor elmondtam itt-ott, ahol erre alkalmam nyílt. *Soha nem volt visszhangja.* Figyelemre sem méltatták. Az Úr tudja miért, de én azért csak mondom, írom nem csak magamért, hanem különösen diakonissza testvéreimért is.

Szeretném köszönetemet, köszönetünket, panaszomat, panaszainkat, kérésemet, kéréseinket leírni, amelyek különösen evangélikus lelkészeinkhez szólnak.

Köszönöm az Úrnak, az én Uramnak és Megváltómnak, hogy evangélikus egyházunkban lehettem, lehettünk diakonisszák. Köszönöm, hogy ennek az egyháznak a teológiáján, tanításán növekedhettünk, erősödhattunk és ebben szolgálhattunk. Másutt is kaptam életem folyamán jót, elfogadhatót, áldást jelentőt, – de ez mindig az enyém volt, ez volt az édes, a kívánatos. Ezért gondolok hálával püspökeinkre, lelkészeinkre, – azokra, akik közül sokan már nem is élnek, és akik még itt vannak közöttünk.

Hálával gondolok igehirdetéseikre, a beszélgetésekre, vagy amit a Lelkipásztor hasábjain kaptam tőlük, a „műhelyekből” előhozott vasárnapok, ünnepek előkészítőire. Sok segítséget adott a felkészüléshez. Jó volt tudni, hogy ugyanaz a textus hangzott kis templomokban és nagy gyülekezetekben szerette az országban, bizonyosan nem egyformán, de mégis egy alapon állva. Ennek áldását különösen is érzem, hiszen mint gyülekezeti diakonissza testvér, sok, nagyon sok alkalmam volt istentiszteleteken, biblióórákon a bizonyosságtételre, immár közel hatvan éven át. Talán ez a magyarázata annak is, hogy miért éppen én írom most mindazt, ami a győri diakonissza testvéreknek

éppúgy szomorúság, mint nekünk, *Fébéseknek.*

A panaszunk: – gyakran éreztük és érezzük még most is, hogy *mostoha gyermekek vagyunk!* Miért? Szükség van-e egyáltalán diakonisszákra? Helyes-e ezt az életformát követni, ezt újra most meghonosítani egyházunkban? Helyes-e ezt ma építeni és támogatni? Gyakran tapasztaltam meg ezeknek a kérdéseknek a feszült hátterét. Mi pedig töretlenül és a nehézségek között is boldogan vallottuk, hogy *az Úr hívott el* és ő rendelt szolgálatra. Zsoltárversekkel tudtuk kifejezni, ami bennünk volt. „Teljes öröm van Tenálad! Jobbodon gyönyörűségek vannak örökké. Csordultig van poharam.”

Mostohagyermeknek érezzük magunkat, akiket csak megtúrnek. Mivel indokolható az a tény, hogy az Erdélyből diakóniai tanulmányokra, gyülekezeti diakóniai szolgálatra jelentkező leányt illetékes helyen a református Tábita egyesülethez utasítanak, mondván: egyházunkban nincs ilyen képzés! Pedig van, már évek óta van, három éves stúdium, teológiai, egészségügyi, idegennyelvi képzéssel, német tanulmányút lehetőségével! Mind a mai napig nem történt meg az itt végzett munka elismerése. Tábita tud adni bizonyítványt, mi nem, hiába kértük többször is.

A kiskőrösi volt Fébé-ház ára – tudomásom szerint – beépült az akkor épülő Teológia épületébe, mivel a diakonisszák vagyona az egyházra szállt. Nem lehetne most ezt visszakapni, legalább erkölcsi-jogi támogatás formájában?

Mi, diakonisszák, egyszerűen éltünk és boldogan szolgáltunk, ki itt – ki ott, ki ezt – ki azt. *Testvérek, voltunk és ez a testvériség is csodálatos volt.* Ha valaki nem értett meg minket, életformánkat nem tudta elfogadni, útjára engedtük, mi pedig mentünk tovább. A szétszóratás

és a hosszú negyven esztendő csak igazolta számunkra, hogy az egyház nem tud vállalni értünk sem anyagi, sem hordozó, védelmező segítséget. *De az Úr nem hagyott el bennünket.* Hogy az Úrtól volt elhívásunk, abban is látszik, a férjhez mentekkel is testvérek maradtunk, nem jött létre köztünk szakadás. Mert valóságos lelki kapcsolat van köztünk. Sokat gondolkodtunk, beszélgettünk egymás közt, *hol vannak a mai fiatalok?* Az Úr talán most másképpen akarja a szolgálatot végezni? Mi is tudjuk, hogy változtak a körülmények, ezt igazolja német, finn stb. testvéreink példája is. Ma újabb formákat is keresnünk kell, ezt tudjuk mi is, de meggyőződésünk, hogy a diakonissza szolgálatnak ma is éppúgy megvan a létjogosultsága, mint régen. Mert bizonyos szolgálatot a gyülekezetekben ma is csak teljes odaszánással lehet ellátni. Egyébként voltak jelöltjeink, többen, mint sokan gondolnák, de elmentek, mert nem is voltak mindig alkalmasak, de leginkább azért, mert nem tudták vállalni a jogi bizonytalanságot! Tanulnak valamit, amiről aztán évek munkája után nem kapnak bizonyítványt.

Mondogatják, halljuk mi is: – *most mások az igények, a törekvések.* Fiatalok számára más célok vonzóak. Ami engem szorongat, hogy mintha egyházunkban is ezek a vélemények erősödtek volna fel. Ezt régen nem hallottuk. Talán következménye ez annak az ugyancsak mind gyakrabban hallható vélekedésnek, amely megkérdőjelezi Isten parancsolatainak komolyan vételét. A drága szabadság, – ma sok helyütt szabadsággá alacsonyodott! Mivé lett a családi élet? Vagy a gyermekek nevelése, ami pedig elsősorban fontos és Isten szerint való. Az a fa szép és egészséges, amelynek egészséges gyökérzete elegendő tápanyagot talál. Isten országa kicsiny mustármagból növekvő fa, sok-sok ággal, ahol a leglombosabb, az

égi madarak ott fészkelnek, oda menekülhetnek, ott a védelem. Ha egy ágra nincs szükség és levágjuk, a másik aránytalanul fog fejlődni mellette. *Fáj, nagyon fáj egyházi emberektől ezt hallani: ránk diakonisszákra nincs szükség.*

Nem szeretném azonban, ha panaszunk nagyobb lenne mint hálánk!

Kérésünk ez: szeretnénk ha gyülekezeteinkben lelkeszeink tennének valamit azért, hogy ez az ág, amely olyan sok jó gyümölcsöt termelt már lelkiekben és anyagiakban is – ne levágott, halálra ítélt ág legyen, hanem azon új rügyek, hajtások fakadjanak! Lehet ezért imádkozni is, de lehet az ügyet ismeretelni, bemutatni is. Amiről a mai keresztyén leányoknak nincs tudomásuk, azt nem is fogják választani. Ha méltó módon, szükséges mértékben minden gyülekezetben köztudomású lenne a diakonissza szolgálat, talán más lenne a helyzet. Hátha Isten ma is megszólítana fiatalokat és újra elhívna erre a szolgálatra! A friss, megújult diakonissza munka által tisztulhat, gyógyulhat a fa többi ága is. *Útmutatónk napi imatárgyai között a szerdai napon ajánlott témák között van egy az anyaházakért is mondanó imádság.*

Akik irántunk netán ellenszenvet hordoznak szívükben, esetleg gyarlóságainkat, hibáinkat nem tudják feledni, azoknak csak annyit: biztosan igazuk van, hisz mi sem vagyunk tökéletesek. Kegyelemre szoruló emberek vagyunk mi is, akik azonban a naponta megújuló kegyelemről is szeretttünk volna mindig bizonyosságot tenni. És kérjük, bocsássák meg hibáinkat, mulasztásainkat!

Szeretnénk, nagyon szeretnénk, ha újra látnánk magunk körül fiatalokat, akik engedve a hívó szónak, a diakonissza szolgálatot élethivatásul választják. Mi nagyon boldogok voltunk Urunk szolgálatában és hordozó szeretetében. *Ha ma kellene újra döntenem, újra ezen az úton indulnék el.*

Nem lehet véletlen, hogy Isten akkor adott lehetőséget az újra induláshoz, amikor még mi élünk, vagyunk, anyaházi testvér-család. A hamu alatt még ott a parázs, csak új ágakat kellene rárakni, és a Lélek szele lángra lobban-taná, mert Istennél nincs lehetetlen.

Az Úr igéjét, az évi igét, mi is boldogan magunkénak érezzük: *Szeret az Úr, azért nincs még végünk, mert nem fogyott el irgalma.* Hűséges Urunk áldását, megújító, megtisztító kegyelmét kérem és kérjük mi mindannyian Evangélikus Egyházunkra, vezetőire, minden tagjára. Kívánjuk és kérjük, hogy teológus hallgatóink a felkészülési időt jól tudják kihasználni, és az evangélium hirdetése mellett kötelezzék el magukat.

Fájdalmas hallani a hivektől, hogy például éppen az evangélikus rádiós és televíziós műsorok tetszenek nekik a

legkevésbé, – sok az információ és kevés az örömhír Isten bűnbocsátó kegyelméről. Kevés bennük Isten Igéjének biztató, vigasztaló, tanító ereje. Éppen nálunk, akik az Ige egyházának tartjuk magunkat, éppen a mi műsorainkból hiányzik az erő, pedig milyen missziós lehetőséget kaptunk!

Erős vár a mi Istenünk!

Imádkozó szeretettel

Csapó Margit
ev. diakonissza testvér

Kiskörös

Ui.: valamit még le kell írnom, ami ugyan személyes, de számomra lényeges. Istennek hála, *Kiskörösön, ahol ke-*

rek ötven éve szolgálhatok, mind az öt lelkészünkkel diakonisszaként is Krisztusban élő kapcsolatban van... Noha ilyen „ideális” körülmények között élhetek és szolgálhatok, mégisincs senki, aki indulna, érdeklődne. Talán nem volt az életem elég vonzó? Bizony, meglehet. De az is igaz, hogy ehhez a szolgálathoz több kell a vonzó életnél vagy rábeszélésnél. És ez a több hiányzik most nagyon, jobban, mint bármi más.

Mindezek ellenére, amit az Úr akar, azt megadhatja és véghez viheti. És az Ő hívásának nem lehet ellenállni, legalábbis nem tanácsos. „Urunk kérünk, küldj munkásokat aratásodba!”

„Nem tettek különbséget...”

– Hozzászólás Bonnyai Sándor cikkéhez –

A *Lelkipásztor* 1996/1. számában a Fórum rovatban egyetértve olvastam Bonnyai Sándor vészharang-kongatását. (Együtt kongattam vele az *Evangélikus Élet* 1995. október 29-i számában. *Requiem* című cikkemben.) Kifogjuk a vitorlából a *pneuma hagion* szelét, ha nem tanítjuk világosan: „Szívünk készítsd el, hogy feddéseiddel könnyen ne játszunk, idején megtérjünk...!” (Ev.Ékv. 52,5.) *Hogyha nem prédikáljuk, hogy a földi életben, míg érzékiszerveink és elménk által felfoghatjuk Isten szavát, itt kell rossz utunktól el- és öhozzá odafordulnunk, miként teljesül Jézus parancsa? Hogyan szánják rá magukat a megváltottak a csak hit által hasznos váltság komolyanvételére?!*

Ha szívünk emberi érzését követve a holtakat „Isten kegyelmébe ajánljuk”, *nem kerülünk-e kizáró ellentétbe az Új-szövetség és a reformáció tanításával?! Ne akarjuk Isten szentségét, Jézus művét hamis humanizmus és téves tolerancia jegyében „helyesbítéssel” semmissé tenni! (Agenda-szövegeink is alkalmasabbak az altatásra, mint az ébresztésre!)*

A temetés az az alkalom, ahol a vég-tisztességtétel okán megjelenő „templomkerülőket” is elérhetjük a ránk bízott (érthetően fogalmazott, de nem átfogalmazás címén megcsonkított, gyógyítás helyett fájdalomcsillapító) mondanivalóval! (vö. Jer 8,11 rev.Károli) – A halállal való szembesülés pedig fogékonyá teheti a hallgatókat a végső kérdésekkel való szembesülésre!

Az eddigiekben alapvetően egyetérték Bonnyai Sándorral. Egyet kell érteni: „az elhunyas után kétféle létállapotba kerülhet az ember”, „az Istennel való szembehelyezkedés (...) állapota a halál”, és „ha a biológiai lét idején nem történik meg a változás, (...) Isten haragja marad rajta;”

Azonban a való igazság keresése, a nékem adatott világosság iránti engedelmeség és a szeretet kötelez, hogy

kimondjam azt is, *amiben nem értünk egyet. A szóvátett fogalomkeveréssel, a jellegzetes írásmagyarázattal és a felismerhető (gnosztikus) tanrendszerrel való szembesülés azonban túllépi a Fórum-rovatbeli hozzászólás keretét; azt kész vagyok külön írásban asztalra tenni.*

Dr. Zsigmond Árpád

FŐVÁROSI KÁNTORÁTUS

1996. februárjától
egyelőre hetenként kétszer
két budapesti templomban:

VESPERÁS
(ÉNEKES ESTI IMA)

hivatásos templomi énekesek
vezetésével

A Szent István Bazilika Szent
Jobb kápolnájában:
először február 3-án,
szombaton
(ünnepélyes megnyitás),
majd február 8-tól minden
csütörtökön
este 3/4 7-kor

A Kelenföldi Evangélikus
Templomban
(XI. Bocskai út 10.)
először február 4-én,
majd minden vasárnap este
6 órakor

Zsoltárenekek – Bibliaolvasás –
Himnusz és Magnificat –
Könyörgések – Motetta gregori-
án énekkel, népénekekkel és 10
évszázad nagy zeneszerzőinek
feldolgozásában

Az igehirdető műhelye

NAGYCSÜTÖRTÖK Mt 26,36-46

Legyen meg a te akaratod!

Nagycsütörtök utolsó éjszakájának utolsó jelenetei tárulnak elénk. Betániában előkészítették Jézus testét a temetésére. Az utolsó vacsorát már elfogyasztotta tanítványaival. Júdásban megérlelődött az árulás terve. Az Olajfák hegyén Jézus felkészítette tanítványait nemcsak a közeli eseményekre, hanem már az azt követőkre is (halála, feltámadása, mennybemenetele). A tanítványok hőködnek: Bármilyen történjék is vele, ők mindig mellette maradnak, nem engedik bántani. Alig telt el egy kis idő, máris kiderült, hogy Jézus egyedül maradt. Utolsó csatáját egyedül kellett megvívnia. A Gecsemáné kertben világossá vált, hogy senki sem tudja őt követni, és semmi nem tudja őt visszatartani attól, aminek be kellett következnie.

Exegézis

Érdekes összehasonlítani Máté és Márk szövegét. (Mk 14,32-42) 36.v: Máté elválasztja Jézust a tanítványaitól: „ve-lük ment” (Márk: elmentek), Itt Jézus bejelenti: elmegyek és imádkozom (Márk: imádkozom). Hasonlatos ez a jelenet az 1Móz 22,5-ben leírtakkal, ahol Ábrahám kijelenti: én elmegyek a fiammal oda, és imádkozunk. Ezek a bibliai összecsengések nem véletlenek, hiszen az üdvtörténet összefüggéseire mutatnak rá. (Esko Haapa)

Az „imádkozni – proseühomáj” szó előfordul a 36, 39, 41, 42 és 44. versekben.

37. v.: Közeledik az imádság harca. Jézus elkezd szomorodni és gyötrődni („adémonein”). Ez a szó kifejezi a haláltusát, amikor az ember már nincs teljesen itthon a világban, aggódik, fél, zavarban van.

38. v.: Zsolt 42,6: „Miért csüggedsz el, lelkem, miért háborogsz bennem?” A szenvedő ember része a szomorkodás, elcsüggedés („lüpeó-peripülosz”). A tanítványok feladata lenne erősíteni, támogatni Mesterüket, legalább azzal, hogy éberren virrasztanak vele, amíg ő imádkozik. Az Emberfia testileg gyenge. Most ott lenne a helyük mellette. (Bezeg amikor a dicsőségről volt szó, Zebedeus fia versengtek az első helyekért!) – most azonban aludtak.

39. v.: Úgy tűnik, mintha az imádkozó Jézus a legszentebb helyen érezné magát, amint Atyjával beszélgethet. Eltelt egy óra is, ő még mindig arcra borulva imádkozott (mint Ábrahám 1Móz 17,3.17-ben). Az első imádság a gyötrődő ember kérése: „Ha lehetséges, távozzék el tőlem ez a pohár”. Miután ezt végiggondolta, akkor adta meg magát: „Ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te.”

40. v.: Péteren keresztül a többiekhez is szól.

A másik kulcsszó ebben a szakaszban a „grégoreó” – éberren lenni, virrasztani, ébernek lenni (38, 40, 41a, 41b).

41. v.: Virrasztás és imádkozás lenne a tanítványok felada-

ta – a saját érdekükben is! Utalás történik a Miatyánk kérésére: kísértésbe ne esetek! A virrasztás, vigyázás Mt-nál hangsúlyos (24,42, 25,13). A lélek kész, de a test erőtlén. (vö. Gal 5,17)

42. v.: Itt még van a második imádkozáshoz is szöveg (Mk-nál nincs). Isten akaratának teljesülését kéri. Ez a második utalás a Miatyánkra. Már nem a saját élete megőrzéséért könyörög, hanem az Atya akaratának való teljes alárendeltség mutatkozik meg szavaiban.

43. v.: Mt-nál nincs szó arról, hogy a tanítványok nem tudnak Jézusnak feladni. Egyszerűen csak alszanak. Nem fogták fel a helyzet komolyságát.

44. v.: Szavakba öntött imádság már nincs leírva. Valószínűleg ugyanúgy mint eddig, az Atya akaratának beteljesüléseért imádkozott Jézus.

45. v.: Jézus nyugtázza tanítványai helyzetét és a saját sorsát. Hamarosan a bűnösök kezére adatik – senki sem tudja őt onnan kimenteni. Mk-nál szerepel: „Elég!” – itt nincs.

46. v.: Az áruló közel van. Jézus nem előle menekül, hanem odamegy hozzá.

Az igehirdetés felé...

I. Az imádkozás = harc

Jézus mindig félrevonulva imádkozott. Kettesben szeretett lenni atyjával, hogy teljesen ráhangolódjék arra, ami az Ő üzenete. Gyógyításaihoz erőt kért, beszédeihez bölcsességet és a Lélek vezetését, most pedig, haláltusájában, az Atya irtalmát. Minden hatalmat megadott neki az Atya, hogy könyörülhessen a rászorulókon, és nyilvánvalóvá tegye az Ő dicsőségét minden ember előtt. Most, a Gecsemáné kertben viszont Jézus először érezhette, hogy nem áll mellette az Atya, nem virrasztanak vele a tanítványai sem, egyedül maradt.

Óráig imádkozott: térdre borulva, arcra esve, a teljes alázatosság jegyében. Eddigi imádságaira visszagondolva, abban reménykedett, hogy most is erőt fog kapni felülről. Egyre kevesebb lett az ereje, és egyre nagyobb a szomorúsága. Lelkileg ugyan felkészültnek érezte magát a halálra, de a test (az emberi!) erőtlén maradt.

Jézus ebben is példát adott nekünk. Sokszor lehetnek a mi imádságaink, könyörgéseink is komoly tusakodások. Főképpen választás előtt, bűnvalláskor, mások terhével is a vállunkon, gyászban, egyedülállásban, komoly betegségek alkalmával kell harcolnunk az Istennel. Sokszor nagyon nehéz elfogadni az Ő akaratát, mert az teljesen más, mint az enyém.

II. Legyen meg a te akaratod!

Jézus nemcsak elméletileg tanította így imádkozni a tanítványait, hanem ő maga is ezt tartotta mindig szem előtt.

Amikor az Úrtól tanult imádságot mondjuk, tisztában vagyunk vele, hogy egyébként is minden az Isten akaratára történik, de azért kérjük, hogy a mi életünkben is tudatosuljon ez, és elfogadjuk Isten akaratát. Mi az Isten akarat? Az egész világ üdvözítése a Jézus Krisztus által szerzett bűnbocsánat révén. Ezért nem kerülhette ki Jézus nagycsü-

törtök éjszakáját és nagypéntek borzalmaival. Az Ő halála árán lehet nekünk örök életünk.

Lehetnek komoly kihívások az életünkben, melyeken túljutni, győzedelmeskedni csak úgy lehet, ha hittel kérjük és elfogadjuk: Legyen meg az Isten akarata! Ő ezekkel az esetekkel közelebb visz bennünket a szenvedő Jézushoz, és megtanít minket is szenvedni, harcolni, tusakodni, tűrni – de nem a magunk igazáért, hanem az Ő nagy nevének dicsőségére.

Az Isten akaratába való belenyugvás nem azt jelenti, hogy minden rosszba gondolkodás nélkül beletörődünk, mondván, hogy ennek így kell lennie. Nem! Urunk imádkozni szeretne bennünket megtanítani, hogy harcoljunk Istennel, emlékeztessük Őt az ígéreteire, irgalmasságára, és kegyelmére, és közben Ő is emlékeztetni fog bennünket arra, hogy mit vár el tőlünk. Így tanít akaratának elfogadására.

III. Vigyázatok, hogy kísértésbe ne essetek!

Jézus azért kérte éberségre, vigyázásra, virrasztásra tanítványait, hogy ők is legyenek felkészülve a rájuk váró eseményekre, és ne győzzék le őket a gonosz indulatok, a félelem és a bizonytalanság. Aki bizik abban, hogy Isten akarata teljesül az életében, annak sem árt az éberség, mert bizony próbatételek, kísértések, hamis tanítások leselkednek rá egész életében. A legnagyobb próbatétel hitünk és bizalmunk megőrzése egészen a halálig. Még Jézus is nagyon szomorú és gyenge volt, mit szóljunk akkor mi, földi halandók?

Jézus példát adott: haláltusájában sem vesztette el bizalmát az Atya irgalmassága iránt. Mindenben engedelmes volt, egészen a halálig, pedig gyötörte Őt a gondolat: Mindenki elhagyott engem? Az állandó éberség, vigyázás segíthet bennünket is a kísértések elleni harcban, hogy hittel és bizalommal kérjük Istent: Atyánk! Legyen meg a te akaratod!

Koskai Erzsébet

NAGYPÉNTEK Mt 27,31-50

„Miért hagyta el engem?”

„Nép a nép hátán nyüzsgött Bellehemen s hogy jött, akit évezerek óta vártak, – mily szegény ez! – a vakással vert ember nem adott helyet az Isten Fiának!”

Bódás János versében a bellehemi istállóban, kitzsítottan, emberek sokaságától elutasítottan megszülető Jézusról olvashatunk. S hogy ez az elutasításból születő magány mennyire jellemző Jézus egész útjára a jászolbölcsötől a golgotai keresztségig, azt a passiótörténet is aláhúzza.

„Nép a nép hátán nyüzsgő” Jeruzsálemben, ezen a tömegeken kell Jézusnak kereszttől vonulnia a vesztőhelyre. A keresztet a legkülönfélébb emberek állják körül. Különböznek származásukban, indulatukban, céljaikban, a Jézushoz fűződő viszonyukban.

Ott van az az éppen arra járó cirénei ember, Simon, akit kényszerből kell Jézussal közösséget vállalnia a szenvedésben. Más evangéliumok szerint mindennapi munkájából, a mezőről igyekszik hazafelé, amikor útja keresztezi a kivégzésre vonuló menetet. (Márk megjegyzi, hogy Simon ismert keresztyéneknek, Alexandernek és Rufusnak az apja. Lehet, hogy a család számára nem volt hiábavaló az apa találkozása Jézussal?)

Ott vannak a közömbös római legionáriusok, akiknek ez az elítélt egy a sok közül, és az ítéletvégrehajtás rutinjában legfeljebb a koncon való osztozkodás jelenthet valami izgalmat. Hisz életük természetes része a parancsvégrehajtás és az erőszak. Idegenek egy puskaporos légkörű országban, s a szenvedő Jézus is csak egy idegen, akit most saját vérei juttatnak keresztre.

Jézust két rabló mellett feszítik meg, akik erőszakos tetteikkel, vagy tán épp „forradalmi” zelóta életükkel milyen távol is vannak a köztük megfeszített lelkületétől.

Az arrajárók fejcsóváló értetlenséggel, kik együttérzéssel, kik pedig ellenséges indulattal nézik a kereszten kilindó szenvedését. Ott a főpapok, írástudók és vének tábora. Teológiájukkal igazolják: ők helyesen jártak el a Megfeszített ügyében. Gondolkodásmódjuk, hagyományaik, törvényeik alapján Jézus eltávolítandó tüske, kiküszöbölendő zavar. A körülálló bámszokók pedig várják a szenzációt...

Milyen magányos is lehet valaki egy ilyen tömegtől körülveve! Körülötte mindenki cselekszik: jön-megy, ítéletet formál, munkáját végzi, szórakozik... Jézus pedig kifeszített testtel, az eltaszított magányával várja tehetetlenül a halált. „Én Istenem, én Istenem, miért hagyta el engemet?” – szakad fel a Valóságos Ember kérdése. Olyan kemény ez a kérdés, Lukács és János le sem írja evangéliumában. Miért, *hinái*, azaz mi a célja ennek a roppant elhagyatottságnak?

„Az Őr akarata célhoz jut velem!”

Figyelemre méltó, hogy Jézus hangos szóval felkiáltva lehelte ki lelkét. Ez több exegeta szerint eltér a keresztre feszített halálától. Ezen apró részlet mellett a beteljesült ótestamentumi próféciák sora is utal arra, hogy bár sokan vannak a kereszttel körül sürgölődők, a valódi Cselekvő az maga az Őr. Mi a célja az Őrnek a golgotai eseménnyel?

A jelenlevők alighat láthatják ezt meg. Még maga Jézus is ezt kérdezi. Mert a választ csak az eseményeket hűsvét felől nézve kaphatjuk meg.

Valóban nagy a magány a Golgotán. De ki az igazán magányos? Az emberek által elvetett, elítélt Krisztus? Ha jól megnézzük, más magányosokra is találunk a tömegben:

Magányos kereszthordozóra, aki a mindennapokban kényszerül a kereszttel felvételére. Ott vannak a világ Pilátusait mindig kiszolgáló, és azoknak mindig kiszolgáltatót „kisemberek légiói”, a tisztátalanságon felnőtt, s ezért a tisztát csak mocskolni tudók, elbukott és megítélt, kiközösített „latrok”, az önigazolás elefántcsont tornyába vonuló „igazak”, a már mindenben csalódott mégis segítségért fűhöz-fához kapkodó csodavárók: kortársaink, ellenségek és rokonszenvezők. De ott lehetünk mi magunk is, a kereszttel elhagyottan tolongva a magányos emberek tömegében.

Hűsvét felől nézve láthatjuk, hogy nem az ellenség győzött Jézussal szemben, hanem Krisztus győzte le az ellenséges erőket: diadalmasan kereszten, magányon, gyűlöleten, törvényeskedésen, szeretetlenségen és közönyön. Hűsvét felől felismerhetjük, hogy a Golgota nem az emberiség égből kiáltó igazságtalan fetteinek egyik legszörnyűbbike, hanem Isten tettei között a legcsodálatosabb. A kereszttel magányon és halálos szenvedésén Jézus magára veszi a mi magányunkat, szenvedéseinket és halálunkat, hogy hűséggel, szeretettel és Isten erejével legyőzve azokat, nekünk is részt adjon ebben a győzelemben.

„Bizony, Isten Fia volt ez!”

Bár perikópánk már nem tartalmazza a római százados 54. versben kimondott szavait, úgy hiszem nem szabad figyelmen kívül hagynunk. A nagypénteki eseménynek akkor lesz az embert személyesen is megragadó üzenete, ha a hit megnyitja szemeit arra, hogy az eseményekben meglássa és felismerje Isten kinyilatkoztatását. Jézus kereszttel akkor lesz számunkra is a szabadulás helye, ha megértjük, ott Isten ölel magához bennünket. Jöjjünk hozzá magány elöl menekvés-sel vagy épp a lárma helyett békés csendre vágyással, a megvetettség vagy épp a fel- ill. beismert önhittség terhével, vagy bármi más nyomorúságunkkal.

Mindezekhez a harcainkhoz, mindezen terhünk hordozásához győzelmének tudatában kérhetünk erőt attól, akiről hitünk vallja: Bizony, Isten Fia Ő!

Korábbi feldolgozások a textushoz:

Mt 27,31-40: Lp. 83/577. Mt 27,31-56: Lp 84/649.
Mt 27,48-50: Lp. 72/116, 72/324, 84/193.

ifj. Cselovszky Ferenc

Az ünnep homiletikai háttere

Egyházi esztendőnkben *aligha akad mostohább sorsú ünnep*, mint a Nagyszombat. A két legfontosabb ünnepnapunk: *Nagypéntek és Húsvét közé ékelve*, e nap számunkra inkább lélegzetvételnél is, semmint az ünnepkör önálló egysége. Nagyszombaton számos, több gyülekezetet számláló egyház-községben nincs is istentiszteleti alkalom, s ahol van, ott is meglehetősen gyér a látogatottság, a húsvéti előkészületek gyakran még a leghűségesebb ígéhallgatókat is otthon marasztalják. Az ünnep e mostoha helyzete azonban különös-képp aláhúzza ígéhirdetői felelősségünket. Aki ezen a napon is eljön, azt bizonyosan nem csupán a megszokás, a tradíció, esetleg más családtagok intelme ösztökéli, hanem feltétlenül *hallani, kapni akar valamit*.

Az *Ágenda vezérfonala* az ünnep dogmatikai szerepét helyezi előtérbe. Míg az első Nagyszombaton a félelem és csalódottság csendje uralkodott, a Húsvét utáni (és az abból élő) kereszténység az ünnepet a Hitvallás tanúságtételéhez köti: „... (Jézus) alászállt a poklokra.” Jézus az élők és elhunytak üdvözítője. Ez nem csupán azt jelenti, hogy halottainkat is bizton, a „poklokot” is megjárt Megváltónkra bízhatjuk, de abban a fontos teológiai kérdésben is eligazít, hogy *mi lesz azokkal, akik Jézus előtt, Jézus ismerete nélkül hunytak el*, Nagyszombat *hangulatának* e kettőssége – s ez talán valamennyi ünnepünkre is vonatkozik – fontos homiletikai döntés elé állít: Mondanivalónkat az Evangélium sodrába, az *eredeti Nagyszombat* atmoszférájába helyezzük-e, vagy inkább az ünnep dogmatikai jelentőségét hangsúlyozzuk?

Talán nem tűnik erőltetettnek az a megállapítás, hogy Nagyszombatnak, a nagyszombati szituációnak ma különleges, szimbolikus jelentősége is van: *korunk Nagyszombatjében áll. A csend napja*. Az ember már elvégezte a magáét, Isten még hallgat. *Nagypéntek* már megtörtént – kézzelfogható tanúságát adva annak, „mi lakik az ember szívének mélyén”, alapjaiban és visszavonhatatlanul megkérdőjelezve az ember önmagáról szőtt ábrándjait -, *Húsvét* – az Isten válasza – még várat magára. Az Újkor nagy csalódása a huszadik század. A *Felvilágosodás optimizmusa* a mi számunkra már csupán *tragikomikus illúzió*. Nem csak a század nyilvánvaló borzalmaira, a két világháborúra, Auschwitzra, a Gulagra stb. gondolok. Az eredmények fényében az emberi civilizáció eredetileg üdvösnek ítélt vívmányai is sorra megkérdőjeleződnek, elég, ha a *világgazdaság* mindenható, kiszámíthatatlan és érzéketlen monstrumára, vagy a fenyegető *ökológiai válságra* gondolunk.

Érezhetően erősödik a fejlődés iránti kétely, egyre terjed a vélekedés, hogy az ember olyan helyzetet teremtett, amelyet nem, vagy csak még súlyosabb válságot előidézve tud kezelni. A jövő dönti el, vajon helytálló-e ez a vélekedés. Tény, hogy korunk e nagyszombatot idéző atmoszférája különleges hátteret ad ígéhirdetésünknek.

A textus

A szöveg látszólag mindössze száraz tudósítás *Jézus temetéséről*. A részletek leírása mögött azonban – ahogy ez általában az evangelistákra és különösen Jánosra jellemző – teológiai szándék rejlik. Fontos már önmagában az az információ, hogy Jézusnak több (titkos) tanítványa volt a tekintélyes zsidó személyiségek között is. A nagytanácsban sem volt tehát egyöntetű Jézus megítélése, s ezzel együtt kitűnik az is, hogy hiba volna Jézust csupán a *szegények szószólójának* tekinteni. Érdekes monumentum az is, hogy míg a tizenkettő

még rejtőzik, a *két titkos tanítvány* nem fél kompromittálni magát. A legfontosabb azonban, hogy József és Nikodémus személye és tekintélye itt *garanciául* is szolgál. Az ő tanúságukhoz kötődik a tudósítás: Jézus valóban meghalt. Valószínűleg nekik köszönhető, hogy a Feltámadást Jézus tetszhalálával magyarázó (és hiteltelenítő) vélekedés nem verhetett gyökeret a korabeli zsidóságban. Az epizód ugyanakkor fontos locus a Jézus-esemény doketista felfogásával folytatott vitában. Ahogy emberként született, Jézus (valóságos) emberként is halt meg.

A történet nyomán felvetődő másik (teológiailag is) fontos kérdés: Hová temették valójában Jézust? Egyedül Máté említi, hogy a sír (a gazdag) arimátiái Józsefé. Valószínűtlen azonban, hogy egy gazdátlan (előkészített!) sírhelyet bárki, minden további nélkül igénybevehetett volna. Ha az eredetileg nem Józsefé volt, akkor minden bizonnyal meg kellett vásárolnia. Ezt figyelembe véve, tűnik ki, hogy az evangelisták még e lényege szerint gyászos epizódban is az üdvörténet egyik állomását látják. *Ézs 53* szerepe döntő fontosságú az egész újszövetségi Jézus-tradíció számára. Ahogy a Passió valamennyi döntő állomása, Jézus temetésének története is belesimul *Ézsaiás próféciájába*: „... a gazdagok közé jutott halála után”.

Jézust, aki valóban meghalt, eltemetik. Vele együtt végérvényesen sírba szállnak a hozzá fűződő remények. Nem kétséges sem barátai, szimpatizánsai, sem ellenségei számára: így a Messiás nem végezheti. Azt gondolhatnánk, Jézus emléke – hisz nagyhatású ember volt, aki hatalommal szólt és sokakat meggyógyított – sokáig megmarad. A lélektan tapasztalatai azonban mást sejtetnek. A csalódás *hordereje* – amelyet épp a korábbi várakozások fényében mérhetünk fel igazán – a tegnapi híveket inkább arra ösztökéli, hogy a Mester emlékét minél előbb eltemessék – magukban is.

A történet itt befejeződik. A kegyelet cselekedetével az ember megteszi a legtöbbet, az utolsót, amit tehet.

Ifj. Cserhádi Sándor

HÚSVÉTVASÁRNAP

Mt 28,1-8

A legélesebb választóvonal

Húsvét köztudottan a keresztyének legnagyobb ünnepe. Ugyan nem mindig és mindenütt a legnagyobb díszszel, áhitattal és hódolattal ünneplik, de eseményében, tartalmában mégis a legnagyobb.

A mai húsvéti evangéliumot persze lehet más nézőpontból is megközelíteni, de aligha jutunk egyéb eredményre, mint hogy ebben az üzenetben éles keresztvonal metszi az ember történelmét, hitvilágát, sőt Isten üdvrendjét is.

„A szombat elmúltával, a hét első napjának hajnalán...” Értelmeztük ezt egyszerűen, Isten rendelése szerint a hat munkanap elmúltával a pihenőnap is elmúlik, hogy helyet adjon *egy új hét első napja felvirradásának*. Itt azonban sokkal több történik. Az itt említett szombattal nemcsak egy hét zárul le, hanem egész történelmi korszak: a zsidók szombatjának, az Ótestamentum szombatjának hosszú sora, Isten üdvrendjének meghatározott szakasza. A nagycsütörtöki utolsó vacsora, amit Jézus tanítványaival együtt fogyasztott, nemcsak az ő földi életében volt utolsó, hanem Isten üdvrendjében is az utolsó volt. Jézus nagypénteki kereszthalálában beteljesedett a bárányáldozatok évezredes ígérete, elmúlt az előkép, a jövődőlés, az engesztelő áldozat szerepe. Jézus egyetlen áldozatával örökre tökéletesekké tette a megszentelteket (Zsid 10,14). Elmúlt az Isten kedvét kereső szombat, a „tedd”, „ne

Isten kegyelmének tanúi

A szövegről:

Úgy gondolom, hogy az 1Kor 15. fejezet elolvasása nagyon hasznos lehet készülésünk közben, ugyanis esetünkben sem a történeti, sem a szövegkritikai módszerek, eredmények nem vezetnek közel a textushoz, csakis az első tanítványok *húsvéti hite*. Az ünnep másodnapján pedig az a feladatunk, hogy egy héten keresztül prédikáljunk a húsvéti hit Teremtőjéről. Azt gondolom, függetlenül kell magunkat az eseményektől, nem szabad, hogy gondolatainkat a sokféle „hit”, vélekedés, elképzelés, fondorlat befolyásolja, irányítsa. Végig kell gondolni az őskereszténység kétfajta húsvétértelmezését, a hústest feltámadásával kapcsolatos gondolatokat és a szomatikus értelmzést, amely már összeköti a feltámadást a mennybemenetellel (Cenzelmann és Althaus). A már az Atyánál levő Krisztus jelenik meg az asszonyoknak, a tanítványoknak, a „több mint ötszáz testvérnek”, azért, hogy a szétszéledt nyáját bátorítsa, reményüket betöltse.

Az evangéliumok nagy tisztelettel és tartózkodással hallgatnak a feltámadás csodás folyamatáról. Azt hiszem, hogy ez számunkra is követendő lehet, hiszen a húsvéti hit Teremtőjéről, csupán híradásokat egszegetálva még nem lehet (?), a tévhireszteléseket ügyesen megdöntve, a szellemet meghódítva nem lehet prédikálni.

Nem igazán érzem megoldásnak még azt se, hogy a textust megosztva, Krisztus feltámadásának igaz és hamis tanúiról beszéljünk és az ő szerepüket kiszinezve, az ellentétekre rámutatva, próbáljunk a gyülekezeti tagokból „húsvéti hitet” kicsikarni. Hiszen így a főpapok és a vének gondolkodását követnénk, miképpen is *lehet elrejtteni* a feltámadt élő Krisztust a rá várók előtt.

Fontos tudatosítani, hogy az események tanúi számára nem a feltámadás ténye volt a kérdéses, hanem a *közvetítése*.

Az igehirdetés felé:

A húsvéti hitről beszélve, végig kell gondolni az örömhír mibenlétét, mert nem szabad megállni a Krisztus-megjelenések történeti hitelessége és a húsvétértelmezések mellett. Azt kell hirdetni, Krisztus tanítása és igehirdetése alapján, hogy Jézus az Atyánál van, hiszen Ő maga mondja, „elmegyek az én Atyámhoz”, vagy „Atyám, vedd magadhoz életem”. El kell mondani, hogy akik már elmentek, azok ott vannak Jézussal Isten örök szeretetében, „elmegyek, hogy helyet készítsek nektek”. Tudatosítani kell, hogy egyszer mi is oda fogunk érkezni az Atyához, ahol Jézussal „halott szeretteink” élnek. „Én élek és ti is élni fogtok” – mondja Jézus.

Az eddigi alapján úgy gondolom, hogy a húsvéti történeteket a hit bizonyosságtételeként kell értelmezni, nem pedig a kórnikások híradásaként. Azt kell megkeresnünk, hogy a húsvéti igehirdetés miként található meg a húsvéti történetekben. Nem szabad erről megfeledkezünk, hiszen a kereszténység forrásánál járunk és második nap lévén, hűséges templomosaink lesznek ott az istentiszteleten.

A tanítványok rémülten, megzavarodva rostokolnak, hiszen „mindennek vége”. A semmire tették fel az életüket. Máté szerint az asszonyok kíváncsibbak. Megdöbbennek, leborulnak, átkarolják a lábát, hogy érezzék, közelében legyenek, el ne kelljen többé tőle válni. Ő pedig azt mondja: „menjtek tovább, vigyék meg a hírt, menjen mindenki a lenézett, a megalázott Galileába”, hiszen sok feladat vár még a tanítványokra, el kell vinni az örömhírt. Fel kell vállalni a tanúságot, hogy Isten belenyúlt mindenható kezével a gonosz zűlmeibe és azt a Jézust, aki már-már elmerülni lát-

tedd” emberi teljesítmény jelentősége. Az itt említett hajnalon valami egészen újra virradt az ember. Eddig alá volt vetve a bűn és a halál törvényének, most pedig felszabadult az élet diadala hajnalára. Eddig az embernek kellett igyekeznie, erőlködni, most pedig Isten cselekedett valami páratlant, egyszerűsággal.

Az ember tette – a legjobb akarató is – mindig magában hordozta a bizonytalanságot, az elégtelenség érzetét, de Isten tette tévedhetetlen, megingathatatlan, örökérvényű. Nincs-e óriási különbség a kettő között? Nem kezdődik-e ezután valami valóban egészen új?

Az éles választóvonal két táborra bontja a történet szereplőit is. Az asszonyok a gyász, a bánat, a veszteség fájalmában jönnek. Végítiszteletre. A helyszíntre azonban az *Úr angyala* a magasból száll alá, szemükben mozdíthatatlan követ hengerít el, üres sírhelyre mutatva a barlangban. Közben – ugyancsak felülről – villámlásszerű ragyogás és csillogás. A szót az asszonyok: „Nincsen itt, mert feltámadt!” A világi hatalom képviselői úgy hullanak a földre, mint a halottak. Itt minden azt bizonyítja, hogy valóban új nap kezdődik, hajnalodik.

Húsvétra nincs más magyarázat, mint Isten hatalma, Isten cselekvése.

Az angyalok ott vannak az üdvtörténet más kimagasló eseményeinél is: a betlehemi mezőn (Lk 2,9-14), a pusztaiban (Mt 4,11), az Olajfák hegyén (ApCsel 1,10-11). Csak a Golgota keresztjénél nem mutatkoztak. Ott csak az ember volt hangos és kérkedő. A tiszta és szent is megalázva, szégyenfárra szegezve, hordozza a világ bűnét. Ott még Isten is hallgatott, helyesebben késett a felelettel a legfájdalmasabb „miért?”-re is. Az *Úr őt sújtotta mindnyájunk vétkéért.*” (Ézs 53,6) – Hangsúlyozom, hogy késett, mivel harmadnap hajnalán annál hangosabban hirdette: „Ti ne féljétek, mert tudom, hogy a megfeszített Jézust keressétek. Nincsen itt, mert feltámadt!” A feltámadás igazolása annak, hogy Isten elfogadta a váltságot, Isten megbékélt a világgal, minden bűnösrel. A húsvét nagypéntek igazolása, minden ember bátor hitre biztatása a bűnbocsánat elfogadására.

Az angyal szerepének és szavának talán éppen az ad magyarázatot, hogy itt olyan fontos és nagy történik, olyan döntő és tévedhetetlen üzenet hangzik, hogy semmi helye nem lehet bizonytalanságnak, félreértésnek.

Elgondolkodtató, hogy a feltámadás mikéntje nincs leírva az evangéliumokban. Pedig ez érdekelné legtöbb embert: hogyan kelhet életre a halott? Isten ezt saját titkának tartotta meg. Fel se foghatná az emberi elme. Legyen elég az üres sír és a csoda hír: „*Előttetek megy Galileába, ott meglátjátok őt.*”

Ha már választóvonalat húztunk a húsvéti történetben, akkor maradjon utolsónak *Jeruzsálem és Galilea különbsége*.

Nagyon sokan jártak már és járnak ezután is Jeruzsálemben. Tétélezzük fel, hogy nem csupán „világlátás” céljából, hanem a szent városban nyerhető áldásért is. Dehát „Jeruzsálemje” nem lehet mindenkinek, „Galileája inkább”.

A feltámadott Jézus Krisztus nem az ékes, csillogó Jeruzsálemben ígért találkozást az Őt keresőknek, hanem a szürke, poros, egyszerű Galileában. A mi Galileánkban is: munka, terhes, talán sok gondú otthonunkban, problémás mai világunkban, tisztán nem tartható életünkben. Hívjuk őt ide! Hívjuk vágyakozva, megilletődve!

Isten csodája, hogy feltámadott és él! – Fogadjuk be, és eltölti szívünket iránta a félelem és benne az öröm. Talán még azokhoz is hasonlókká lehetünk, akik „*gyorsan eltávoztak a sírtól, félelemmel és nagy örömmel futottak, hogy megvigyék a hírt a tanítványoknak*” vagy a tanítványság után vágyakozóknak.

Csepregi Béla
és Karl Jánosné Csepregi Erzsébet

szott a bűn és halál hatalmában, kiragadta, felemelte és a világ Urává tette. Jézus legyőzte a halált és él.

Biztatni kell az embereket, hogy akinek húsvéti hite van, annak ezt a hitet képviselni kell, tovább kell adnia, hiszen ez a hit lényegéből adódik. Nem toporoghatunk az élő Krisztus jelenlétében egy nagypénckel befejeződő gondolatrendszerben, ("hitben"). *Ha pedig Krisztus nem támadt fel, akkor üres a mi igehirdetésünk, de üres a ti hitetek is*". (1Kor 15,14) – mondja Pál apostol.

Sokszor érzem, hogy mint a betesdai ember, fekszünk ágyunkon és várjuk, hogy a víz felkavarodjék, vagy legalább a teteje egy kissé fodrozódjék, de semmi sem történik. Amikor pedig maga Jézus áll meg mellettünk, csak azt tudjuk hajtogatni: „csak nem akar felkavarodni, nem akar megmozdulni.”

El kell fogadni az Isten kegyelmét, és tanújává kell válni, hiszen csak a húsvéti hitet megélt ember tudja bizalommal átkarolni Jézus lábát.

"Minden ember hitből él, azaz valamiféle hit szabja meg külső és belső magatartását. Ámde kétféle hit van. Az egyik a Nihil hite: a semmiből jöttem, s a semmibe megyek. Sötét, tragikus, szomorú hit ez. A másik a húsvéti hite: az örök szeretetből jöttem, s oda térek vissza. Ez a hit örömet, erőt, békességet ad életben és halálban." – írja Karl Heim.

Énekjavaslat: 221, 449

Johann Gyula

HÚSVÉT UTÁNI ELSŐ VASÁRNAP Lk 5,33-38

„Mint a most született csecsemők, az igének tiszta tejét kívánjátok, hogy azon növekedjete az üdvösségre.”

Az egyházi esztendő, valamint Ágendánk szerint e szavakkal kezdjük a húsvét utáni első vasárnap istentiszteleteit. Ma minden imádság, minden ének, és remélhetőleg az igehirdetés is arról szól, hogy az *újjászületés már nem csak álom, hanem Jézus feltámadása által valóság*. Bár új teremtésről beszélünk, új életéről, ez nem a régi megismétlése, nem előről kezdünk mindent, hanem újat kezdünk. Nem nosztalgia, nem az elmúlt visszaidézése. Fontos ezt hangsúlyozni, hisz egyre elterjedtebb, egyre divatosabb a keleti visszatérés, körforgás, reinkarnáció tana. Sajnos, keresztyén körökben is. Mi nem ezt az új életet hirdetjük, még akkor sem, ha az egyházi esztendő körforgása sokakat erre emlékeztet. Nem „még egyszer”, „újból” születünk meg, hanem újjászületünk. A keleti tannal szemben, nincs bennünk semmi, ami méltó lenne az új életre, nem maradt tisztán a lelkünk, nem magunkat teremtyük újjá, nem vagyunk főnixmadarak. Nem kell, nem lehet magunkban megkeresni az elpiszkolódott, de azért isteni eredetű logoszt, mint ahogy a gnosztikusok tanították. Az Isten teremtett újjá mindent, a régi elmúlt. Sőt Jézus szerint nem csak hiábavaló, hanem veszélyes is e kettőt keverni. Veszélyes átmenteni a régit, a merev formák közé beeröltetni valamit, ami új, dinamikus, növekvőben van. Veszélyes, mert minden elpusztulhat.

Legyen az csak külsőség, mint a tömlő, vagy csak egy apró részlet, mint egy folt, nem vihető át az újba. Minden apró részlet számít. Nem lehet hanyag eleganciával lesöpörni mindent, ami külsőség, mondván, mi a lényegre figyelünk. Bennünk nincs folyamatosság, az Istenben van meg az élet folyamatossága.

Szeretem, mindig is szerettem az egyházi esztendőt. Nevel, tanít, sokszor megment saját gondolataimtól, hangulatomtól. Gyakran kell olyan ígéről prédikálni, amit magamtól nem vennék elő. Akkor kell örömről beszélni, amikor szomorú vagyok. Szembesülni kell bizonyos kérdésekkel, pedig szeretném kikerülni azokat. Ilyenkor világosabbá válik, hogy nem magunkat prédikáljuk, az evangélium nem tőlünk jön. Nem csak akkor kell újjászületésről prédikálni, mikor úgy érzem, nem csak akkor, mikor előkészítettnek érzem a talajt,

mikor azt érezzük, „kibőjtöttük”, „kiimádkoztuk”, megérdemeljük, mint a farizeusok. Nagyünnep után, elkeseredve vagy sikerélményekkel tele, áldott vagy csak megtörtént ünnep után, kifáradva vagy felfrissülve, mindegy, azt kell hirdetnem, hogy Isten az új élet teremtője.

Közösségvállalás. Jézus most a vámszedőkkel van, de volt már a farizeus házában is. Érthetetlen az írástudók számára ez a *kettősség*. Velük is és a vámszedőkkel is? Ezzel Jézus őket sérti meg, a becületeseket, a kegyeseket. Jézusnak el kell döntenie, melyik oldalon áll, mit akar, kinek a gondolatait, életét fogadja el. A Makkabeus háború óta általánosan elfogadott vélemény szerint bűntel és imádsággal kellett előkészíteni, siettetni a messiás jövetelét. Ezért a bójtre vonatkozó kérdésnek ilyen oldala is van: mi a szándékod, te akarod-e, várod-e az Isten országát, hogyan készíted elő? Keresztelő is egyetértett ezzel, őt nem ezért nem szerették. Tehát a bójt nem pusztán vallásos gyakorlat volt, hanem hitvallás, tanúságtétel amellelt, hogy Izrael népe csak Isten segítségével szabadulhat meg, hogy Isten bűnbocsánatára van szükségük. Ezt jól gondolták, jó helyről várták a szabadulást, de eszükbe sem jutott, hogy Isten meghallgatja az imádságukat. Vagy túlságosan beleszerettek a várakozásba. Tetszik nekik ez a hiányállapot, hisz így előkelő helyzetben vannak. Ők mondják meg az Ország eljövetelének feltételeit, a bűnbánat formáját, a törvény eredeti értelmét, a vallásos élet buktatóit ők ismerik. Ezért Jézus rebellis viselkedésével nem csak a szabadulást, hanem az ő vezető szerepüket is veszélyezteti. Oltári igénkben Péter azt mondja, hogy tudatlanságból feszítették meg Jézust, mert nem ismerték fel. Valóban nem ismerik fel a farizeusok, hisz nem gondolják, hogy abba kéne hagyni a bójtölést, mert Isten meghallgatta imádságukat. Most már örülhetnének, de nem, ők mérgesek, családódtak, nem kell az új. Mi lesz most az óborral? Mivé lesz a sok aprólékosan kidolgozott szabály, ki fog hozzájuk jönni tanácsért, ki fogja értékelni emberfeletti teljesítményeiket, miből fognak megélni? Nekik jó ez a rend, mert csak így, különböző téve ember és ember között, lehetnek ők fölül.

Érdemes meggondolni, hogy mi és gyülekezeteink mit féltünk akkor, amikor féltünk az újonnan betérőktől, amikor nem tudunk megbocsátani és cipeljük a régi terheket. A farizeusok szerint Jézus túlságosan szélesre tárta a karját. Eszik, iszik, túlságosan vidám. Ma ellenünk mégis inkább az a vád, hogy életidegenek, savanyúak vagyunk. A keresztyén-ségben a mai napig sokan a világtól való menekülést, elzárkózást látják. Mintha a farizeusi életfelfogást, kegyességet csempésztyük volna vissza.

A mi feladatunk nem kevesebb, mint az új bor, az új élet számára új tömlőt, új kereteket, új formát találni, hogy az ige táplálékával növekedhessünk az üdvösségre.

Ócsai Zoltán

HÚSVÉT UTÁNI MÁSODIK VASÁRNAP Jn 10,1-6

I. A textus

Anélkül, hogy újra akarnánk írni János evangéliumát, tudomásul kell vennünk, írásmagyarázók felhívják a figyelmet arra, hogy 10,1-18 helye eredetileg nem itt, hanem a templomszentelési ünnepen folytatott vitabeszédben van. A jelenlegi helyen nem érthető, kinek mondja Jézus példázatát. Jn 10,1-18 eredeti helye tehát a 10,29 és 30 versek között lenne.

Így érthető a *kemény hang*. Jézus kora vallási vezetőiről mondja: „rablók, tolvajok...”, – akik nem úgy közelítik meg a gyülekezetet, ahogy azt kellene: „az ajtón”.

Fontos, hogy ezt a példázatot (10,6) *Jézus megmagyarázza*. Itt viszont nagyon komolyan kell venni a Szentírást, mert a *példázatnak nem csak egy kapcsolópontja van, hanem több is*.

Jézus magáról mondja „juhok ajtaja” (10,7 és kk.) valamint Ő „a jó pásztor” (10,11 kk.).

Meglehetősen *kínos*, de kétszer is előfordul a „tolvaj és rabló” szóösszetétel: 1 és 8. vers. Nem lehet megkerülni, ezeken a szavakon hangsúly van. Nyilván a templomtisztítás történetének szava is visszacseng „Imádság háza – rablók barlangjává – tettétek” ... (Mt 21,13) Itt a szókapcsolat: „tolvaj és rabló” – jelenti a politikai lázadást is, de ha arra gondolok, hogy az evangélium írásba foglalásakor már nem áll a jeruzsálemi szentély, és annak utolsó „birtokosai” fanatikus zélóták voltak, akkor talán áthallik egészen napjainkig az üzenet: a *nép vezetői mivé tették, tehetik a gyülekezetet, a templomot.*

János evangéliumának jellegzetessége, hogy már az első fejezetben elmondja az „evangéliumot”, amit így lehetne összefoglalni: az Ige testté lett, de az övéi nem fogadták be. Ez a gondolat szólal meg újra és újra a vitabeszédekben, a történetekben. Itt nem kérdés: „Ki Ő?” Hanem az a kérdés: elhiszed-e a „szemtanúk bizonyágtételét?”

II. Meditáció:

Húsvét utáni második vasárnapon már éppen kezd *„szétszedni a nyáj.”* Böjt, nagyhét, húsvét kettős ünnepe, s netán már a konfirmáció is megvolt. Gyülekezeti tagok méltán gondolják úgy, hogy egy időre „letudták az Isten iránti kötelezettségeiket.” Hív a vetemény és már minden városi ember nagyon vágyik ki a nyaralóba. Nem könnyű összetartani a „nyájat” és még nehezebb azokat szeretni, akik mégis inkább a nyaralót, a metszést, kapálást, nyitást, veteményezést választják. Vagy azért, mert már nagyon vágnak a jó levegőre, vagy azért dolgoznak a kertben, hogy legyen miből befizetni a „párbért”, netán tatarozni a parókiát...

Textusunk gyülekezet-centrikus, védi a gyülekezetet a tolvajoktól, rablóktól. Itt bizony nem a persely-feltörőkről van elsősorban szó, hanem azokról, akik az emberek bizalmával visszaélve, jelennek meg gyülekezetekben. Adja Isten, hogy ezek a tolvajok és rablók ne az ünnepélyesen beiktatott parókusok közül kerüljenek ki! Időnként nagyon szégyellem magam, amikor nem pletykákat hallok, hanem *szomorú tényeket* lelkészek viselt dolgairól. Talán nem is a gyülekezetnek, hanem magunknak kellene prédikálni Jn 10,1-6-ról.

Tudomásul kell venni: minden a gyülekezet összetartásáért, építéséért van az egyházban. Azért fogadják egyházunk magasrangú képviselőit a parlamentben és a külföldi testvérek is, mert úgy gondolják: élő gyülekezet van mögöttük. Ha nem volnának szórványlelkészek és sok apró gyülekezet, nem kellene sem esperes, sem püspök, sem teológiai professzor. Ezekért a gyülekezetekért van minden: nekik jön a segély, és értük szükséges a teológiailag kiművelt fő.

A gyülekezetet csak „ajtón” keresztül szabad megszólítani. Vegyük felöltöztetésbe a gyülekezetünk tagjait, akkor is, ha a hetedik és nyolcadik osztályt csak „estin” végezték. Jézus Krisztus, a „jó pásztor”, nem kezelte le az embereket és soha nem akarta őket praktikus ravaszsgal „térítgetni”.

Külön tanulmányt érdemelne összeszámolni, *hányféle szervezet kopogtatott* be az elmúlt években gyülekezetekhez, hogy az „egyház oldalvizein” behajózzon politikai vizekre?

A tisztességes, egyenes beszéd egyházi körökből is kezd eltűnni. „Mi Jézust hirdetjük, de nem tartozunk egyetlen felekezethez sem.” Ilyen és ehhez hasonló mondatokat sűrűn hallani. Biztos, hogy a mondat mögött a történelmi egyházakból halászni akaró, jól szervezett (netán pénzelt?) szabadegyházi, sőt szektás mozgalom van, amely magát nem akarja megnevezni...

III. Az igehirdetés felé:

Az igehirdetésnek ezt a címet javaslom: *Figyeld az ajtót!*
1. *Jézus ott jön, és csak ott jön.*

János, a „leglelkibb evangélium” hangsúlyozza leginkább, hogy „az Ige testté lett, és közöttünk lakozott.”

Kell szólni szeretettel és határozottan a különböző vallásos jelenségekről, melyeket bibliai alapon nem vállalhatunk és ezek a remélt megnyugvás helyett súlyos lelki zavarokhoz vezethetnek.

2. *Jézus kivezet:* Isten vándorló népe vagyunk!

3. *Jézus ismer név szerint:* Személyes ügyeinket személyesen intézi.

Ha valaki ebben a gondolatkörben prédikál, ajánlom főéneknek a 443. éneket és szószéki *imádságnak* ugyanennek az éneknek az első versét.

Kertész Géza

TEMETÉSI IGEBIRDETÉSEK

Elhangzott Baráth József nyugalmozott lelkész temetésén

1995. december 8-án, Uraiújfaluban

*Textus: „De én Rád tekintek én Ura,
Uram. Hozzad menekülök,
ne vedd el életemet!”*
Zsolt 141,8

Gyászoló Testvéreim!

„Borúra derü” – állapítja meg a régi magyar mondás, ám ennek ellenkezőjét éppoly gyakran veszi ajkára a magyar ember: „derüre ború”. Leggyakrabban a kettőt együtt emlegetjük, hiszen mindkettő igaz. Az életben soha meg nem ismétlődő alkalmak sorozatát éljük percről percre, s közben nem kizárólag a napos oldalon vezet utunk – árnyék is borul ránk bőségesen, sőt, az éjszaka komor sötétségében is menni kell.

Miért idéztem ezt a hasonlatot Baráth József lelkésztestvérünk templomi ravatala mellett? Mert a 85. születésnapján elhangzott önvallomása indította erre. A helyi gyülekezeti újságban riport jelent meg az idős lelképásztorral, aki nyolc és fél évtizedet maga mögött tudva, így összegezte élményeit: *„Küzdelmes életem volt, nem volna jó újra kezdeni.”*

Ebbe a mondatba bele kell értenünk a situációt is: elhangzott, nyomorúságos otthonában, akkor még élő, de az elmúlás felé feltartóztatathatnúl haladó fiával való együttélés mélységében fogalmazódott meg. Az utolsó éveknek ez a nyomasztó atmoszférája az oka, hogy a hosszú életút emlékei nem szépültek derüssé, hanem inkább borús és árnyékos vetettek a boldog és örömteli esztendőkre is. „... *nem volna jó újra kezdeni*” – ennek a lehangoltságról, testi-lelki megpróbáltatásról tanúskodó vallomásnak egyenes folytatása lehet a mai nap Útmutató-beli egyik igéje, az imádság szava, mely már nem a születésnapri riport keretei közé való, nem a nagyközönség érdeklődésére tarthat igényt, de csendes magányban elmondott fohászként bizonyára számtalanszor tört utat a mennyek felé Baráth József testvérünk ajkáról. Visszatekintő vallomása csak ezzel az imádsággal válik teljessé: nem emberek előtti számadásként, hanem az Úr előtti csendes meghajlással: „Küzdelmes életem volt, de én Rád tekintek, Uram, Uram, hozzád menekülök...”

Az Úrhoz menekülés és az Úrra tekintés – ez jellemezte elhunyt Testvérünk papi életét, melyre most három összefüggésben emlékezünk.

1. *Az Úrra tekintett az indulás megpróbáltatásai között.*

Szívéhez nőtt és egy élet munkásságához adott elegendő lelki tartást az evangélikus képzés régi fellegrája: Sopron. Szívesen emlékezett mindig azokra, akik pályáját egyengették. Líceum, Teológia, az internátusvezetés diákkori feladata – egy hithű élet alapköveit jelentették. 24 évesen szentelte lelkésszé Kapi Béla, s megkezdődött Baráth József számára

is az akkor, ún. „kofferos” segédlelkészek vándorló élete. Győr, Körmen, szlovák Komárom, az őrségi szórványmunka a vendek között, Muraszombat, Celldömölk – egy az Úrra tekintő tevékeny szolgálat állomásai.

A II. világháborúban nemcsak híveinek veszteségeit átérve imádkozott hazájáért, őt magát is gyász érte: egyetlen testvérbátyját ragadta el a pusztulás.

2. Az Úrra tekintés és a Hozzá menekülés jellemezte uraiújfalu szolgálatát.

1951 óta – csaknem fél évszázadot töltött ebben a faluban. Ahhoz a generációhoz tartozott, mely a legérzékenyebben és legfájóbban élte át az ateista ideológia közösség- és egyházzromboló hatását. Olyan időben élt és szolgált az igével, amikor a „tiltás, tűrés, támogatás” szocialista egyházpolitikájából leginkább a tiltás volt érezhető. Indulásakor az egyház anyagilag és társadalmi megbecsülés tekintetében is biztos lábakon állt, a lelkészi státusz tekintélyt és elismerést jelentett. Rövidesen át kellett azonban élnie a teljes összeomlást, az elerőtlenedést, a megbélyegzettséget, a gyülekezeti tagok egyháztól való elfordulását, a templom elnéptelenedését.

Lehetett-e másként szolgálni, talpon maradni abban a korban, mint ezzel az imádsággal: „De én Rád tekintek Uram, Uram Hozzád menekülök...”?

3. Az Úrra tekintett élete alkonyán is.

Az egyház életének viszonylagos stabilizációja, a legsötétebb viharfellegek eloszlása után a csendes, békés óregkor helyett azonban újabb megpróbáltatás következett. 10 évvel ezelőtt veszítette el feleségét, egyetlen fiával maradt.

Szörnyű egy szülőnek, ha gyermeke rossz tanuló, bukdácsol, rossz társaságba keveredik, vagy ha beteg. A legszörnyűbb azonban az, ha egy nehéz körülmények között felnevelt, jóképességű, biztos státuszba jutott, doktori címmel rendelkező, ígéretes gyermek indul meg a lejtőn. Baráth József is, mint idős édesapa, aggódó tekintettel nézte végig a tragédiát, a szenvedést, melyre először is jellemző, hogy a lélek kész, de a test erőtlen, aztán már a lélek, a szellem is egyre alávettettebb, akaratlanabb, halálraítéltebb rabbá válik. Ebben teltek az idős lelkész nyugdíjas évei. 85. születésnapja után nem sokkal eltemette fiát.

„De én Rád tekintek Uram!

1995 végén juthatott be a gyenesdiási szeretetotthonba. Nem tudjuk másként értékelni az ott eltöltött egyetlen hetét, mint Isten kegyelmes előkészítését a nagy útra. Lelkileg fel-frissülve, testben megerősödve, néhány boldog alkonyi nap után tért nyugovóra. Lezárult egy küzdelmes élet Istennel, ahol sokszor hangzott a kiáltás a mélységből.

Isten azonban nemcsak az imádságot hallgatja, hanem elkészítette a szabadítást is. A zsolttáros sem énekelhetett volna teljes bizalom és meggyőződés nélkül. Mi pedig már többet is tudunk a zsolttárosnál: az Úristen szent Fiát, Jézust adta válaszul, aki utat nyit a benne hívőnek, a hozzá kiáltónak, a Beléje kapaszkodónak az örök boldogságra. Ezt a nagy választ ismerte Baráth József lelkész is, amikor egy életen keresztül, alkalmas és alkalmatlan időben Jézus szeretetéről beszélt. Benne reménykedett és koporsója mellett Benne reménykedünk mi is: az egyetlen közbenjáróban és Szabadítóban. Tudva, hogy akik Őt szeretik, azoknak derű is, borű is javukra van. Ámen.

Zsűn Tamás
esperes

+Fábrly István
1925-1996

Fábrly István 1925. július 19-én született Nyíregyházán. 1943-ban, szülei akarata ellenére, belső elhívásból jelentkezett a soproni teológiára. Ennek elvégzése után a délszabolcsi szórványmisztióban kezdte meg odaadó lelkész szolgálatát. Kálmánházán temp-

lomot épít. A kemény szórványmunka kezdi felőrölni egészségét, 1959-ben betegsége miatt már nem kapott engedélyt a motorozásra. Ezért megy új gyülekezetbe, Kondorosra, ahol össze kell szednie a szétszóródott nyáját. Majd Mezőberénybe kerül, ahol 19 évet szolgál szlovák és magyar nyelven egyaránt, betegen is végezve sokszor két ember nehéz munkáját. Betegsége egyre súlyosabbá válik, így 1980-ban rokkantsági nyugdíjba kényszerül. Pécelre költözik családjával. Felesége, Gáncs Magdolna, hűséges munkatársa csaknem 45 esztendőn át, aki odaadó szeretettel gondoskodott beteg férjéről az utolsó szívdobbanásig. Isten házasságukat 2 gyermekkel áldotta meg. Veje a péceli gyülekezet felügyelője. 1996. január 9-én halt meg.

Ravatalánál a péceli temetőben (1996. január 15-én) az a jézusi mondat szólt meg, ami csaknem félszázada lelkészszentelési meghívóján állt, és amit utolsó igazszolgálat alapigéjeként is választott: „Aki az eke szarvára teszi a kezét és hátratekint, nem alkalmas az Isten Országára”. (Lk 9,62) Igehirdetésben Gáncs Péter, péceli lelkész többek között ezeket mondta:

“Ezzel az igével indult Fábrly István a lelkészi szolgálatba csaknem 50 esztendője. Nem sejtette, milyen nehéz terepen kell majd végezni a szántás és magvetés kemény munkáját. Ezzel az igével szolgált utóljára, az elmúlt esztendő tavaszán, az Evangélikus Rádiómisszió műsorában. De ez az ige nemcsak életének kerete, hanem egyben tartalmának is jó kifejezője. Fábrly István „szántó-vető” ember volt, akinek életcélját hitvese így summázta: „A lelkek megmentése Igével!” Erre szánta oda életét. Törte a kemény ugart az egészségét is felőrölő szórványmunkában. Végezte a lelki szántás-vetés oly sokszor eredménytelennek tűnő kemény munkáját. Ritkán adatott meg neki az aratás öröme. Az ő életpályája is illusztrálja az éppen tegnap, szőcskeinken felolvasott jézusi mondat igazságát: „Más a vető és más az arató...” kevés emberi elismerést és halált kapott szolgálatáért. De mégis elmondhatom róla, hogy én úgy ismertem: nem volt megkeseredett ember, bár lehetett volna oka.. A „kényszernyugdíj” nehéz éveiben is felelős érdeklődéssel fordult egyháza, hazája, az egész nagyvilág ügyei felé, bár nagy lett volna a kísértés, hogy a múltba meneküljön, igénk szavával: „hátratekintsen”, de sikeresen küzdött meg ezzel a kísértéssel. Nemrégiben felkérést kapott, hogy írja meg lelkészi pályája emlékeit. De ő elhárította a lehetőséget: nem akart sebeket feltépni, sérelmeket felidézni, szolgatársakról bármi terhelőt leírni... Ugyanakkor viszont őszinte örömmel élt a lehetőséggel, hogy az Evangélikus Rádiómisszió keresztül újra igét hirdessen. Megható volt látni azt a szent izgalmat és lelkesedést, ahogyan újra készült a szolgálatokra. Alázatát, ügyességét jól mutatta, hogy nem akart saját, a betegségtől már kissé megtört hangján megszólalni. Megkért, hogy precízen kidolgozott kéziratát olvassam mikrofonba. Nem saját hangja, hanem az evangélium üzenete volt számára mindennél fontosabb!

Szóljalon meg most végül utolsó ránkmaradt igehirdetésének néhány zárógondolata és imádsága. Szinte prófétai szárnyakat kapnak éberszót sorai itt és most, koporsója mellett megállva:

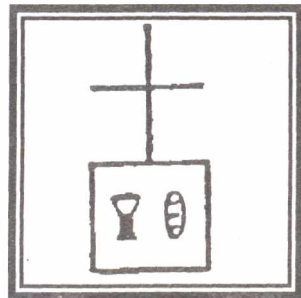
Testvéreim!

Ma is lehet megtérni, újat kezdeni. Nem igaz, hogy Te csak sóbálvány lehetsz. Fordulj szembe, állj ellen az ördögnek, bűneidnek. Légy harcoló, küzdő keresztyén. Hiszen nemcsak a természet újulhat, a Te életed is, a magadé és általában a körülötted levőké, a tiedé. Igénk szavai befejezésül Isten Országára felé, a végső cél felé hívnak. Aki hátratekint az nem alkalmas az Isten Országára. Hívlak tehát templomodba, a helyedre, hogy eljuthass a templom nélküli városba. Hívlak a hit nemes harcára, hogy eljuss a Bárány menyegzőjére, ahol levetheted úti, földi ruhád, az ige mécsesét leteheted a testté lett Ige, Megváltód és Királyod, Bírád elé. Hívlak – magammal együtt – tusázó testvérem. Hívlak oda, ahol nem lesz többé kiáltás, sóhaj, könny, fájdalom és gyász. Jöjj, lelkünk jelfelét tör. Hívja Isten Országára, az örök élet hona! Majd imádsággal így zárta szolgálatát: „Jövel, Te csodás égi Szél, Szentlélek Isten és újítsd meg az én szívemet is. Segíts meg a kereszt alatt, hogy a hit harcában ugyan, de eljussak hozzád, az örök hazába, a Te Országodba, Amen.”

Eddig az imádság, mely hiszünk, meghallgatásra talált. Nem lehet véletlen, hogy a halála előtti napon, a kórházban, az Útmutatóból Simeon bizonyágtételét kapta utolsó lelki útravalóul: „Mostan bocsádot el Uram a te szolgádat, beszéded szerint békességgel”, mert látták és hiszünk, már látják is szemei az üdvösséget, mert felé is hangzik az Úr szava: „Jól van, jó és hűséges szolgám. Kevesen voltak hiű, sokat bízok rád ezután – menj be a te Urad örömebe” Ámen.

Gyülekezeti szolgálat – lelkészi közélet

Esperesek manapság (2.)

Nógrádi egyházmegye

Irigylem a katolikus espereseket, ugyanis létszámban több ember felett rendelkeznek, de kisebb területen és kevesebb gyülekezet tartozik gondozásuk alá. Valóban amolyan „*püspök szeméi*” az esperesek, de az egyházmegye már nem rájuk, hanem a megyés püspökökre és igencsak nagy apparátusára tartozik. Mi viszont az egyházmegyét „*dirigáljuk*”, olykor katolikus egyházmegyékhez hasonló nagyságú területen (Fehér-Komárom, Borsod-Heves stb.) apparátus nélkül – sokszor vagy mindig *feleség-titkárnó* segítségével.

Azután az is furcsa, hogy akik választják az esperest, azok között kell középszintű egyházkormányzati *tisztviselőként* érvényt szerezni az egyházi, olykor állami hatályos törvényeknek, rendeleteknek. Ha jól teszi a dolgát, azaz betartatja a törvényt keménykézzel, nem arat mindenki előtt osztatlan elismerést, ha engedékeny akkor „*felülről*” marasztalják el. Amolyan *művezető* az esperes, két malomkő között őrlődik. S ráadásul olyan „*emberanyaggal*” dolgozhat együtt az egyházmegyében, amilyet kap, de a legrosszabb is jobb olykor, mint a semmi, mert a lelkész nélküli gyülekezetek elsőrenden az esperest okolják, mintha ő tehetne arról, hogy lelkészhiány van. Így hát nem csoda, hogy esperességet nem igen szoktak „*kívánni*”, s aki egyszer beadta a derekát, az nyugdíjba vonulásig, ha csak le nem mond, teheti a dolgát, nem irigykednek rá. Egy évfolyamtársam mondása jut eszembe a 70-es évek elejéről: „*A hátralévő időt guggolva is kibírjuk valahogy, aztán a jó meleg parókiában senki sem fog bántani minket,...*, hiszen a pap hat napon át láthatatlan, a hetedikén érhetetlen.” Valóban e sorok írása közben jó kinézni a meleg hivatalból a hideg, havas vadgesztenyét bontogató varjas kerti tájra, de az enyhén túlzás, hogy a

lelkészi hivatás az egzisztenciális biztonság és stresszmentes szolgálat csúcsa.

Én sosem erre készültem, nem is vágytam rá, hiszen egy kutatóintézetet adtam fel, hogy minden időmmel az Úr szolgálatába álljak.

De azért az elmúlt negyedszázad során egyszer-kétszer elmondtam már: Uram rászedtél. A spirituális szolgálat mellett sok egyéb is van, amely szükséges hivatásunk gyakorlása közben. Természetesen az egyébert „*nehezményeztem*” az Úrnál. De tudjuk, az út és az eszközépítés terhes és időigényes volta szükséges a célbajutáshoz.

Az esperesi szolgálatban talán a legelső nemszeretem eszközkészítés az *adminisztráció*. Egy esperesi hivatal iktatott iratainak száma többszázra rúg évente. Minden megkeresés, levél mögött elintézendő ügy, eset van, amely valahol eléri a személyt, akit Krisztushoz akarunk vezetni.

Ahol bármilyen emberi közösség, intézmény működik, ott gazdasági tényezőkkel, alkalmazottakkal, anyagiakkal, kifizetésekkel, építkezésekkel, renoválásokkal stb. kell foglalkozni. Ez adminisztráció nélkül nem működik. Ha meg is vannak az esperes, a lelkész munkatársai, a részfeladatok felelősei – pl. pénztáros –, mégiscsak a spirituális vezetőnél futnak össze a szálak. (Nekem az egyházmegyei számadásokon túl be kell folynom három gyülekezeti és egy Szeretetotthoni számadásba, tervezésbe is. Több milliós éves gazdálkodásokról van szó.) Természetesen a gyülekezeti adminisztráció, anyakönyvek, irattár, szolgálati napló stb. vezetése sem a paritás nemes gondolatának munkamegosztása alapján készül el, mert de jure paritás, viszont de facto a lelkész dolgozik, hiszen ő a „*fizetett alkalmazott*”. Végül is ő felel mindenért, még ha a törvény az elnöktársat is ha-

sonló felelősséggel ruházza fel. Én már hallottam olyan elnöktársról, aki akkor csapta be maga mögött az ajtót, amikor csak kedve tartotta. Hiszen, ha Torgyán kinyithatja száját a parlamentben, akkor ő a gyülekezetben, olykor elnöktársával szemben is.

A fenti esetben kell az esperesnek kiszállni egy adott gyülekezetbe vizitálni. Ez nem amolyan általános hivatalvizsgálati vizitáció – ami szintén feladta –, hanem békéltetés szolgálatába ágyazott „*renderemtés*”. Az ilyen esetet rendszerint leváltás, személyes meghallgatások, aláírásgyűjtéssel megtámogatott érvek áttanulmányozása előzik meg. Ezt követi a presbiteri ülésre történő esperesi kiszállás. Állítólag a román diktátor, Ceausescu leg-hosszabb, állva tartott beszámolója 4 órán át tartott, az esperesnek olykor 5 órát is ki kell bírni. S ha úgy tudja feloldani a feszültséget, hogy senkiben sem marad szálfka, akkor megérte. Igen sokszor a lelkész szorul védelemre, hiszen nekik nincs érdekképviselőti szervük, nem sztrájkolhatnak, hiszen a lelkész minister verbi divini.

Bár volt már olyan eset is, amikor az esperes azért szállt ki egy gyülekezetbe, mert igen alacsony volt a lelkész fizetése, de a lelkész a megígért gyűlést nem hívta össze, sőt „*elmenekült*” otthonról. A talpraesett esperes – ha már kiszállt – végigjárja a falut, összehozta a presbitereket és felemeltette a lelkész fizetését, de volt olyan is, hogy a hivatalvizsgálat elől oldott kerekelt a lelkész. (Az illető ma már nyugdíjas.) Pedig a vizitáció és a pasztoráció a gyülekezet vezetőségével és a lelkészcsaláddal, a koinónia igazi megélésének lehetőségét biztosítja. Talán ez a legszebb az esperesi szolgálatban, az objektumok felszentelése, a lelkészek beiktatása mellett.

Igen fájdalmas az olyan hivatal átvétele, amikor elme egy lelkész, lemond állásáról, de a legfájdalmasabb az olyan szolgatárstól történő búcsúzás, akit Urunk szolgálat közben hív haza.

A Lelkesi Munkaközösség éves program alapján havonta ülésezik. Közös készülés, előadások, úrvacsoravétel, aktuális esperesi előterjesztések stb. szintén a koinónia megélésének jó lehetősége. Sok egyházmegyében az esperesi székhelyen vannak az ülések. Ritkán változik a hely. A nógrádi egyházmegyében az LMK végiglátogatja az anyaggyülekezeteket és istentiszteletet tart a gyülekezetben, ahol a hívek a lelkészekkel együtt vesznek úrvacsorát. Így egy-egy gyülekezet megismeri a megye lelkészeit, akiket az esperes esetről-esetre bemutat a gyülekezetben. Ebbe a szolgálati vonalba tartozik Nógrádban az évenkénti hitmélyítő istentisztelettel egybekötött megyei közgyűlés, és nyáron a megyei szabadterei evangélizáció, az egy-két hetes megyei ifjúsági konfe-

rencia, a csendesnapok esperesi szervezése. Ezek az alkalmak kisugároznak, sok gyülekezetet, több száz főt mozgósítanak – nemcsak evangélikusokat.

A társadalmi szolgálatok rendszerint ökumenikus felállásban történnek. Magam is dilemmáztam egy-egy székegyház kapu, határőr-csapatzászló, kopjafa, falucímer felszentelésén. Végül is nem szabad visszautasítani olyan társadalmi felkéréseket, ahol jelenlétünkkel az egyházat és mindazt, amit ez magában foglal, a világ előtt megjeleníthetjük – ez is misszió.

Az esperesek közegyházi szolgálata – zsinati tagságot vállalók kivételével – különösebben nem időigényes, a gyülekezeti és megyei szolgálataik mellett. Viszont nélkülözhetetlen szolgálatot végeznek, mert ők a legautentikusabban minden vonatkozásban megyéjük területén. Az alulról történő építkezés alapjai ők, akikre bizton lehet építeni.

Manapság több gyülekezet és egyházmegye is indított már saját újságot,

periodikát. A nógrádi egyházmegye BÉKESSÉG című negyedévenként megjelenő lapját negyedik éve szerkesztem. Az egyházmegyei információ, az összetartozás, az evangélikus identitástudat, az országos egyházi vérkeringésbe történő bekapcsolódás jó eszköze az írott sajtó, de ezt lehet bővíteni elektronikus sajtóval is. Kamerákkal rögzített eseményeket játszunk le megyei alkalmon, Szeretothonunkban. Egyházmegyénk 6-800 példányban megjelenő lapját minden gyülekezetünkbe eljuttatjuk.

Így az esperesek – több helyen – egy újabb kihívásnak tesznek eleget, újságot írnak, számítógépen szöveget szerkesztenek... még gyülekezeti lelkészek is, a fentieket olykor kiegészítve, kórházi, szociális otthoni, börtönbeni stb. szolgálattal. Ne sajnáljuk őket, nem is igénylik. Vállalták ezt a szolgálatot, hordozzuk őket imádságunkban és ne nehezítsük, hanem segítsük vállalt kötelezettségeik teljesítésében.

Kalácska Béla

Mit csinál az esperes ma – Tolna-Baranyában?

Hite szerint azt, amit számára a törvény előír – mindezt azonban Tolna-Baranyában.

Az egyházmegye jelenlegi területén a nyilvántartott egyháztagnak száma: 1940-ben 48.185, 1950-ben 22.803, jelenleg kb. 11.000, ebből közgyűlési tag 6200. Az egyházmegyében 1940-ben és 1950-ben 40 anyaggyülekezet volt, ma ténylegesen 14 van. E számokon lemerhető a kitelepítés és az elvándorlás hatása, s az egyházmegye jelen helyzete is.

A gyülekezetek zöme lélekszámban és anyagiakban is erőtlenségben, az istentiszteleti helyek megvannak, méretük a hajdani nagy gyülekezethez igazodik, fenntartásuk saját erőből megoldhatatlan – felszámolásuk több okból is lehetetlen. Ezek a gyülekezetek *elszórva nyomasztottak*, és nem minden esetben szervezhető olyan anyaggyülekezet köré, amely a lelkészi állást egymagában fenn tudná tartani. *Az egyházmegyei vezetésnek az az elsődleges feladata, hogy ezen a területen az egyház szolgálatát megszervezze, biztosítsa a lehetőségeken belül a lelkészi szolgálat személyi és tárgyi feltételeit.*

Az itt szolgáló lelkészekre vasárnaponta átlagosan 3,5 istentisztelet jut, és a helyi adottságoknak megfelelő

kilométertávolság. Esetenként kell megvizsgálni, mi az a területi beosztás, ami még nem visszaélés a lelkész munkabíráásával és hivatásszeretével, de már biztosítja megélhetését. *Az egyházmegye ugyanis nemcsak lelkészhiányban, hanem „gyülekezethiányban” is szenved...*

Ugyancsak az egyházmegyei vezetés feladata rábeszélés a meglévő gyülekezetek presbitériumait, hogy a lelkészi szolgálat költségeit lehetőleg saját erőforrásaikból biztosítsák, azaz vállaljanak nagyobb terhet... *ez pedig lehetetlen a presbitériumok és a gyülekezetek – mint csoportok – lelkigondozása nélkül.* Nem hagyható figyelmen kívül, hogy ezek a gyülekezetek hajdani falun belüli többségi helyzetükből kisebbséggé váltak, nemzetiségük és/vagy hajdani jómódjuk miatt igazságtalanul kapott sebeket hordoznak, s gyülekezetük (falujuk, egyházuk) jövőjét kilátástalannak tartják.

A terhek alatt az ember – a presbitérium, a gyülekezet is – hajlamos arra, hogy gyerekesen viselkedjék: a valós lehetőségek feismerése és felhasználása helyett önmagát pusztítsa, a kialakult helyzetért állandóan másokat okoljon, ellenük forduljon, önmagához méltatlan, irreális eszközök-

höz nyúljon, és megfélemedezzen arról, hogy valóban nincs más, ami az egyházat és hívőt megtartaná, csak az evangélium...

A lelkigondozásra a lelkészeknek is szükségük van. A sokszor méltatlan anyagi körülményeket és az átlagon felüli terheket csak ép és működő fraternitásban lehet károsodás nélkül elhordozni.

A fraternitás nemcsak reformátorkori örökségünk, hanem szolgálatunk nélkülözhetetlen feltétele is. Az egyházmegye aktív lelkészei között mint kor szerint is a legidősebbnek, a „senioroknak”, feladatomban tartanám akkor is, ha nem volnék esperes. Az egyházban a közelmúltban megtörtént, nyomorúságunkat dokumentáló „ügyek” mind azt tanúsítják, hogy a fraternitás híján a törvényeink által előírt rendet képtelenség megtartani és megtartani.

Az egyházmegye gyülekezetei lényegében három csoportba sorolhatók. Vannak városi gyülekezeteink, amelyek felszívták a faluból elvándoroltakat, s a sokféle gyülekezeti örökség végül is

(FOLYTATÁS A BORÍTÓ III.-ON)

bizonyos (folklor szerű) tradíciók elhagyását eredményezte, egyúttal nyitott és intenzív gyülekezeti életet, a gyülekezeten belül működő csoportokkal, gyülekezeti munkatársakkal, eleven ifjúsági munkával. Amit a Szentlélek Isten megteremtett, annak az esperes örüljön (örül is!), de ne kontárkodjék bele...

Vannak városiasodó gyülekezeteink, amelyek vonzáskörzete kisebb, ezek erősen kötődnek gyülekezeti és nemzetiségi nyelvi hagyományaikhoz és vannak elnéptelendő falusi gyülekezetek. Ez utóbbi két típusra jellemző, hogy míg az idősebb generáció a háborús tapasztalatai miatt erősen ragaszkodott hitéhez, a jelenlegi középkorúak az iskolai kellemetlenségek és a kisebbségi helyzet miatt – és ki tudja, még mi miatt – eltávolodtak a gyülekezettől, s csak intenzív lelkipásztori szorgalommal nyerhetők közülük egyesek vissza. Gyermeküket küldik – de nem hozzák, hittanóra és konfirmációra – de nem istentiszteletre. Ezekben a gyülekezetekben látványos nemzedékváltás folyik. A tradicionális kegyességű idős korosztály – a gyülekezet, az egyházi élet fenntartója – kihalt, utána szinte közvetlenül az a gyermekcsapat következik – ha egyáltalán van ilyen, amelyet küldtek. Belőlük kell a jövő egyházát fölnevelni. Nekik kell a velük egykorúakkal hívó közösségi élményt nyújtani az otthoni lehangoló viszonyok ellensúlyozására.

A Tolna-Baranyai esperes ismét csak örül, hogy az egyházmegyében vannak lelkészek és gyülekezetek, akiknek az ehhez való karizma megadatott, és imádkozik, hogy adassék meg minél többeknek – neki is.

Krähling Dániel

ORSZÁGOS KÖRZETI LELKÉSZI MUNKAKÖZÖSSÉG KONFERENCIÁK ÉS EGYHÁZI FÓRUMOK

1996. május 4. szombat, 10–16 ó, Székesfehérvár
(Fejér-Komárom, Pest, Buda, Vas, Veszprém, Győr-Sopron)

1996. május 11. szombat, 10-16 ó, Orosháza
(K-Békés, Ny-Békés, Bács-Kiskun, Pestmegye, Csongrád-Szolnok)

1996. június 1. szombat, 10-16 ó, Miskolc
(Borsod-Abaúj-Zemplén, Nógrád, Hajdú-Szabolcs)

1996. június 8. szombat, 10-16 ó, Bonyhád
(Tolna-Baranya, Somogy-Zala)

Program:

10.00: nyitóáhitat

10.30: előadás megbeszéléssel: Luther ökumenikus jelentősége a 2000. év küszöbén

12.00: Fórum: Kérdezz – felelek

13.00: ebéd

14.00: előadás megbeszéléssel: Egyházunk jövőjének spirituális és gazdasági kérdései

15.45: záróáhitat

Hívjuk a lelkészeket, felügyelőket, egyházmegyei, kerületi és országos tisztségviselőket, a zsinati tagokat. Jelentkezés az illetékes espereseknél 10 nappal előtte legkésőbb! A létszám az ebédkészítés miatt fontos.

Erős vár a mi Istenünk!

D. Szabik Imre s.k.
püspök

D.dr. Harmati Béla s.k.
püspök

HÍRLEVÉL

A Protestáns Posztgraduális Tanfolyamok
korábbi résztvevőinek és minden érdeklődőnek

Kedves Testvérünk!

Szeretettel értesítjük, hogy az V. Protestáns Posztgraduális Tanfolyamra 1996. június 1-5. között kerül sor az Evangélikus Teológiai Akadémián.
A mostani V. tanfolyamon is az Ó- és Újszövetségi, a Rendszeres, a Gyakorlati teológia, az Egyháztörténet valamint a Filozófia/Vallástudomány területéről lesznek előadások. Külföldi és hazai előadók meghívása folyamatban van. Átfogó témánk: „Hit és tudomány – kölcsönhatásban”

Már most jelezhetjük, hogy az előadók között lesznek:

Dr. Pósfay György
Dr. Hans-Martin Barth
Dr. Hézszer Gábor
Dr. Otfried Hofius
Dr. Robert Kolb
Dr. Arndt Meinhold
Dr. Karl Schwarz

ny.lelkész (Genf)
professzor (Marburg)
lelkész (supervisor) (Bethel)
professzor (Tübingen)
professzor (St. Louis – USA)
professzor (Hallie)
professzor (Bécs)

A továbbképzés keretében az idén is lesz lehetőség a héber, görög, latin, továbbá a német és az angol nyelvi ismeretek elmélyítésére.

A résztvevők is tarthatnak rövid előadásokat egy-egy készülő disszertációról. Ennek jelzését előre kérjük.

A napi időbeosztás várhatóan az elmúlt évek megfelelően alakul, azaz reggel 8-tól du. 6-ig. Szeretnénk, ha az idén is lehetővé válna, hogy egy-egy hallgató legalább két tudományos alkalmain vehessen részt. Minden szakhoz az idén is szeminárium csatlakozik.

A tanfolyam várható költségei:
részvételi díj naponta: 150,- Ft
szállás + napi 3 x étkezéssel (naponta): 850,- Ft
ebéd naponta: 250,- Ft

Lehetőség van helyszíni jelentkezéssel 1-1 napon való részvétellel is.

A jelentkezéseket 1996. június 24-ig kérjük elküldeni az Evangélikus Teológiai Akadémia címére (1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3.) a részvételi díj befizetésével együtt.

Keressük azokat a forrásokat, amelyek lehetővé tehetnék, hogy anyagi gondok miatt egyetlen érdeklődő se maradjon távol.

Ézt az első hírlevelet azzal a szándékkal küldjük, hogy a nyári program szervezésénél minden érdeklődő számolhasson az V. Protestáns Posztgraduális Tanfolyam időpontjával.

Isten áldását kérve tisztelettel és szeretettel

Dr. Szentpétery Péter
adjunktus
az V. PGT ügyintézője

Dr. Reuss András
rektor

FELVÉTELI HIRDETMÉNY

az Evangélikus Teológiai Akadémia Levelező Hitoktatói és Hittan-tanári Tagozatára (LHT) 1996

Az Evangélikus Teológiai Akadémia felvételt hirdet levelező tagozaton történő főiskolai szintű hittan-tanári képzésre.

A képzés ideje négy év. A tagozaton az 1996-97-es tanévben maximum 25 új hallgató felvételére van lehetőség. A tanfolyam önköltséges. Az Akadémia fenntartja magának azt a jogát, hogy csak kellő számú és alkalmasnak talált jelentkezővel indítja meg a képzést.

A felvételi kérvényhez a következő okmányokat kell mellékelni:

1. születési bizonyítvány,
2. a legmagasabb iskolai végzettség (legalább érettségi) igazoló bizonyítvány,
3. orvosi bizonyítvány, amely igazolja, hogy a jelentkező felsőfokú tanulmányokra alkalmas,
4. kereszteselési bizonyítvány,
5. legalább két évvel korábbi konfirmációt igazoló bizonyítvány,
6. kézzel írott részletes önéletrajz, mely feltárja a jelentkező családi és szociális körülményeit, kapcsolatát gyülekezetével, valamint a jelentkezés indítékait,
7. az elmúlt két évben végzett egyházi szolgálatairól (az illető gyülekezet lelkésze által) kiállított bizonyítvány.
8. A jelentkező nevére megcímzett normál méretű boríték.
9. A felvételhez szükséges az illetékes lelkész ajánlása, mindenesetre an-

nak a lelkésznek az ajánlása a jelentkező alkalmasságáról, aki az illetőnek az utóbbi időben lelképásztora volt. Az ajánlást a lelkész a kérvénnyel egyidejűleg küldje meg külön levélben közvetlenül az Akadémia rektorának címezve.

Az okmányokat eredetiben kell be- küldeni, de indokolt esetben hiteles másolatban is lehet mellékelni. A másolat „egyházi használatra” megjelöléssel az egyházközségi lelkész által is hitelesíthető.

A fentiek szerinti mellékletekkel ellátott és az Evangélikus Teológiai Akadémia Felvételi Bizottságához címzett kérvényeknek, valamint postautalványon feladott 1000 Ft. felvételi vizsgadíjnak 1996. május 15-ig kell az Akadémia Rektori Hivatalába (1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3.) beérkeznie.

A felvételi várható – június végi – időpontjáról a jelentkezők értesítést kapnak.

A Lelkipásztor 1996/2 számában közöltük Hannu Majamäki WSCF Európai közgyűlésén, a romániai Iasiban elhangzott előadásának szövegét. A közölt cikkhez az alábbi kiegészítést kaptuk:

„1995. augusztusának elején tartotta közgyűlését a World Student Christian Federation – Keresztyén Diákok Világszövetsége, Iasiban, Romániában. A közgyűlés tematikus része a felsőoktatás mai kérdéseivel foglalkozott. Csoportos megbeszélések mellett sor került egy nagyobb előadásra, amire a WSCF vezetősége Hannu Majamäki finn lelkészt hívta meg, aki egyházában a felsőoktatás ügyeinek titkára.

Az elhangzott előadást Kovács Mihály

A felvételi vizsga anyaga:

1. Magyar nyelv,
  2. az Evangélikus Énekeskönyv partatlan számú énekverses rendjében (1,3,5,7,9,11) található énekverselésének könyv nélkül,
  3. általános bibliaismeret (az iskolai hittankönyvek alapján),
  4. Luther: Kiskaté,
  5. Pröhle Károly „Az evangélium igazsága” c. és
  6. Sólyom Jenő „Hazai egyháztörténet” c. hittankönyv.
- Az említett kiadványok beszerezhetőek a lelkészi hivatalokban és az Evangélikus Sajtóosztályon.

Budapest, 1996. február 23.

Dr. Reuss András
rektor

fordította le magyar nyelvre. Kovács Mihály a Keresztyén Diákmozgalom Ökumenikus Szakcsoportjának vezetője.

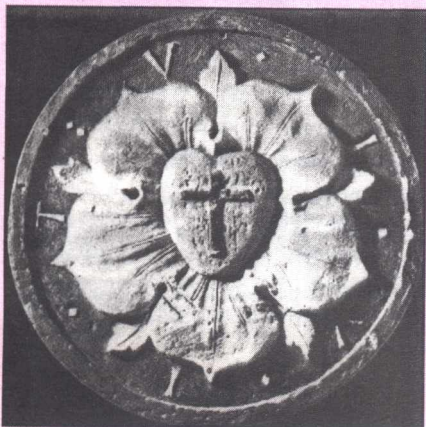
A Lelkipásztor olvasói figyelmébe szeretettel ajánljuk Hannu Majamäki előadásának magyarra fordított változatát.

A szerző engedélyével történt a fordítás és a sajtóban való megjelenés is.

Pángyánszki Ágnes

A MEVISZ polgári szolgálatost keres, akinek feladata Bärkamunka és irodai kisegítés lenne. Jogosítvánnyal rendelkezők előnyben részesülnek. Jelentkezés:

Csorba Gábor Tel.: 113-891

POSTGUTENBERGI KÓRBAN, BETŰUNDORBAN SZENVEDŐ KONFIRMANDUSOK MEGAJÁNDÉKOZÁSÁRA AJÁNLJUK AZ ÉV. RÁDIÓMISSZIÓ KÉT KAZETTÁJÁT:

„NÉZZ FÖL!” – TINÉDZSEREK ÚTKERESÉSÉRŐL FABINY TAMÁS KÖNYVE ALAPJÁN, A PROMISE EGYÜTTES ZENÉJÉVEL

„...ÉNYÉM VAGYI” – MIT AD ÉS MIT VÁR TŐLÜNK ISTEN? A B-OLDAL GYÓNÓTŰKRE SEGÍTHET AZ ÚRVACSORAI FELKÉSZÜLÉSBEN IS, ÖSSZEÁLLÍTOTTA KOCZOR GYÖRGY ÉS FELESÉGE

A KAZETTÁKÉRT CSAK ADOMÁNYOKAT FOGADUNK EL. MEGRENDELHETŐEK AZ ÉV. RÁDIÓMISSZIÓ CÍMÉN: 2142 NAGYARCSA, PF. 19. TEL/FAX: 28/370684